

VKLJUČUJOČI IN INOVATIVNI PRISTOPI K POUKU ŠPORTNE VZGOJE IN ŠPORTNIM TRENINGOM

Priročnik dobre prakse,
št. 8

Enlarged Partial Agreement on Sport

Accord partiel élargi sur le sport

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

VKLJUČUJOČI IN INOVATIVNI PRISTOPI K POUKU ŠPORTNE VZGOJE IN ŠPORTNIM TRENINGOM

Priročnik dobrih praks
za športno gibanje

Ana Žnidarec Čučković

Priročnik dobre prakse št. 8
Svet Evrope

*Za mnenja, izražena v tem delu, je
odgovorna avtorica in ne odražajo nujno
uradnega stališča Sveta Evrope.*

Vse pravice so pridržane. Nobenega dela te
publikacije ni dovoljeno prevajati, reproducirati
ali prenašati v kakršni koli obliki ali na kakršen
koli način, elektronsko (CD-rom, internet itd.)
ali mehansko, vključno s fotokopiranjem,
snemanjem ali kakršnim koli sistemom
za shranjevanje ali iskanje podatkov, brez
predhodnega pisnega dovoljenja Direktorata za
komunikacije (F-67075 Strasbourg
Cedex or publishing@coe.int).

Naslovna fotografija: © Shutterstock.com
Oblikovanje naslovnice: Oddelek za izdelavo
dokumentov in publikacij (SPDP), Svet Evrope
Postavitev: Jouve, Paris
Ilustracije in infografika:
Lidija Novosel in Adam Peter Maguire

Council of Europe Publishing
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://book.coe.int>

© Council of Europe, avgust 2018
Natisnjeno v Svetu Evrope

Vsebina

PREDGOVOR	5
ZAHVALA	7
UVOD	9
1. Vrednote v športu in pri pouku športne vzgoje	13
1.1. Strpnost in raznolikost v športu	13
1.2. Izsledki konference na Bledu	15
1.3. Ustrezni cilji politike športne vzgoje	17
1.4. Kako lahko šport prispeva k učenju in družbenim spremembam?	20
1.5. Priporočila	24
2. Kaj je potrebno?	27
2.1. Socialna in čustvena inteligenca	27
2.2. Od namere do rezultata	28
2.3. Pedagoški pristopi	31
2.4. Kompetence za demokratično kulturo (CDC)	39
2.5. Vrednote in načela	44
3. Kako je to mogoče storiti?	49
3.1. Vrednost športne vzgoje	50
3.2. Profesionalni razvoj	51
3.3. Pristopi k poučevanju	54
3.4. Najboljša praksa in predlogi za spodbujanje strpnosti in raznolikosti	56
3.5. Videnje okvira, konteksta in jedra	67

4. Vadbene enote	69
4.1. Načrtovanje, igra z definicijami – kakšna bi morala biti športna vzgoja?	69
4.2. Resničnost – težave športne vzgoje in športa	79
4.3. Športna vzgoja in šport za demokracijo in človekove pravice	81
4.4. Tekmovalnost proti sodelovanju	84
4.5. Diskriminacija in nasilje v športu	87
4.6. Pogojene/spremenjene gibalne igre za etični razvoj	90
4.7. Slogi poučevanja, ki podpirajo človekove pravice in demokracijo	93
4.8. Empatija in pričakovanje	97
4.9. Od namere do rezultatov (TASK)	100
5. Zaključek	103
BIBLIOGRAFIJA	105
DODATEK I: SPLOŠNA DEKLARACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC	109
DODATEK II: DEKLARACIJA BLEJSKE KONFERENCE (2015) O STRPNOSTI IN RAZNOLIKOSTI PREK ŠPORTNE VZGOJE IN ŠPORTA	117
O AVTORICI	123

Predgovor

Na osnovi univerzalnega duha in vključitve velikega napredka na področju športne vzgoje in športa Svet Evrope, razširjeni delni sporazum o športu (EPAS) in njune države članice na tem področju nadaljujejo prizadevanja za skupno ustvarjanje primerov dobre prakse v športu in prek njega z ustreznimi pedagoškimi prispevki. Uvedba univerzalnih načel, kot so poštena igra, enakost spolov, mir, nediskriminacija, človekove pravice in socialna vključenost v šport in prek njega koristi telesne dejavnosti, trajnostnost športa, vključevanje invalidnih oseb in zaščita otrok je le nekaj glavnih poudarkov. Posebna pozornost je namenjena glavnim vrednotam Unescove športne listine (UNESCO Sport Charter):¹ zagovorništvo, razvijanju ali izmenjavi kazalnikov in drugih orodij za spremljanje in vrednotenje, izobraževalnim programom, izmenjavi dobrih praks in razvoju zmožnosti.

V skladu z navedenim je EPAS v sodelovanju z Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije in Zavodom za šport RS Planica organiziral politično konferenco z naslovom »Strpnost in raznolikost prek športne vzgoje in športa«. Potekala je 19. in 20. novembra 2015 na Bledu. Cilj konference je bil povečati ozaveščenost o vlogi športne vzgoje in športa pri spodbujanju raznolikosti, strpnosti in medkulturnega dialoga v evropskih družbah ter pri razvoju demokratične kulture in te vrednote so bile središčne v politični razpravi. Sklepi, ki se odražajo v deklaraciji konference, lahko spodbudijo in vodijo nadaljnje ukrepe na nacionalni ravni.

1. Več na www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/physical-education-and-sport/sport-charter (dostopno 25. oktobra 2017).

Razumevanje športa in športne vzgoje kot nosilcev povezave v izobraževalnem razvoju prikazuje širšo sliko tega celostnega procesa in širše prepoznavanje njunega pozitivnega prispevka. Popoln izkoristek potenciala športne vzgoje in športa zahteva predvsem iskreno zavzetost in sodelovanje izobraževalnih delavcev, strokovnjakov, izvajalcev in akademikov ter združenj, ustanov in organizacij, ki skrbijo za šport in ga podpirajo.

Obstajajo primeri dobre prakse, ki so lahko v praksi koristni za snovalce politik in izvajalce na terenu. Hkrati dokazujejo, da lahko športna vzgoja in šport prinašata nedvomen prispevek k vsakemu predmetu v izobraževalnem sistemu. S spodbujanjem medsebojnega spoštovanja, strpnosti in razumevanja pri združevanju ljudi različnih spolov, ras, religij, starosti in ekonomskih okolij to področje predstavlja pozitiven prispevek k družbi, ker obravnava stališča posameznikov, njihove spretnosti in poznavanje vprašanja diskriminacije, predsodkov in stereotipov.

Ta dodatek k seriji priročnikov o dobri praksi prinaša praktičen pogled na politično zavezo držav članic Sveta Evrope k odnosu med športno vzgojo in športom na eni strani ter izobraževanjem na splošno na drugi strani. EPAS upa, da bo ta priročnik z uporabo konkretnih primerov zagotovil potrebna orodja za vzpostavitev mostu razumevanja in ustvarjanje oprijemljivih koristi za začetek nujnih sprememb.

Stanislas FROSSARD

izvršni sekretar razširjenega

delnega sporazuma o športu (EPAS)

Direktorat za človekovo dostojanstvo,

enakost in športne vrednote

Svet Evrope

Zahvala

Iskrena hvala vsem, ki ste sodelovali pri pripravi te publikacije. Izmenjava izkušenj in sodelovanje ter vse vrste učenja in nadaljnji razvoj tega učenja so bili mogoči le s podporo in zagotavljanjem informacij ter strokovnega znanja različnih kolegov iz različnih držav in športnih sektorjev.

Prvič, izjemno hvaležna sem Josefu Huberju (oddelek za izobraževanje, Direktorat za demokratično državljanstvo in sodelovanje Sveta Evrope, program Pestalozzi), Pascale Mompoin-Gaillard (konzultantka in pedagoška svetovalka) ter Angeliki Aroni in Rose-Marie Repond (ki sta bili moji trenerki, sodelavki in prijateljici na tem potovanju).

Drugič, posebno hvaležnost izražam vsem udeležencem, ki so trdo delali brez najmanjše skrbi glede tega, da morajo stopiti iz svoje cone udobja: Monika Baran, Olegas Batutis, Elvira Baze, Špela Bergoč, Zlata Crnogorčević, Ruta Dadeliene, Andra Fernate, Annapetra Jenssen, Antti Jokinen, Valiantsina Liauchuk, João Martins, Dana Masarykova, Katarzyna Pankowska- Koc, Phani-Anna Poiriaz, António Rodrigues, Antonio Perić, Veranika Sadounikava, Claude Scheuer, Goražd Sotošek, Jana Vašíčková, George Yiallourides in Ronald Zammit. Še posebej toplo se zahvaljujem Ognjenu Čučkoviću.

Na koncu pa še iskrena zahvala razširjenemu delnemu sporazumu Sveta Evrope o športu, zlasti Stanislasu Frossardu (izvršni sekretar), Michaelu Trinkerju in Caroline Larghi, za spodbudo in priložnost za nastanek te publikacije ob njihovem financiranju in podpori.

Ana Žnidarec Čučković

Uvod

Če ne moreš leteti, potem teci, če ne moreš teči, potem hodi, če ne moreš hoditi, potem se plazi.
Kar koli že pač počneš, moraš se premikati naprej.
Martin Luther King

Kljub številnim raziskavam in obširni literaturi o športni vzgoji ne obstaja o njeni funkciji nobena mednarodno dogovorjena definicija ali trditev. Poleg tega imata športna vzgoja in šport veliko skupnega, čeprav mnogi med njima vidijo bistvene razlike. Ker se o razliki med športno vzgojo in športom še vedno razpravlja (Bailey

2005; Murdoch 1990; Whitson in Macintosh 1990), je treba na tem mestu razjasniti uporabo izrazov. Ta priročnik ne temelji le na mednarodnih konvencijah, dokumentih o politikah in rezultatih raziskav, temveč tudi na izobrazbenem ozadju, strokovnem znanju in izkušnjah, pedagogiki in na delu avtorice in njenih sodelavcev pri ustvarjanju te knjige. Na teh straneh lahko bralci najdejo celostno raziskovanje športne aktivnosti/vzgoje/športa, ki jih vodijo interdisciplinarne znanstvene razsežnosti, ki jih v izobraževanje vnašata pedagogika in kineziologija.

Priročnik se začne z uvodom izvršnega sekretarja g. Stanislasa Frossarda o prizadevanjih in dosežkih razširjenega delnega sporazuma o športu (EPAS).² V njem pojasni pomembne prispevke, ki so podrobneje opisani kasneje v priročniku. Bralci bodo imeli priložnost ugotoviti, koliko so se oddaljili od te tematike in kje se nahajajo v svojem poklicnem življenju. Ta uvod bo bralce spodbudil k odkrivanju, kako se izboljšati ali najti navdih v lastni praksi in kako pomagati drugim.

2. Več na www.coe.int/epas (dostopno 25 oktobra 2017).

Prvo poglavje, Vrednote v športu in pri pouku športne vzgoje, določa referenčni okvir za to tematiko. Ukvarja se s področji delovanja iz EPAS in podrobno pojasni nekatere sorodne teme. Glavni poudarek je na izsledkih konference »Strpnost in raznolikost prek športne vzgoje in športa«, ki je leta 2015 potekala na Bledu. Prednostna naloga je bila povečati ozaveščenost o vlogi športne vzgoje in športa pri spodbujanju raznolikosti, strpnosti in medkulturnega dialoga v evropskih družbah ter pri razvoju demokratične kulture. Bralci lahko razpravi in izsledkom preprosto sledijo v deklaraciji (glej Prilogo II).

Drugo poglavje raziskuje vprašanje »Kaj je potrebno?«, zato to poglavje pojasni premostitev. Včasih je vsebino težko preoblikovati v take učne izide in kompetence, kot želimo, da jih učenci razvijejo. Tu imajo bralci zato na voljo znanstvene pedagoške pristope in orodja, ki jim lahko pomagajo doseči razumevanje in premostitev v resničnem družbenem kontekstu, z razlago kompetenc za demokratično kulturo (CDC) in kako dopolnjujejo športno vzgojo in šport. Enako pomembno je, da obstajajo niti razprave o športnih vrednotah in načelih, ki so temeljni gradniki.

3. poglavje z naslovom »Kako je to mogoče storiti?« bralcu postreže z možnimi rešitvami, ki jih najdemo v metodologiji in v stalnem strokovnem izpopolnjevanju. Opredelitev učiteljevih ali trenerjevih kompetenc z njihovo uporabo na terenu in nenehnim poklicnim razvojem je opisana s primeri dobre prakse (Športni modul programa Pestalozzi,³ priročniki EPAS4 in drugi). ^{4.} poglavje sestavlja devet vadbenih enot, ki se neposredno uporabljajo v praksi in bodo, upamo, spodbudile možnosti motivacije in viharjenja možganov za tiste na terenu.

V 5. poglavju so predstavljeni kombinirani zaključki. Z raziskovanjem tega širokega spektra razumevanja, znanja, okoliščin in izkušenj lahko bralci pridobijo različne uporabne možnosti za vključujoče in inovativne pristope k poučevanju športne vzgoje in športnih treningov v svojih okoliščinah in pogojih.

3. Več na www.coe.int/en/web/pestalozzi/modprev (dostopno 25 oktobra 2017).

4. Več na www.coe.int/t/DG4/EPAS/Publications/publications_collection_handbook_en.asp (dostopno 25 oktobra 2017).

Ta priročnik ne trdi, da predstavlja celovito oceno pobud dobre prakse, ki jih opisuje. Nasprotno, treba ga je razumeti kot del raziskave, ki prikazuje možnosti nadaljnega razvoja na tem področju. Kjer je le mogoče, se avtorica poskuša osredotočiti na preverjene trditve in pobude v skladu s kompetenčnimi kriteriji v današnji družbi. Poudarek je tako na vrednotah kot na kompetencah: vrednotah, povezanih z nediskriminacijo, človekovimi pravicami, demokracijo, učinkovitostjo, trajnostnostjo, vplivom, prenosljivostjo, pregledom, ocenjevanjem in udeležbo vseh, ki so vključeni v izobraževalni proces, najsi bo formalen, neformalen ali vsakdanji. Poleg tega vključujemo sklop priporočil z vrlinami, slabostmi in potencialnimi ovirami, s katerimi se lahko bralci v vsakdanji praksi soočijo.

Upamo, da bomo razširili in poglobili znanje bralcev o zahtevah športne vzgoje in športne pedagogike v sodobnem nacionalnem in mednarodnem kontekstu. Poskušali smo razviti visoko stopnjo kritičnega razumevanja športne vzgoje in športne pedagogike glede na modelu temelječe prakse, kritične pedagogike, izvajanja in uresničevanja politike ter poklicne socializacije. Ustvarjanje priložnosti za razvoj preiskovalnih veščin in prikaz strokovne raziskovalne usposobljenosti za nekatere vidike športne vzgoje in športa bi morale okrepiti človekove sposobnosti ustvarjalnega mišljenja in sposobnost skupnega dela ter tako omogočiti odpiranje (ali utrjevanje znotraj) delovnih mest v izvršilnih organih, raziskovalnih agencijah, svetovalnih organizacijah in izobraževalnih ustanovah za športno vzgojo in šport. Vse to je potrebno za ustvarjanje podlage za vseživljenjsko učenje s prispevki, partnerstvi in kreativnim spoštovanjem teorije in prakse športne vzgoje in športa.

1. Vrednote v športu in pri pouku športne vzgoje

Vrednote, naštetе ob koncu Uvoda, so temelji strpne in civilizirane družbe. So nepogrešljive za evropsko stabilnost, gospodarsko rast in socialno kohezijo. Cilj dela EPASa na področju športa je te vrednote prenesti v resničnost športa.

Šport in športna vzgoja sta pomembna pri vzgoji prihodnjih generacij v duhu temeljnih vrednot, ki jih spodbuja Svet Evrope. Šport pomeni spoštovanje pravil in omogočanje enakih možnosti za udeležbo vsem; vključuje koncepte prijateljstva, spoštovanja do drugih in športnega vedenja.

Preobrazba v družbah zahteva aktivne udeležence, ki lahko obdarjeni z določenim premoženjem vplivajo na spremembo. Športna vzgoja in šport sta močni orodji za ustvarjanje sprememb v družbi. Če želimo spodbujati pozitivne vrednote, stališča in vedenja ter strpnost in spoštovanje raznolikosti, jih moramo vgraditi v športno vzgojo in šport. Eno od orodij sprememb je odličnost v praksi učiteljev in trenerjev. Ti so ključnega pomena za ustvarjanje in vzdrževanje ustreznih programov za učence in mlade športnike. S prepoznavanjem in promocijo ključnih kulturnih vrednot, stališč in vedenja prek športne vzgoje in športa lahko učinkovito podpirajo strpnost in raznolikost v športu.

1.1. Strpnost in raznolikost v športu

Spodbujanje raznolikosti v športu in prek njega je tematsko že vrsto let prednostna naloga EPASa in ostaja še naprej. Z organizacijo različnih seminarjev in konferenc je EPAS lahko sprožil in olajšal razpravo ter spodbudil ozaveščanje o tej temi. Konferenca EPAS o strpnosti in raznolikosti prek športne vzgoje in športa na Bledu v novembru 2015 je bila namenjena ozaveščanju o vlogi športne vzgoje pri spodbujanju raznolikosti, strpnosti in medkulturnega dialoga v

evropskih družbah, razvoju demokratične kulture in prenosu teh vrednot v resničnost športa. Udeleženci zdaj gradijo temelje za bolj strpno in civilizirano družbo.

V začetku leta 2014 sta EPAS in program Pestalozzi Sveta Evrope vzpostavila izobraževalni projekt Športna vzgoja in šport za demokracijo in človekove pravice. Ta program, namenjen učiteljem športne vzgoje v šolah in športnim trenerjem, je omogočil uspešno ustvarjanje in upravljanje na področju športne vzgoje in športnih dejavnosti, ki temeljijo na vrednotah.

Športno vzgojo sestavljajo številni dinamični procesi, ki vključujejo interaktivno in medsebojno povezano sodelovanje udeležencev. Eden od načinov, kako bi lahko opisali razliko med tradicionalno športno vzgojo ali športom in novim holističnim pristopom, razlikuje učenje gibanja in gibanje z namenom učenja. »Učenje gibanja« vključuje spretnosti, tehnike in razumevanje, ki so potrebni za udeležbo v športnih dejavnostih: znanje in nadzor nad lastnim telesom, njegov doseg in/ali njegove sposobnosti za gibanje. »Gibanje z namenom učenja« postavlja športno vzgojo v kontekst učnih virov: na primer udejstvovanje v športnih dejavnostih; socialne spretnosti; upravljanje tekmovalnosti in sodelovanja; izvajanje strategij in taktik; odpravljanje težav; uporaba moralne in estetske presoje; vedeti, kdaj uporabiti te različne postopke in primerno vedenje, in zakaj; in učinkovita razmerja med vadbo, zdravjem udeležencev in dobrobit okolja. Ta pristop je tisto, kar Hardman poimenuje »kakovostna športna vzgoja« (Hardman in dr. 2013).

Mednarodna delovna skupina »šport za razvoj in mir« v povzetku svojih priporočil vladam navaja:

Šport lahko uporabimo kot pomembno sredstvo za uveljavljanje človekovih pravic. Izrecna omemba športa, igre in telesne aktivnosti v številnih mednarodnih instrumentih o človekovih pravicah poudarja osrednjo vlogo teh dejavnosti za zdravje ljudi, razvoj in dobro počutje ter vzpostavlja močne in prepričljive temelje za šport za razvoj in mir. (SDP IWG 2008)

Šport in športna vzgoja sta lahko orodji za razvoj posameznikov in skupnosti in lahko podpirata pridobivanje novih znanj in veščin (mehkih veščin), vključno s širokim spektrom kompetenc, ki se uporabljajo v vsakdanjem življenju. Prav tako lahko pomembno prispevata k vseživljenjskemu učenju, ki naj bi vplivalo na razvoj na znanju temelječe družbe, in državljanom omogočata izboljšanje v znanju, spretnostih in stališčih. Prvotno Listino o športu (UNESCO

1978)⁵. so revidirali vladni strokovnjaki in praktiki, športne organizacije, akademski svet in nevladne organizacije (NVO). To novo različico so natančno preučili na sejah Medvladnega komiteja za športno vzgojo in šport (CIGEPS) in Stalnega posvetovalnega sveta (PCC), pa tudi izvršni odbor Unesca. To je nadaljevanje Berlinske deklaracije, ki jo je sprejelo 600 udeležencev iz 121 držav in predstavlja izsledke 5. svetovne konference ministrov za šport (MINEPS V). Mednarodna listina postavlja športno vzgojo, telesno aktivnost in šport v službo človekovega razvoja in poziva vse – zlasti vlade, medvladne organizacije, športne organe, nevladne organizacije, poslovno skupnost, medije, izobraževalce, raziskovalce, športne strokovnjake, prostovoljce in udeležence, njihovo podporno osebje, sodnike in družine ter gledalce –, naj se zavežejo in to listino delijo z drugimi, da bodo njena načela lahko postala resničnost za vse ljudi.

1.2. Izsledki konference na Bledu

Med konferenco na Bledu leta 2015 je potekalo pet razprav fokusnih skupin, v katerih so udeleženci razpravljali o možnih rešitvah izzivov trenutne prakse, ki bi temeljili na vrednotah športne vzgoje in športa v Evropi.

Razprave fokusnih skupin so bile organizirane po »metodi svetovne kavarne« z enim ali dvema moderatorjema in šestimi do desetimi udeleženci za vsako mizo v treh 20-minutnih blokih, z možnostjo zamenjave mize po vsakem bloku.

Teme razprave so vključevale: položaj in vlogo športne vzgoje v šolah ter cilje športne vzgoje in instrumente politik za napredek v praksi športne vzgoje. Dve posebni razpravi sta tudi podrobneje preučili vpliv in prispevek sodelovalnega učenja in družbenih sprememb v različnih športih, kot so nogomet in vodni športi.

5. Več na www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/physical-education-and-sport/sport-charter (dostopano 25 oktobra 2017).

Pričakovanja glede pouka športne vzgoje so drugačna in večja. Poudarek je na strpnosti in spoštovanju raznolikosti. V fokusnih skupinah so bili ugotovljeni naslednji problemi:

- ▶ Ali so učitelji športne vzgoje pripravljeni na to, kar se od njih pričakuje glede spodbujanja strpnosti?
- ▶ Katere vrednote vodijo pouk športne vzgoje v današnji družbi?
- ▶ Ali imamo potrebno infrastrukturo in opremo za doseg te ciljev?
- ▶ Ali finančni načrt zagotavlja zadostna sredstva za pouk športne vzgoje in šport?
- ▶ Kaj mora vključevati šolski kurikulum, ko gre za pouk športne vzgoje in šport?

Udeleženci so se strinjali, da športna vzgoja in šport potrebujeta usposobljene in kompetentne učitelje in trenerje v šolah in pri športnih dejavnostih. Učitelji športne vzgoje so nepogrešljivi v osnovnih šolah in bi morali skupaj z razrednimi učitelji povezati telesno aktivnost z drugimi vsebinami. Izobraževalna politika in kurikuli bi morali odražati dejstvo, da je športna vzgoja osrednji predmet v šolah, enako kot branje, pisanje ali računanje. Športna vzgoja in vzgoja za zdravje bi morali skupaj z umetnostnimi predmeti predstavljati ključ za spodbujanje državljske vzgoje ter demokratičnih in človekovih pravic.

Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) skupaj s številnimi združenji zdravnikov odkrito priporoča 60 minut športne vzgoje in vzgoje za zdravje na dan. Pomanjkanje infrastrukture ne bi smelo biti izgovor za opuščanje pouka športne vzgoje in vzgoje za zdravje. Udeleženci so predlagali druge kreativne rešitve, ki bi še vedno lahko zagotovile varnost učencem, kot so učilnice, hodniki, prostor pred šolo, parki in gozdovi.

Tudi denar se lahko uporabi kot izgovor za nezagotavljanje ustreznih pogojev za poučevanje. Športna vzgoja bi morala imeti zagotovljeno financiranje. Sodelovanju med učitelji in vodstvom šole je lahko v pomoč letni načrt, ki vključuje dejavnosti, ki jih predvideva šolski kurikulum, in stroške njihove izvedbe. Z opredelitvijo potreb po opremi in infrastrukturi lahko določimo proračun za naslednje šolsko leto. Sistem zagotavljanja kakovosti lahko izsledi stroške in tako lahko nadzira izvajanje vsebine in izidov, opredeljenih v šolskem kurikulumu.

Na blejski konferenci leta 2015 je razprava temeljila na razumevanju definicije in ciljev pouka športne vzgoje⁶. in športa⁷. v šolskem okolju. Med primeri najboljših praks in zamislami za spodbujanje strpnosti in raznolikosti prek športne vzgoje in športa, ki temeljita na vrednotah, so bile med izpostavljenimi koristmi športne vzgoje in športa zdravje, pozitiven vpliv na vsakodnevne navade, motorične spretnosti, tekmovalnost v primerjavi s sodelovanjem, gibanje in izbira, pa tudi preizkusi telesne pripravljenosti, ki vključujejo kohezivno in inkluzivno oceno. Oddelki za športno vzgojo in šport morajo imeti cilje, ki kot standard vključujejo socialne kompetence. Učni načrti bi morali kombinirati teoretično in praktično znanje ter opredeliti zahteve, ki ustrezajo zaključkom raziskav in najboljši praksi posamezne države. Uporabljene metode morajo vključevati poročanje, tj. razprave, ki temeljijo na izmenjavi in preverjanju informacij po določenem dogodku.

Razumevanje strpnosti in raznolikosti je ključnega pomena za razvoj družbe. Elementi športne vzgoje in športa v šolskih kurikulumih bi morali slediti vseživljenjskemu učenju, razvijati pouk, temelječ na znanju, in učencem omogočiti, da nadgradijo svoje znanje, spretnosti in stališča ter tako okrepijo državljansko vključenost in socialno kohezijo. Cilje športne vzgoje je treba raziskovati v različnih okoliščinah. Zid med učilnico in telovadnico je treba podreti. Športna vzgoja bi morala biti sestavni del pouka državljanske in domovinske vzgoje ter etike.

1.3. Ustrezni cilji politike športne vzgoje

Raznolikost je naravni vidik sodobnih družb, športna vzgoja in šport pa lahko pomagata ljudem, da se naučijo živeti skupaj v raznolikih skupnostih. Če kvalificirani akterji na politični in praktični ravni ustvarijo in

6. Bailey in Dismore (2004) sta izvedla anketo v več kot 50 državah, da bi oblikovala »funkcionalno definicijo« (to je opis tega, kar se tam dogaja, in ne analitični prikaz) športne vzgoje: »tiste strukturirane, nadzorovane telesne aktivnosti, ki potekajo v šoli in v času pouka«; ali za Anglijo in Wales: »Športna vzgoja je zakonsko urejeno področje šolskega kurikula, ki se ukvarja z razvojem telesnih zmožnosti in samozavednosti učencev ter njihova sposobnost, da jih uporabljajo za izvajanje številnih dejavnosti« (DfEE 2000: 129).

7. »Šport pomeni vse oblike telesne aktivnosti, ki s priložnostno ali organizirano udeležbo želijo izraziti ali izboljšati telesno pripravljenost in duševno počutje, oblikovati socialne odnose ali doseči rezultate na tekmovanjih na vseh ravneh« (Evropska listina o športu).

izvajajo zgoraj opisane standarde, imata šport in športna vzgoja velik potencial za učenje spoštovanja različnosti. Takšno spoštovanje zagotavlja vključevanje mladih prek učenja in udeležbe v družbenih in državljskih dejavnostih, ustvarjanje vključujoče družbe in izboljšanje strpnosti in medsebojnega razumevanja članov.

Športna vzgoja in šport imata pomembno vlogo pri gradnji in vzdrževanju družbe in skupnosti. Športna vzgoja in šport sta orodje za ozaveščanje o demokratičnih in človekovih pravicah ter za razvoj ustreznih stališč. Sodelovanje med različnimi sektorji družbe, zlasti med športom in izobraževanjem, je zelo pomembno, če naj šport doseže svoj največji potencialni učinek pri spodbujanju teh vrednot demokratičnih in človekovih pravic. Športna vzgoja in šport sta tudi pomemben ekonomski dejavnik, ne le kot fizična naložba, temveč tudi kot del psihološkega, duševnega, socialnega in intelektualnega kapitala državljanov. Športna vzgoja in šport se lahko uporabljata za razvijanje fizikalne pismenosti in državljskega udejstvovanja, združevanje in povezovanje fizikalne sposobnosti z učenjem na podlagi vrednot in komunikacije ter izboljšujeta kognitivne procese. Te koristi nam omogočajo, da lahko podvomimo v prevladujoče predsodke in stereotipe, povezane s športom, kar je odličen začetek za vseživljenjsko državljsko udejstvovanje in telesno zdravje. Učenje s pomočjo športne vzgoje in športa bi morala spodbujati in nadgrajevati tudi pedagogika.

Eden od predlogov za uporabo koncepta orodij za vseživljenjsko učenje je »ponuditi državljanom prilagojene učne oblike, s čimer se jim omogoči razvoj novih kompetenc; s tem bi raziskali nove oblike izobraževanja, ki se medsebojno dopolnjujejo, saj so nove kvalifikacije bistvene za doseganje gospodarske konkurenčnosti« (Andonova, Acs in Holmes 2013).

Priporočilo CM/Rec(2010)7 Odbora ministrov⁸. o Listini Sveta Evrope o izobraževanju za demokratično državljanstvo in izobraževanje o človekovih pravicah so podpisale in sprejele vse države članice Sveta Evrope. Razdelek II o ciljih in načelih pravi:

- Naslednji cilji in načela bi morali voditi države članice pri oblikovanju politik, zakonodaje in prakse.

8. Več na https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cf01f (dostopno 21 oktobra 2017).

- a. Cilj zagotavljanja vsakemu človeku na njenem ozemlju možnosti izobraževanja za demokratično državljanstvo in izobraževanje o človekovih pravicah.
- b. Učenje v izobraževanju za demokratično državljanstvo in izobraževanje o človekovih pravicah je vseživljenjski proces. Učinkovito učenje na tem področju vključuje široko paleto zainteresiranih deležnikov, vključno z oblikovalci politik, izobraževalnimi delavci, učenci, starši, izobraževalnimi ustanovami, izobraževalnimi organi, javnimi uslužbenci, nevladnimi organizacijami, mladinskimi organizacijami, mediji in splošno javnostjo.
- c. Vsa sredstva za izobraževanje in usposabljanje, formalna, neformalna ali neuradna, v tem procesu učenja igrajo vlogo in so koristna pri spodbujanju načel in doseganju ciljev.
- d. Nevladne in mladinske organizacije prinašajo dragocen prispevek k izobraževanju za demokratično državljanstvo in izobraževanje o človekovih pravicah, zlasti z neformalnim in neuradnim izobraževanjem, in zato potrebujejo priložnosti in podporo pri tem prispevku.
- e. Prakse in dejavnosti poučevanja in učenja morajo slediti demokratičnim vrednotam in vrednotam ter načelom človekovih pravic ter jih spodbujati; zlasti mora vodenje izobraževalnih ustanov, vključno s šolami, odražati in spodbujati vrednote človekovih pravic ter spodbujati krepitev opolnomočenja in dejavnega sodelovanja učencev, izobraževalnega osebja in zainteresiranih deležnikov, tudi staršev.
- f. Bistveni element vsega izobraževanja za demokratično državljanstvo in izobraževanje o človekovih pravicah je spodbujanje socialne kohezije in medkulturnega dialoga ter vrednotenje raznolikosti in enakosti, vključno z enakostjo spolov; v ta namen je bistveno razviti znanje, osebne in socialne veščine ter razumevanje, ki zmanjšuje konflikte, povečuje razumevanje razlik med vero in etničnimi skupinami, gradi medsebojno spoštovanje človekovega dostojanstva in skupnih vrednot, spodbuja dialog in spodbuja nenasilje pri reševanju težav in sporov.
- g. Eden temeljnih ciljev vsega izobraževanja za demokratično državljanstvo in izobraževanje o človekovih pravicah ni samo opremljanje učencev z znanjem, razumevanjem in veščinami, temveč tudi krepitev pripravljenosti, da v družbi ukrepajo na področju obrambe in spodbujanja človekovih pravic, demokracije in pravne države.

- h. Stalno usposabljanje in razvoj izobraževalnih delavcev in mladinskih vodij ter tudi samih trenerjev o načelih in praksah izobraževanja za demokratično državljanstvo in izobraževanje o človekovih pravicah sta bistvenega pomena za zagotavljanje in trajnost učinkovitega izobraževanja na tem področju, zato bi ga bilo treba ustrezno načrtovati in financirati.
- i. Spodbujati je treba partnerstvo in sodelovanje med številnimi zainteresiranimi deležniki, vključenimi v izobraževanje za demokratično državljanstvo in izobraževanje o človekovih pravicah na državni, regionalni in lokalni ravni, da bi kar najboljše izkoristili njihov prispevek, tudi med oblikovalci politik, strokovnjaki na področju izobraževanja, učenci, starši, izobraževalnimi ustanovami, nevladnimi organizacijami, mladinskimi organizacijami, mediji in splošno javnostjo.
- j. Glede na mednarodno naravo vrednot in obveznosti človekovih pravic ter skupna načela, na katerih temeljita demokracija in pravna država, je pomembno, da si države članice prizadevajo za mednarodno in regionalno sodelovanje pri dejavnostih, ki jih zajema aktualna Listina, ter opredeljevanje in izmenjavo dobre prakse in da jih spodbujajo.

1.4. Kako lahko šport prispeva k učenju in družbenim spremembam?

Poučevanje športne vzgoje in športa implicitno ponuja možnosti novih znanj, vključno s spretnostmi in kompetencami, ki se nato prenesejo v vsakdanje življenje. Socialne kompetence, ki vključujejo enakost spolov, kulturni pluralizem in versko strpnost, bodo na primer del državljskih dejavnosti, ki lahko vodijo do družbenih sprememb.

Poslanstvo športne vzgoje in športa mora vključevati tako pristop »učenja gibanja« kot »gibanja z namenom učenja«. Oblasti bi morale razmisliti o potrebi po globalnem in celostnem preprečevanju in posredovanju, da bi spodbudile vključujoče in inovativne pristope. Za poučevanje športne vzgoje in športa so potrebni usposobljeni strokovni delavci, ki so specializirani za delo na različnih področjih, vendar znotraj posebnega koncepta družbe. Izobraževalni pristopi, ki temeljijo na pristopu »zabavnega učenja«, bi morali prevladati nad konceptom »zmage ali smrti«.

Udeležba mladih v športu in telesni aktivnosti je prav tako pomembna kot izboljšanje kakovosti učenja s športom. Športna vzgoja bi morala biti ključni del šolskih učnih načrtov. Za podporo prenosu potrebnih vrednot v širši družbeni kontekst so potrebni kompleksni in inovativni izobraževalni pristopi. Športne trenerje in učitelje športne vzgoje je treba usposobiti, da svoje znanje in poglede razširijo preko zgolj fizičnih in gibalnih ciljev športne vzgoje. Ure športne vzgoje bi bilo treba spremeniti, tako da bi obsegle tudi svojo vrednost v širšem družbenem kontekstu.

Športno didaktiko in metodologijo je treba še naprej razvijati. Po Andonovi, Acsovi in Holmesu (2013), učitelji in trenerji, ki sprejemajo neformalne pristope *gibanja in učenja* za poučevanje koncepta izobraževanja prek športa (ETS), uporabljajo eno od naslednjih štirih opredelitev:

- ▶ Opredelitev 1: Izobraževanje prek športa je metoda razvijanja ključnih kompetenc v različnih vidikih življenja s pomočjo športa in telesnih aktivnosti.
- ▶ Opredelitev 2: Izobraževanje prek športa je pedagoški pristop, ki uporablja šport in telesno aktivnost kot sredstvo za širjenje nabora vrednot z namenom razvijanja posebnih kompetenc, ki lahko izboljšajo različna področja življenja. Izobraževanje prek športa pomaga krepiti socialne, kulturne, moralne in etične kompetence za zagotavljanje sprememb na osebni, poklicni in družbeni ravni.
- ▶ Opredelitev 3: Izobraževanje prek športa je proces učenja in poučevanja s pomočjo personaliziranih sistemov za zagotavljanje veščin, znanja in izkušenj v mnogih vidikih življenja.
- ▶ Opredelitev 4: Izobraževanje prek športa vključuje učni proces, ki uporablja šport in telesno aktivnost kot sredstvo za izvajanje resničnih življenjskih veščin in kompetenc za posameznike ali skupine.

Po raziskavah Hartmanna in Kwauka (2011) ima lahko športno udejstvovanje poleg vidnih fizičnih in psiholoških učinkov tudi pozitivne socialne in ekonomske učinke. Šport velja za način boja proti revščini in brezposelnosti ter za preprečevanje kriminala in segregacije. Prav tako lahko poveča krepitev vloge in socialno povezanost mladih, zlasti tistih, ki živijo v revnih okoljih. Hartmann in Kwauk verjameta, da športno udejstvovanje in gibanje izboljšujeta socialno vedenje, pomaga utrditi družbene odnose, služita kot sredstvi za izboljšanje socialnih in poklicnih veščin ter tudi kot orodje za doseganje višje izobrazbe.

Tradicionalno udejstvovanje v športu in športni vzgoji kot prednostno nalogo za razvoj udeležencev spodbuja tekmovalnost. Izobraževalni cilji – kot denimo razvoj socialnih veščin, zdravja, prehrane in državljske vzgoje – so pomembni za konkurenčnost in izboljšanje motoričnih spretnosti. Mnogi menijo, da športni klubi niso odgovorni za pozitiven razvoj človeka kot državljana in da bi morala biti to vloga staršev in šol. Tehnično osebje se osredotoča na organizacijo športnih prireditev in na razvoj fizikalnih sposobnosti športnikov, kar kot prednostno nalogo poudarja uspešnost in tekmovalnost. Mladi udeleženci tekmovalnih dejavnosti nastopajo pod pritiskom, pri čemer jim še vedno primanjkuje samozavesti in socialnih veščin. Osredotočenost na tekmovalnost omejuje njihovo zmožnost učenja in pridobivanja drugih veščin, potrebnih za njihov popoln človeški razvoj. Posledično družba izgubi pomemben prispevek k preprečevanju nasilja in agresije ter k spodbujanju pozitivnih vrednot in medosebnih odnosov.

Mednarodna listina o športu postavlja telesno aktivnost in šport v središče človekovega razvoja. Vsak posameznik v družbi ima osnovno pravico do telesne aktivnosti in športa. Vsakdo ima pravico do svobodnega razvijanja telesnih, psiholoških in socialnih lastnosti in spretnosti, da doseže želeno raven, ki ustreza njegovim sposobnostim in interesom. Dejavnosti in treninge je treba v vseh primerih izvajati brez kakršne koli diskriminacije. Sodelovanje v dejavnostih mora imeti podporo vlade, pa tudi športnih in izobraževalnih ustanov. Izobraževalni sistem mora uravnotežiti in okrepiti povezave med telesnimi aktivnostmi in drugimi sestavinami izobraževanja ter jim dati potrebno mesto in pomen. Zagotavljanje kakovosti poučevanja športne vzgoje bi moralo biti prednostna naloga izobraževalnih in športnih ustanov, ki imajo pomembno vlogo v vsakdanjiku otrok in mladih.

Vsakodnevno ukvarjanje s telesnimi ali športnimi aktivnostmi izboljšuje duševno zdravje in samozavest, samopodobo in (če uporabimo izraz Alberta Bandure) samoučinkovitost. Hkrati tudi zmanjšuje tveganje za duševne in telesne bolezni. Z razvojem številnejših spretnosti in lastnosti s pomočjo športne vzgoje in športa lahko vsakdo vzpostavi boljše in močnejše odnose v skupnosti in družini. Razvoj pozitivnih družbenih odnosov in vedenja ter sožitje z ljudmi različnih kultur ali socialno-ekonomskega ozadja ustvarja občutek pripadnosti in sprejetosti pri skupnem uresničevanju interesov in skupnih ciljev. Športna vzgoja in šport lahko pomenita pomemben prispevek k družbi na splošno prek zdravstvenih, socialnih in ekonomskih razsežnosti, povečanja produktivnosti ter krepitev državljske zavzetosti in socialne kohezije.

Organizatorji športne vzgoje in športa bi morali tudi misliti na svojo vlogo, ki jo lahko igrajo pri izkoreninjanju revščine, krepitvi demokracije, človekovih pravic in varnosti, spodbujanju kulture miru, nenasilja in dialoga, reševanju konfliktov, spodbujanju strpnosti, nediskriminacije, enakosti spolov, trajnostnosti, okoljski zavesti, zdravju in izobraževanju ter podpori vlogi civilne družbe.

Programi športne vzgoje in športnih dejavnosti morajo biti oblikovani tako, da ustrezajo potrebam in osebnim sposobnostim tistih, ki jih izvajajo skozi vse življenje. Tisti, ki ustvarjajo šolske in športne programe na področju športne vzgoje in športa, morajo biti usposobljeni in kompetentni za poučevanje veščin, stališč in znanj, potrebnih za vseživljenjsko učenje. Učne ure in dejavnosti je treba sistematično spremljati in ocenjevati s pomočjo ustreznih nacionalnih agencij, da se oceni, kakšno vrednost ima program za predvidene upravičence.

Dolžnost vseh, ki se ukvarjajo s športom in športno vzgojo, je, da izpostavijo splošno načelo trajnostnosti, bodisi z ekonomskega, okoljskega ali športnega vidika. Prodaja športne opreme je v porastu in lahko globalno vpliva na gospodarstvo. Ta panoga mora prevzeti odgovornost za razvoj in vključevanje družbenih in okolju prijaznih praks.

Vlade in vsi zainteresirani deležniki na področju športa in športne vzgoje bi morali upajati in spodbujati raziskave na tem področju v celoti. Oblikovanje kakovostne politike je odvisno od kakovosti informacij, zbranih iz različnih virov, vključno z znanstvenimi in strokovnimi raziskavami, spremljanjem medijev in oceno trenutnih in preteklih politik in programov. Izredno pomembno je zbrati in objaviti rezultate raziskav in drugih dokumentov o športni vzgoji in športu v obliki, ki jo lahko razumejo vsi zainteresirani deležniki, pri čemer imajo ključno vlogo mediji.

Vsi tisti, ki izvajajo in poučujejo na področju športne vzgoje, telesne aktivnosti in športa, so strokovno odgovorni za zagotovitev ustreznih kvalifikacij, usposabljanja in dostopa do stalnega strokovnega izpopolnjevanja.

Telesna aktivnost zahteva ustrezen prostor in opremo, ki jo je treba vzdrževati v skladu s potrebami uporabnikov ob upoštevanju okoljskih standardov, podnebja, kulture, spola, starosti in invalidnosti. Izgradnja in vzdrževanje ustrezne infrastrukture sta skupni nalogi javnih organov, športnih organizacij, šol in drugih ustanov. Zagotoviti morajo pogoje za izvajanje športne vzgoje in športa v varnem okolju, ki varuje dostojanstvo, pravice in zdravje vseh udeležencev. Vsi udeleženci, vključno z administrativnimi delavci, učitelji, trenerji in starši, se morajo zavedati potencialnih tveganj, nevarnih ali neprimernih metod pri treningih ali na tekmovanjih ter kakršnih koli psiholoških pritiskov, zaščiteni morajo biti pred zlorabami in sodelovati pri preprečevanju nasilja, diskriminacije na podlagi spola ali rase ter spodbujanja škodljivih družbenih norm in spolnih stereotipov.

Vsi sodelujoči akterji bi morali sprejeti ukrepe za preprečevanje manipulacije in korupcije. Javne ustanove morajo uvesti transparentne poslovne prakse in načela dobrega upravljanja. Delodajalci morajo biti pozorni na duševno in fizično zdravje svojih zaposlenih ter spodbujati preventivne strategije. Izobraževanje vseh vpletenih je bistvenega pomena za preventivo, ki temelji na pozitivnih vrednotah in zdravju.

Strategija za športno vzgojo, vadbo in šport je potrebna za uravnoteženje in optimizacijo rezultatov politik in ciljev na različnih ravneh. Nacionalne in lokalne oblasti, učitelji, trenerji, starši, sodniki, navijači in drugi udeleženci imajo za razvoj politike deljeno odgovornost. Odgovorni morajo sprejeti zakone in druge predpise, ki bodo urejali razvojne načrte, smernice in druge ukrepe za spodbujanje športne vzgoje, gibanja in športa tako na nacionalni ravni kot v mednarodnem sodelovanju in partnerstvu za razvoj, mir, solidarnost in prijateljstvo med skupnostmi in narodi, kot razglša revidirana Mednarodna listina.

1.5. Priporočila

Športna vzgoja in šport veljata za močni in zelo učinkoviti orodji za razvoj, izobraževanje in učenje. Obstaja prepričanje, da ustvarjata življenjske veščine, socialna znanja in spretnosti, pozitivne vrednote in vodstvene lastnosti.

Coubertinova interpretacija olimpizma v njegovih spominih je jasna. V njem je videl »šolo plemenitosti in moralne čistosti ter vzdržljivosti in fizične energije – vendar le, če sta ... poštenost in športna nesebičnost tako močno razviti kot moč mišic« (Coubertin 1931, citirano v Armour 2011). Zato se morata športna vzgoja in šport preusmeriti od izključne (samo za športnike) k vključujoči osredotočenosti na vsebino prek izobraževanja.

Vse članice Sveta Evrope si prizadevajo za spodbujanje demokratične in večkulturne družbe. Zato je treba učencem in učiteljem, športnikom in trenerjem omogočiti pridobivanje znanja in veščin za spodbujanje socialne kohezije, vrednot in spoštovanja raznolikosti, za preprečevanje vseh oblik diskriminacije in za nenasilno reševanje nesoglasij in sporov s spoštovanjem medsebojnih pravic.

Zdaj imamo nekaj smernic za izvajanje in nadaljnji razvoj športne vzgoje in športa, ki izhajajo iz dokumenta »Primeri najboljših praks in zamisli za spodbujanje strpnosti in raznolikosti s pomočjo športne vzgoje in športa, ki temeljita na vrednotah« na podlagi izsledkov razprav med udeleženci konference o strpnosti in raznolikosti prek športne vzgoje in športa na Bledu leta 2015. Ti so predstavljeni v 3. poglavju tega priročnika, dejanski primeri pa v 4. poglavju.

Pričakovanja se razlikujejo glede na kontekst. Podporniki športne vzgoje morajo premostiti vrzel med stanjem brez pričakovanj (mnenjem, da je športna vzgoja predmet, ki nima visoke vrednosti) in na drugi strani pričakovanji, ki jim grozi preobremenitev učnega načrta (na primer poskus med poukom športne vzgoje nadoknaditi pomanjkanje telesne aktivnosti zunaj šole ali prepričanje, da bi morali učitelji športne vzgoje prepoznati nadarjenost, poučevati tehnične veščine za olimpijske športe in vcepljati družbeno vedenje).

To raznolikost pričakovanj je mogoče opaziti tudi na ravni politik, saj morajo ministri za šport pogosto obvladovati možnosti v smislu »šport za vse« vzporedno z elitnim športom visokih zmogljivosti, profesionalnim športom ter političnimi vprašanji, kot so varnost, vključenost in pravičnost.

Zdi se, da so usposobljeni učitelji športne vzgoje z znanjem dobro opremljeni, vendar pa je potrebno stalno usposabljanje na delovnem mestu glede novih ali trendovskih športnih in družbenih vrednot.

Nacionalne kurikule je treba revidirati, da se zagotovi prisotnost elementov, ki spodbujajo vrednote, kot so demokracija, spoštovanje človekovih pravic in dostojanstva, pravna država, medkulturno razumevanje, nediskriminacija in nenasilje.

V programih usposabljanja učiteljev ali športnih trenerjev bi morali okrepiti vidike socialne psihologije in pedagogike ter se osredotočiti na besede, ki opisujejo težave in razlago njihovega pomena med mladimi. Glede nogometa bi morali upoštevati tudi družbeni vidik, ki ga prinaša vedenje navijačev, ki ima v nekaterih državah zaradi prevladujočega nasilja, rasizma ali nacionalizma lahko izredno resen pomen.

Končno je treba vzpostaviti tudi izobraževalne dejavnosti za nelicencirane (prostovoljne) izvajalce športnih dejavnosti ali učiteljev prek ministrstev za šport, temelječe na načelu »vse na enem mestu« za večjo učinkovitost. To pa ne bi veljalo za imetnike nacionalnih dovoljenj.

2. Kaj je potrebno?

Športna vzgoja in šport sta ključni sestavni del politik Sveta Evrope in skupnih tradicij njegovih članov ter številnih izobraževalnih sistemov. Številne raziskave kažejo, da lahko športna vzgoja in šport pomembno prispevata k širšim izobraževalnim ciljem, vendar do danes še nista dosegla svojega največjega potenciala. Razmislek o vlogi športne vzgoje in športa kot dela širše izobraževalne izkušnje mladih je zato pravočasen. Raziskave kažejo, da imata primerna in dobro izvedena športna vzgoja in šport na otroke v izobraževalnih okoljih pozitiven učinek (Bailey in Dismore 2004). Druga dela trdijo, da je prepričanje, da udejstvovanje v športu in športni vzgoji negativno vpliva na dosežke v izobraževanju, napačno (Stead in Neville 2010; Lidner 1999) in da lahko udeležba v pravih okoliščinah dejansko privede do izboljšane akademske uspešnosti (Bailey in dr. 2009; Trudeau in Shephard 2008; Cornelißen in Pfeifer 2010).

2.1. Socialna in čustvena inteligenca

Poleg doseganja izobrazbe lahko družbeno-čustveni razvoj okrepimo tudi z obravnavanjem treh vidikov: samozavedanja, samoupravljanja in družbene zavesti.

Gradnja nečesa, kar koli že to je, zahteva celo vrsto spretnosti, vključno s kognitivnimi, fizičnimi in čustvenimi sposobnostmi. Posledično učinkovita in uspešna dejavnost izhaja iz natančne ocene lastnih vrlin in omejitev ter optimizma in vere, da je v tem procesu mogoče premagati izzive.

Samoupravljanje je pomembno na vsaki stopnji. Vsaka dejavnost, zlasti izdelava nečesa novega, lahko vključuje sprotno zastavljanje ciljev, revizijo ciljev in obvladovanje frustracij, ko ustvarjalec opravi nalogo in se nauči novih veščin, procesov in z njo povezanih znanj.

Ključno področje družbene zavesti je empatija: biti dober poslušalec in razumeti perspektivo drugih.

Ustvarjalci

Za mnoge od nas oblikovalsko razmišljanje poteka z roko v roki z ustvarjalskim gibanjem in ustvarjalskim izobraževanjem. Kanadčan Cory Doctorow je začetnik ustvarjalskega gibanja, v katerem se posamezniki učijo tako, da ustvarjajo in hkrati sodelujejo. Združuje novo tehnologijo z obrtniško kulturo, vendar gradi na idejah pedagogov, kot sta Montessori in Fröbel. Vse ustvarjanje in gradnja pa ni namenjeno poskusom oblikovanja rešitev za skupnostne in svetovne probleme, toda gradnja v tem pogledu zmore ustvariti bolj smiselne projekte ustvarjalcev.

Poleg tega je na bolj praktični ravni vredno razmisliti o tem, da bi katalizatorja za vse učenje postala povezanost in soodvisnost. Ni tako pomembno, da je vsak otrok usposobljen. Včasih je primerno pustiti učencem, da oblikujejo lastna merila kakovosti in razvijejo okvire, ki jim bodo pomagali razumeti, kaj delajo in kako. Učenje lahko mobiliziramo z mobilizacijo in opolnomočenjem učencev v skupnostih, ki jih zanimajo; in učilnice lahko spremenimo v prostor, kamor učenci radi vstopajo. Poučevanje in učenje stvari ne smeta preveč poenostavljati. Včasih je tradicionalni izobraževalni sistem urejen v smeri od zgoraj navzdol, vendar je prostora za inovacije dovolj. Kaj ko bi začeli tako, da bi učencem dali glas, ki bi jim pomagal premagati morebitne težave?

Odgovorni za načrtovanje poklicnega izpopolnjevanja učiteljev bi morali razmisliti o tem, da jim ponudijo izobraževanje na temo aktivnosti, podjetnosti, odgovornosti, prilagodljivosti in pripravljenosti na prilagajanje spreminjajočim se socialnim in ekonomskim razmeram. Glavni izziv je spremeniti in vplivati na miselnost odraslih in njihov odnos do izobraževanja. Potreba po vlaganju v učitelje je nesporna, kajti to so tisti posamezniki, ki vodijo naše otroke skozi celoten izobraževalni proces in imajo izjemen vpliv na njihovo prihodnost. Odzvati se moramo danes. Kajti današnji dan šteje.

2.2. Od namere do rezultata

Koncept kompetenc je steber razvoja učnega načrta in gonilna sila procesa sprememb. Lahko ga opredelimo kot »razvoj kompleksnih zmogljivosti, ki učencem omogočajo razmišljanje in delovanje na različnih področjih dejavnosti

... Sestavljen je iz dejavnega doseganja znanja, ki je rezultat trdne baze znanja, ki jo je mogoče uporabiti v praksi in je osnova za razlago dogajanja» (Braslavsky, 1999). Učenje, ki temelji na kompetencah, je pristop k izobraževanju, ki se osredotoča na učenčevem prikazu zelenih učnih rezultatov kot osrednjega pomena za učni proces.

V učnem načrtu, ki temelji na kompetencah, je končno znanje odvisno od vrste razmer, katere morajo biti učenci sposobni kompetentno upravljati do konca izobraževanja. Odvisno od sistema izobraževanja ali tematike so te vrste situacij opredeljene bodisi na podlagi situacij iz resničnega življenja ali dela bodisi na podlagi interne logike zadevne discipline. Kompetenca kot organizacijsko načelo učnega načrta je način, kako resnično življenje vrniti v učilnico (Jonnaert in dr. 2007). To je torej odmik od pojmovanja, da se učni načrt izvaja predvsem tako, da učenci reproducirajo teoretično znanje in memorizirajo dejstva (konvencionalni pristop, ki temelji na znanju).

Če razmišljamo o pristopu, ki vključuje celo šolo ali drugo izobraževalno ustanovo, moramo razmisliti o treh ključnih gradnikih pri doseganju ciljev. Ti so med seboj povezani: učilnica, odprta in z razredno klimo, ki temelji na zaupanju; šola, demokratično vodena; ter učenci in učitelji, ki gradijo transverzalni odnos, spretnosti in znanja. Vse to se mora v skupnosti odražati v partnerstvu in sodelovanju z lokalnimi deležniki. Korist za učitelje je v tem, da poklicno izpopolnjevanje nudi podporo učenčevemu učnemu napredku, njegovi udeležbi ter pogajanjem in postopkom odločanja.

Evropske pobude za razvoj spretnosti se začnejo s pobudo o prenovi izobraževanja.⁹ Ta pobuda je bila ustanovljena leta 2012 kot reforma izobraževalnih sistemov po vsej EU, da bi z njo lahko zadostili naraščajočemu povpraševanju po višjih stopnjah usposobljenosti in zmanjšali brezposelnost. Pobuda se osredotoča na tri področja:

- ▶ kakovost,
- ▶ dostopnost,
- ▶ financiranje.

9. Več na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1389776578033&uri=CELEX:52012DC0669> (dostopno 25 oktobra 2017).

Reforme na teh treh področjih bi morale biti zasnovane tako, da:

- ▶ zvišujejo osnovne ravni spretnosti,
- ▶ spodbujajo vajeništvo,
- ▶ spodbujajo podjetniške veščine,
- ▶ izboljšujejo znanje tujih jezikov.

Evropska komisija sodeluje z državami EU za krepitev ključnih kompetenc – znanja, spretnosti in stališč, ki bodo učencem pomagale najti osebno izpolnitev in kasneje v življenju najti delo in sodelovati v družbi. Te ključne kompetence vključujejo tradicionalne veščine, kot so sporazumevanje v maternem in tujih jezikih,¹⁰ digitalne spretnosti, pismenost in osnovne vede iz matematike in naravoslovja,¹¹ pa tudi horizontalne veščine, kot so učenje učenja, družbena in državljanska odgovornost, pobuda, podjetništvo, kulturna zavest in ustvarjalnost. To prinaša teoretični okvir, kako pa je ta videti oz. kako bi ga bilo mogoče uporabiti v praksi?

Da bi zadostili tej potrebi, je program Sveta Evrope Pestalozzi pripravil *naloge (TASK) za demokracijo – 60 dejavnosti za učenje in ocenjevanje transverzalnih odnosov, spretnosti in znanja*, priročnik za strokovne delavce v formalnih in neformalnih izobraževalnih okoljih.¹² Na primer, naslov ene učne enote v tečaju za trenerje, v modulu, posvečenem športni vzgoji in športu za človekove pravice in demokracijo, je bil »Gradnja mostu«, njegov namen pa je bil udeležencem priklicati v misli zamisel o premostitvi vrzeli. Most predstavlja postopek izvajanja nalog (TASK) v praksi. Vsebine včasih ni lahko spremeniti v učne rezultate in pridobljene kompetence. Cilj te učne enote je bil udeležencem omogočiti boljše razvijanje dejavnosti, ki bi prispevale k razvoju nalog (TASK). Rezultat je bilo pet različnih dejavnosti na temo »Vrzi in ulovi« prek različnih nalog (TASK). Te dejavnosti so bile objavljene v Skupnosti prakse – spletni platformi programa Pestalozzi – z namenom pridobitve povratnih informacij od drugih strokovnjakov v skupnosti Pestalozzi. Obravnava nalog (TASK) je lahko zahtevno, vendar strokovnjakom zagotavlja celovit prenos za vsakega posameznika, s katerim dela.

10. Več na http://ec.europa.eu/languages/index_en.htm (dostopno 25 oktobra 2017).

11. Več na http://ec.europa.eu/education/policy/school/math_en.htm (dostopno 25 oktobra 2017).

12. Več na www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/source/documentation/pestalozzi4_en.pdf (dostopno 25. oktobra 2017).

2.3. Pedagoški pristopi

Pri širitvi novega razmišljanja o poučevanju športa lahko opazimo razlike med »športno vzgojo« in tradicionalnim pristopom k poučevanju športa, povezanim s strukturo učnega načrta, vsebino in usmerjenostjo, ter pedagoškimi pristopi z njihovim odnosom do učnih ciljev. Športna vzgoja poudarja večjo vsebinsko globino s podaljšanim časom, porabljenim za en šport, in razširitvijo ciljev učnega načrta. Ti običajno vključujejo tehniko gibanja in taktično razumevanje, razvoj osebnih in socialnih spretnosti ter kulturno in socialno razumevanje. Model vključuje priložnosti za usvajanje znanj, ne samo za igralce, temveč tudi za druge vloge v športu, kot so trener, vodja, sodnik in novinar. V športnem izobraževanju so prepoznali potrebo po obliki športne vzgoje, ki učencem ponuja smiselno, verodostojno in diferencirano udeležbo.

S tem razumevanjem lahko športno pismenost opredelimo kot funkcionalno uporabo športnega znanja za aktivno in angažirano državljanstvo (Pill 2009). Držimo se opredelitve izobraževanja na področju športne vzgoje, kot jo je zapisal Peter Arnold (Arnold 1979), in sicer da je športna pismenost namenjena povezovanju poučevanja in učenja za vrednotenje treh vrst učenja: v športu, prek športa in o športu. Učenje v športu pomeni pridobivanje športnih veščin, ki posamezniku omogočajo učinkovito in uspešno taktično odločanje v situacijah igre; učenje o športu pomeni prepoznavanje, da je šport strukturiran na določene načine, da prinaša določene rezultate; učenje prek športa pa je utelešena izkušnja igre.

Poleg tega ima športna pismenost dve načeli za poučevanje na področju športa: šport pri športni vzgoji lahko učencem izboljša dostop do praks in pojmovanj, ki jim lahko omogočijo pozitivne prispevke k družbi; šport pa učencem tudi pomaga razumeti sebe in družbo, v kateri živijo. Pri spodbujanju športnega udejstvovanja v šoli in zunaj nje je športna vzgoja povezana z razvojem veščin in razumevanja, ki omogočajo funkcionalno uporabo športnega znanja v aktivnem in angažiranem državljanstvu (Drummond in Pill 2011). Z učenjem z gibanjem, prek gibanja in o gibanju učenci pridobijo razumevanje, da je gibanje sestavni del človekovega izražanja, da prispeva k užitku ljudi in da izboljšuje kvaliteto njihovega življenja. Naučijo se razumeti, ceniti in premikati svoje telo, pozitivno se navezujejo na druge in izražajo konstruktiven odnos in vrednote. To učenje poteka med igro, prek iger, športa, vadbe, rekreacije, pustolovščin in izraznega gibanja v različnih naravnih in družbenih okoljih.

Športna vzgoja spodbuja učence k sodelovanju pri gibalnih izkušnjah, ki spodbujajo razvoj fizičnih in socialnih veščin, hkrati pa jim pomagajo pri učenju in uporabi biofizikalnih znanj (anatomija, biomehanika, fiziologija vadbe, športna psihologija in prehranska načela) ter veščin. To učencem omogoča razumevanje, kako se njihovo telo premika v novih okoliščinah in okoljih. Pridobijo biofizikalno in sociokulturno znanje (družbeni in kulturni kontekst gibanja) in se naučijo kritičnega razmišljanja o položaju telesa v družbi. Z aktivnim sodelovanjem v kontekstih, ki vključujejo izzive, učenci premikajo in preizkušajo svoje duhovne, fizične, duševne in čustvene omejitve kot posamezniki in kot del skupine. Gibalne aktivnosti imajo družbeno in kulturno dediščino, ki lahko prinese svoj prispevek k družbi in ohranja družbene domneve. Uporaba sociokulturne perspektive v kontekstu gibanja lahko ustvari učno okolje, v katerem udeleženci obravnavajo vprašanja, kot so neenakost spolov pri plačah ali medijska pokritost posameznih športov.

Pedagoško znanje je učiteljevo globoko razumevanje postopkov in praks v metodi poučevanja in učenja. Vključuje: razumevanje lastnosti učencev, oblikovanje strategij za vrednotenje študentov; in razumevanje kognitivnih, socialnih in razvojnih teorij učenja ter njihove uporabe v učilnici v zvezi z učenci (Koehler in Mishra 2008). Zajema »mešanje vsebine in pedagogike v razumevanje, kako so določene teme, problemi ali vprašanja organizirani, zastopani in prilagojeni različnim interesom in zmožnostim učencev ter predstavljeni za pouk«. ¹³ V tem kontekstu lahko učitelji uporabljajo različne perspektive, na primer: sociokulturno perspektivo, ki jo predstavlja prehod od razvojne k sociokulturni teoriji učenja, ki temelji na razumevanju, kako razvoj učencev opredeljujejo njihove sociokulturne izkušnje; sociokritično perspektivo, ki temelji na poizvedbah in spodbuja refleksivno naravo in z njo kritično razmišljanje ter postavlja izziv obstoječi praksi in domnevam; ali prenosna pedagogika, pri kateri ima učitelj večino znanja in ga posreduje študentom. Nekatere pedagogike kulturno niso odzivne in je njihova uporabnost zelo omejena. Dobre primere lahko najdemo v delih kritične pedagogike, ki jih Henry Giroux opisuje kot »izobraževalno gibanje, ki ga vodi strast in načelo pomoči učencem razviti zavest o svobodi, prepoznati avtoritarne težnje in znanje povezati z močjo in zmožnostjo konstruktivnega ukrepanja« (Giroux 2010).

13. L. S. Shulman (1986), "Those who understand: knowledge growth in teaching", *Educational Researcher* Zv. 15, Št. 4: 4-14, str. 8.

Slogi poučevanja

Kako lahko pri pouku učinkoviteje spodbujamo vrednost učenja za raznolikost učencev? Sloge poučevanja pri športni vzgoji smo analizirali z izjemno uspešnim modelom Spectrum Muske Mosstona.¹⁴ Njegova logika podpira konceptualizacijo slogov poučevanja športne vzgoje v številnih zahodnih izobraževalnih sistemih, vključno s tistimi v ZDA, Avstraliji, Španiji in Združenem kraljestvu. Ta model se je razvijal več let, njegov poudarek na nadaljnji univerzalizaciji tehnokratskega poučevanja športne vzgoje pa se je uveljavil v institucionalni kulturi. Spectrum je lahko osnova, ki jo strokovnjaki uporabljajo za analizo svojega poučevanja in njegove učinkovitosti pri doseganju določenih učnih rezultatov z uporabo enega od 11 učnih stilov.

- ▶ Ukazni slog je natančna izvedba: reprodukcija predvidenega odziva, vaje ali izvedbe na ukaz po določenem tempu in ritmu. Učitelj sprejema vse odločitve.
- ▶ Praktični slog spodbuja individualne vaje učencev pri nalogi, ki temelji na spominu/reprodukciji, medtem ko od učitelja individualno prejema povratne informacije. Učenci izvajajo naloge, ki jih predpiše učitelj.
- ▶ Vzajemni slog razvija družbeno interakcijo, ki krepi podajanje in prejemanje takojšnjih povratnih informacij po posebnem kriteriju, ki ga pripravi učitelj. Tu učenci delajo v parih: medtem ko eden dela, drugi podaja povratne informacije.
- ▶ Slog samokontrole razvija samostojno vajo pri nalogi ki temelji na spominu/reprodukciji; učenci se ocenijo sami po uveljavljenih kriterijih.
- ▶ Stil vključevanja ponuja priložnosti za nadaljnje sodelovanje vseh učencev pri izbrani nalogi, ne glede na njihovo raven spretnosti. Prilagaja se različnim stopnjam spretnostnih težavnosti, da lahko učenci preverijo možnosti, izberejo začetno stopnjo težavnosti in prilagodijo zahtevnost svoje naloge. Učenci preverijo svojo uspešnost na podlagi pripravljenih kriterijev.

14. Opis učnih stilov: www.spectrumofteachingstyles.org/ (dostopno 25. oktobra 2017).

- ▶ Slog vodenega odkrivanja razvija logično in zaporedno razmišljanje: vprašanja so zasnovana v logičnem zaporednem nizu, ki učenca vodi k odkrivanju vnaprej določenega koncepta, principa, odnosa ali pravila, ki prej ni bilo znano.
- ▶ Konvergentni slog odkrivanja razvija kognitivno sposobnost odkrivanja enega samega pričakovanega, vnaprej določenega odziva na neznani dražljaj z uporabo premešanih znanih informacij, s čimer pripelje do odkritja pričakovanega odziva.
- ▶ Divergentni slog odkrivanja v istem nizu kognitivnih operacij ustvari več odkritih odzivov na eno ali več neznanih vprašanj ali situacij. Vsak učenec se odzove z več zamislimi, ki mu prej niso bile poznane. Divergentni slog odkrivanja skuša razširiti parametre razmišljanja o vsebini, ki presega raven znanega in pričakovanega.
- ▶ Slog individualnega programa, ki ga oblikuje učenec, pomeni, da je vloga učitelja sprejemanje splošnih (vsebinskih) in logističnih odločitev za učence. Vloga učenca je sprejemanje odločitev o tem, kako raziskati predmet ali temo.
- ▶ Slog učenčeve pobude potrjuje motivacijo in kognitivne namene učencev pri oblikovanju lastne učne izkušnje. Učenec da pobudo za nadaljevanje teme s kompleksnostjo, ki je značilna za sprejemanje vseh odločitev, določitev učnih ciljev in izražanje zamisli. Učenec dodloča stopnjo vključenosti učitelja.
- ▶ Slog samoučenja temelji na individualni vztrajnosti in želji po oblikovanju lastnih učnih izkušenj. Ta slog poučevanja in učenja je odvisen od posameznikovih pričakovanj in želja pri odločanju in ne obstaja v šolah ali učilnicah.

Ob taki raznolikosti slogov je lahko učitelj resnično kreativen in med načrtovanjem in odločanjem uporablja različne možnosti. Pri poučevanju športne vzgoje učinkovit učitelj nenehno prilagaja in pregleduje pričakovane rezultate glede na potrebe in odzive učencev.

TEACHING STYLES IN PHYSICAL EDUCATION

Students vary in their levels of skill proficiency, maturity, independence, responsibility, and other aspects that impact their ability to learn. Teachers need to have a variety of tools in their "teaching belts" so they can create lessons where all students learn.

The teaching styles we present here have been slightly modified (and renamed to make them easier to remember) from **Mosston and Ashworth's** work. The main difference is that we promote the inclusion concept for each of the teaching styles rather than treat inclusion as a separate style. Using an inclusion approach in each style will allow all students to experience success, tackle challenges, and improve self-efficacy. Choosing a teaching style is based on your experience/ability, what the lesson is trying to accomplish, and the needs of your students. Both you and your students will enjoy having the variety.

1

Direct Teaching

Traditional method of teaching where the teacher leads the class through a task. Usually all students are performing the same task at the same time.

Advantages: Can be time efficient; Lots of practice opportunities; Good for introducing new skills.

Disadvantages: Difficult to provide feedback and variations to all students; Teacher centered.

Teacher's Role: To plan tasks, lead students through them, and provide feedback.

Learners' Role: To follow the teacher's "commands."

2

Teacher Feedback

Students are assigned tasks (task sheets) with clear criteria and the teacher is free to roam around and give feedback.

Advantages: Teacher can provide specific feedback to individual students; Students can work independently.

Disadvantages: Difficult to provide feedback to all students

Teacher's Role: To plan tasks and provide feedback.

Learners' Role: To decide exactly how, when, and where to do task.

Vir: Ana Žnidarec Čučković, 2017 (po Mosstonu in Ashworthu).

3

Peer Feedback

Students are placed into groups where students evaluate each other performing a task with clear criteria.

Advantages: All students receive feedback; Students learn by observing and analyzing other students' movements; Good for working on social skills; Teacher is free to circulate through the class.

Disadvantages: Tasks must be clear enough for students to do on their own; Students may not be able to provide good feedback to each other.

Teacher's Role: To plan tasks and provide specific criteria for how to perform each skill; To observe partners' abilities to work together and provide feedback to each other; To be available when needed.

Learners' Role: To take turns being the doer (performing the skill) and the observer (providing feedback according to the criteria).

4

Self Feedback

Students are given a task with clear criteria and evaluate their own performance. An iPhone app called iCoachview can be used to record and play back video and it allows for annotation, slow motion, and more.

Advantages: Students learn to analyze their own movement; Students are more independent.

Disadvantages: Lower skilled students may not be able to correctly analyze themselves.

Teacher's Role: Same as partner feedback except the teacher must determine the students' abilities to assess themselves.

Learners' Role: To do tasks that the teacher has planned and to evaluate their own performance of each skill.

5

Convergent Discovery

Students are given a problem that only has one solution and are allowed the opportunity to discover the answer themselves (**typically lower order skills**).

Advantages: Promotes the use of critical thinking skills; Good for working on social skills.

Disadvantages: Students need to be self motivated; Grouping students is more important.

Teacher's Role: To design the problem and provide tasks that will help the students discover the solution to the problem.

Learners' Role: To do tasks the teacher has prepared while working cooperatively to find the one solution to the problem.

6

Divergent Discovery

Students are given a problem that has multiple solutions and are encouraged to discover their own answer (**typically higher order skills**). For example, have students create a routine using dance moves they have learned throughout the unit.

Advantages: Promotes student creativity; Great for authentic assessments; Good for working on social skills.

Disadvantages: Students need to be self motivated; Grouping students is more important.

Teacher's Role: To design the problem and provide tasks that will help the students discover different solutions to the problem.

Learners' Role: To do tasks the teacher has prepared while working cooperatively to find a solution to the problem.

7

Jigsaw Learning

Students are placed into groups that are assigned to learn a specific skill. Once they have learned their skill, their group then teaches another group. So on and so forth. More information on jigsaw learning can be found on www.jigsaw.org.

Advantages: Teacher is free to circulate the class; Students teaching others is an effective learning tool; Good for working on social skills.

Disadvantages: Students need to be self motivated; May be difficult for lower skilled students.

Teacher's Role: To create tasks for each group and be available for feedback.

Learners' Role: To be willing to learn from their peers and teach others.

8

Student Teams – Achievement Divisions (STAD)

Students are placed in teams and are assigned a learning task along with the necessary resources. At the end of the specified time limit, students in each team are assessed and their scores are averaged to get a team score. Groups then participate in a discussion on how to improve, are given feedback, and then retry the task. At the end of the task, assessment is given again and team averages are compared to see if there are improvements.

Advantages: Focuses on cooperation and improvement; Students teaching others is an effective learning tool; Good for working on social skills.

Disadvantages: Students must be developmentally ready for the responsibility; Focuses on the product rather than the process; Specific students may dominate while others become bystanders.

Teacher's Role: Create tasks that require cooperation; Provide necessary resources to complete the task; Facilitate discussion after first task; Observe student interactions; Provide feedback.

Learners' Role: Work cooperatively; Focus on team improvement; Work independently of teacher.

Team Games Tournament

Similar to STAD except that the scores from team members are not added together. Instead, each score in the group is given a rank (highest to lowest) and these scores are then compared against the same rank from other groups (ie. highest score vs highest score, 2nd highest score vs 2nd highest score, etc.). Teams earn points for each winning comparison.

Advantages:	Focuses on cooperation and improvement; Students teaching others is an effective learning tool; Good for working on social skills.
Disadvantages:	Students must be developmentally ready for the responsibility; Focuses on the product rather than the process; Specific students may dominate while others become bystanders.
Teacher's Role:	Create tasks that require cooperation; Provide necessary resources to complete the task; Facilitate discussion after first task; Observe student interactions; Provide feedback.
Learners' Role:	Work cooperatively; Focus on team improvement; Work independently of teacher.

2.4. Kompetence za demokratično kulturo (CDC)

Demokracija ne more delovati brez demokratične kulture.¹⁵ Vse demokratične institucije temeljijo na kulturi, ki spodbuja demokratične vrednote, stališča in prakse. Ne glede na morebiten razkol demokratična kultura vključuje obveznost sprejemanja pravne države in človekovih pravic, zavezanost k preglednosti v javni sferi, prepričanje, da je treba spore reševati na miren način, spoštovanje in priznavanje različnosti, pripravljenost in sposobnost izražanja mnenj in upoštevanje drugih, zavezanost sprejemanju odločitev, ki jih sprejema večina, zavezanost zagotavljanju zaščite manjšin in njihovih pravic ter pripravljenost in želja po dialogu.

Medkulturno razumevanje in kompetentnost sta pomembnejša kot kdaj koli prej, ker razkrivata ključna vprašanja skupnega življenja v današnji kulturno raznoliki družbi. Ta vprašanja so vsakodnevno prisotna in so povezana z nerazumevanjem znotraj družbe in med družbami, ki povzročajo trajne družbene težave, kot so diskriminacija, sovražni govor in nestrpnost.

Medkulturni dialog je izredno pomemben kot orodje v demokratičnem procesu, saj je temeljno načelo demokracije, da lahko ljudje izrazijo svoja stališča za doseganje enakosti v državljanskem odločanju. Pravi dialog se lahko vzpostavi šele, ko se posamezniki obravnavajo kot demokratično enakovredni in spoštujejo medsebojno komunikacijo. Vendar pa lahko institucije ponujajo načine, kako državljanom omogočiti, da uveljavijo svoje demokratične in medkulturne kompetence.

Zavedanje in sprejemanje medkulturnih kompetenc je za državljanstvo ključni predpogoj. Kompetenc ne pridobivamo samodejno, ampak jih razvijamo in se jih učimo skozi vse življenje. Osrednji vidik izobraževanja v večkulturnih družbah je »državljska vzgoja«, ki spodbuja in razvija sožitje različnih kultur znotraj družbe in med družbami. Razvijanje teh kompetenc bi moralo biti vizija demokratične družbe.

15. Več na [www.coe.int/en/web/izobrazevanjem/ Kompetence za demokratično kulturo](http://www.coe.int/en/web/izobrazevanjem/Kompetence_za_demokraticno_kulturo) (dostopno 25 oktobra 2017).

Po Beli knjigi o medkulturnem dialogu Sveta Evrope¹⁶, izobraževanje ne igra le ključne vloge pri pripravi posameznikov na življenje, temveč posameznikom omogoča tudi pridobivanje kompetenc, ki jih potrebujejo za učinkovito sodelovanje v demokraciji in medkulturnem dialogu. Izobraževanje daje priložnost vsem posameznikom za delovanje kot avtonomna družbena bitja, ki lahko izbirajo in uresničujejo svoje življenjske cilje. Model demokratične kompetence Sveta Evrope je namenjen tudi ljudem s posebnimi izobraževalnimi potrebami, ki imajo enake pravice in osnovne svoboščine kot drugi učenci (Svet Evrope 2016). Gradnja kompetenc ima prednost pred tradicionalnim pristopom učnih programov, ki temeljijo na poučevanju vsebin.

Usposabljanje v programu Pestalozzi skuša razviti transversalni odnos, veščine in znanje, potrebno v demokratičnih družbah, in pri pedagogih razviti naslednje kompetence:¹⁷.

- ▶ kritično opazovanje iz različnih perspektiv;
- ▶ ukrepe, ki temeljijo na spoštovanju človekovih pravic in dostojanstva;
- ▶ sposobnost demokratičnega delovanja in sodelovanja;
- ▶ razumevanje raznolikosti in sposobnost življenja v raznolikosti;
- ▶ razumevanje preteklosti in sedanjosti ter sposobnost samoprojekcije v prihodnost;
- ▶ sposobnost komunikacije prek vseh vrst in tipov meja;
- ▶ kritična, odgovorna in koristna uporaba medijskega okolja;
- ▶ sposobnost in pripravljenost za nadaljnje učenje za vse življenje.

16. *Living together as equals in dignity*, Svet Evrope, Strasbourg, 2008. Več na www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf (dostopno 25. oktobra 2017).

17. Več na www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Source/Documentation/Module/sport/BAD.pdf (dostopno 25. oktobra 2017), o programu Pestalozzi, Dokument osnovnih predpostavk za serijo modulov, 2015.

Po kompetencah za demokratično kulturo (Svet Evrope 2016) obstajajo trije glavni vidiki kulture: materialni viri, ki jih uporabljajo člani družbe, družbeni skladi (jezik, religija, pravila socialnega vedenja) in subjektivni skladi, ki jih uporabljajo posamezniki (vrednote, stališča, prepričanja in prakse).

Druga opredelitev kulture temelji na pristopu k trenutnim težavam v skupini, ker so kulturne skupine lahko same po sebi zelo raznolike. Nekatere skupine sprejemajo različne standarde in prakse, ki so pogosto sporne in ki se sčasoma spreminjajo. Standardi in prakse posameznikov si prilagajajo splošno soglasje v skupini. To lahko razumemo kot celoten nabor virov, razporejenih po celotni skupini, vendar si vsak član skupine prilasti in uporablja le podмноžico svojih potencialnih kulturnih virov, zato imajo lahko skupine vseh velikosti svojo značilno kulturo: narodi, etnične skupine, verske skupine, mesta, soseske, delovne organizacije, poklicne skupine, skupine različnih spolnih usmeritev, skupine invalidnih oseb, generacijske skupine in družine. Vsakdo hkrati pripada številnim različnim skupinam in kulturam. Zato obstajajo nekatere razlike v kulturnih skupinah, ker se šteje, da so viri povezani s članstvom v skupini, ki pa so podvrženi izzivom ali zavračanju različnih posameznikov in v okviru podskupin.

Tako pride do medkulturnih situacij, ko ljudje posameznika ali skupino dojemajo kot kulturno drugačne od njih samih. Kadar druge ljudi dojemajo kot člane neke družbene skupine in njene kulture, ne pa kot posameznike, jih običajno označijo (in jih tako prepoznavajo) za člane kulturne skupine pod določenimi pogoji. Dialog je nato mogoče opredeliti kot odprto izmenjavo mnenj na podlagi medsebojnega razumevanja in spoštovanja med posamezniki ali skupinami, ki se imajo za različne kulturne povezave.

Zato se sedANJI model kompetenc pogosto sklicuje na »ljudi, za katere se zasnava, da imajo drugačno kulturno pripadnost« (in ne na primer na »ljudi iz drugih kultur«). Medkulturni dialog se razume kot odprta izmenjava mnenj med posamezniki ali skupinami, ki sebe dojemajo kot pripadnike drugačne kulture od ostalih. Medkulturni dialog je izjemno pomemben za spodbujanje konstruktivnega sodelovanja med kulturnimi ločnicami in za povečanje kohezije demokratičnih družb, čeprav je v nekaterih okoliščinah zelo težko doseči popolno odprtost (Svet Evrope 2016: 21).

Kompetence so v naravi dinamične. To je zato, ker »kompetenca vključuje izbiro, aktiviranje, organizacijo in koordinacijo ustreznih psiholoških virov, ki se nato uporabljajo z vedenjem tako, da se posameznik ustrezno in učinkovito odzove na določeno situacijo« (Svet Evrope 2016: 24).

Posamezna kompetenca se redko uporablja v osamitvi. Odvisno od situacije se kompetence uporabljajo hkrati s številnimi drugimi kompetencami. V enem samem medkulturnem dialogu je mogoče mobilizirati številne različne kompetence. Tak dialog zahteva odprt odnos do druge osebe ali skupine. Če oseba med medkulturno interakcijo ugotovi, da sogovornik nima skupnih interesov ali občutkov, bo morda morala najprej premagati tesnobo ali negotovost in bo šele nato nadaljevala komunikacijo. Po začetku dialoga bo morala skrbno poslušati, pa tudi uporabiti svoje jezikovne in komunikacijske spretnosti za odzivanje na vsebino dialoga in hkrati izpolnjevanje komunikacijske in kulturne potrebe, ki ustreza standardom vseh udeleženi. Dialog tudi zahteva tako empatijo kot analitične sposobnosti in kritično razmišljanje. Če med stališči sogovornikov obstajajo nezdružljive razlike, je potrebna strpnost do dvomnosti, pri čemer obe strani sprejemata dejstvo, da ni jasnih opredelitev. Zato učinkovito in primerno vedenje v okviru medkulturnega dialoga zahteva mobilizacijo, usklajevanje in izvajanje številnih kompetenc.

V kontekstu demokratične kulture se poklicne dejavnosti posameznika upoštevajo, ko oseba ustrezno izpolnjuje zahteve, izzive in priložnosti, ki jih predstavljajo demokratične in medkulturne razmere, ter učinkovito mobilizira in uvede nekatere ali vse kompetence v štiri širše kategorije: vrednote, stališča, spretnosti/znanje in kritično razumevanje. Učinkovito in ustrezno sodelovanje v kulturi demokracije zahteva 20 kompetenc vsakega posameznika in družbe (Svet Evrope 2016).

20 kompetenc demokratične kulture

Vir: Svet Evrope 2016: 7.

To so kompetence, ki so potrebne, da ne pride do težav, ki bi ljudem onemogočale postati učinkoviti državljanski udeleženci, in da lahko medsebojno živijo v miru kot enaki v svoji kulturni in demokratični družbi. Izraz »kultura demokracije« (in ne »demokracija«) se v tem kontekstu uporablja za poudarek dejstva, da demokracija ne more obstajati brez demokratičnih institucij in zakonov. Takšne institucije in zakoni ne morejo delovati v praksi, če nimajo temeljev v kulturi demokracije. Ti temelji vključujejo zavezanost pravni državi in človekovim pravicam, zavezanost javni sferi, prepričanje, da je treba konflikte reševati na miren način, priznavanje in spoštovanje različnosti, pripravljenost izraziti lastno mnenje, pripravljenost prisluhniti mnenjem drugih, zavezanost odločitvam, ki jih sprejema večina, zavezanost zaščititi manjšine in njihove pravice ter pripravljenost za dialog, ne glede na kulturne razlike.

2.5. Vrednote in načela

Šport... ima moč združevati ljudi na način, ki mu marsikje drugje ni para. Mlade nagovarja v jeziku, ki ga ti razumejo. Šport lahko ustvarja upanje ... Pri rušenju rasnih ovir je močnejši od državnih organov. Roga se vsem oblikam diskriminacije. (Nelson Mandela)¹⁸.

Šport in rekreacija pomagata graditi skupnosti s pomočjo socialne vključenosti, občutka povezanosti, skupnih izkušenj in skupnih dosežkov. Udeležba v telesnih aktivnostih in športu je lahko podpora izobraževanju in preprečuje nezaželeno družbeno vedenje. Takšne dejavnosti lokalno povezujejo ljudi in pozitivno vplivajo na telesno in duševno počutje v skupnosti. Športne in rekreacijske aktivnosti lahko prispevajo k razvoju močnejših družbenih omrežij in bolj povezanih skupnosti. Udeleženci, prostovoljci in navijači se srečujejo z možnostmi za družbeno udejstvovanje, ustvarjanje zavesti in sprejemanje razlik med posamezniki in skupnostmi. Nagrada za socialno vključevanje je skupna

18. Govor Nelsona Mandele na prireditvi ob podelitvi nagrade Laureus za življenjsko delo, Monako, 2000, dostopno na http://db.nelsonmandela.org/speeches/pub_view.asp?pg=item&ItemID=NMS1148 (dostopno 21. oktobra 2017).

izkušnja, ki posameznike in skupnosti ojača v samem procesu. Številne institucije in organizacije – politične, športne, mednarodne, formalne in neformalne – določajo načela in vrednote, na katerih temeljijo njihova pravila za izboljšanje kakovosti demokratične družbe.

Šport in telesne aktivnosti so lahko način življenja in ena od komponent za ustvarjanje aktivne in kohezivne družbe, kot je opisano v olimpijski listini,¹⁹ ki predpisuje vrednote in načela, ki so osnova za olimpizem in šport:

Olimpizem je življenjska filozofija, ki poveljuje in v uravnoteženi celoti združuje lastnosti telesa, volje in duha. Mešanje športa s kulturo in izobraževanjem skuša ustvariti način življenja, ki temelji na veselju do truda, vzgojni vrednosti dobrega zgleda, družbeni odgovornosti in spoštovanju splošnih temeljnih etičnih načel.

Cilj olimpizma je šport uporabiti za skladni razvoj človeštva z namenom spodbujanja miroljubne družbe, ki skrbi za ohranjanje človekovega dostojanstva.

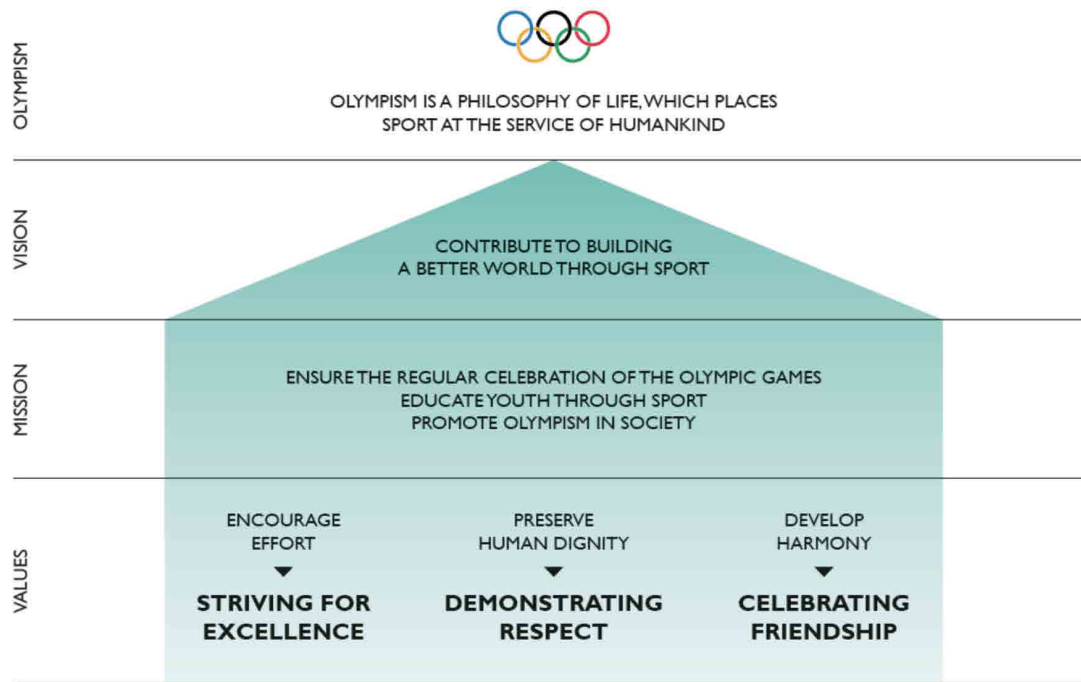
Olimpijsko gibanje je usklajeno, organizirano, univerzalno in trajno delovanje, ki se izvaja pod vrhovnim vodstvom MOK, vseh posameznikov in subjektov, ki jih navdihujejo vrednote olimpizma. Obsega vseh pet celin. Vrhunec doseže, ko na velikem športnem festivalu, olimpijskih igrah, združi športnike vsega sveta. Njegov simbol je pet prepletenih obročev.

Ukvarjanje s športom je človekova pravica. Vsak posameznik mora imeti možnost ukvarjanja s športom, brez kakršne koli diskriminacije in v olimpijskem duhu, kar zahteva medsebojno razumevanje v duhu prijateljstva, solidarnosti in poštene igre.

Nobena oblika diskriminacije države ali osebe na podlagi rase, vere, politike, spola ali kako drugače ni združljiva s pripadnostjo olimpijskemu gibanju, organizacijo, administracijo in upravljanje športa pa morajo nadzorovati neodvisni športni organi.

19. Olimpijska listina (2015). Več na https://stillmed.olympic.org/Documents/olympic_charter_en.pdf, 13 (dostopno 25 oktobra 2017).

Platforma olimpizem

Vir: Platforma olimpizem, IOC, 2010, dostopno na <https://www.olympic.org/factsheets-and-reference-documents/olympism-platform-and-olympic-symbol> (dostopno 21. oktobra 2017).

Tri temeljne vrednote olimpijskega gibanja, ki nas navdihujejo na individualni in organizacijski ravni, so:²⁰.

- ▶ Odličnost: ta vrednost pomeni dati vse od sebe, na igrišču ali v profesionalni areni. Ne gre le za zmago, ampak tudi za sodelovanje, napredek pri doseganju osebnih ciljev, prizadevanje biti najboljši in dati vse od sebe v svojem vsakdanjem življenju ter izkoristiti zdravo kombinacijo močnega telesa, uma in volje.
- ▶ Prijateljstvo: ta vrednota nas spodbuja, da šport obravnavamo kot orodje za medsebojno razumevanje posameznikov in ljudi z vsega sveta. Olimpijske igre navdihujejo človeštvo, da kljub tem razlikam premaga politične, ekonomske, spolne, rasne ali verske razlike in sklene prijateljstva.
- ▶ Spoštovanje: ta vrednota vključuje spoštovanje do sebe, svojega telesa, drugih ljudi, pravil in predpisov, športa in okolja. V zvezi s športom spoštovanje pomeni pošteno igro in boj proti doppingu in kakršnemu koli drugemu neetičnemu vedenju.

Udeležba v organiziranem športu in rekreaciji blagodejno vpliva na socialno kohezijo, izobraževalne rezultate ter fizično in duševno zdravje vseh udeležencev. Udeležba mladih, starejših, invalidnih oseb in oseb s posebnimi potrebami pri športnih in gibalnih dejavnostih je pomembna za izboljšanje njihove kakovosti učenja in življenja. Športna vzgoja in šport sta lahko orodji za usmerjanje in opolnomočenje udeležencev pri preobrazbi življenja njihove družbe. Športna vzgoja in šport izboljšujeta fizikalno pismenost in državljsko zavzetost, izboljšujeta kognitivne procese in se z njimi združujeta za povezovanje fizikalnih sposobnosti z učenjem na podlagi vrednot in komunikacije.

20. Več na www.foxsportspulse.com/assoc_page.cgi?c=1-3653-0-0-0&slD=138368 (dostopno 21. oktobra 2017).

3. Kako je to mogoče storiti?

Strinjati se moramo s stališčem, da gre pri izobraževanju za usposabljanje in »uspeh«, ki sta opredeljena denarno, ne pa za učenje kritičnega mišljenja in izzivanja. Ne smemo pozabiti, da je resnični namen izobraževanja ustvarjati ume in ne karier. Kultura, ki ne dojema vitalnega medsebojnega delovanja med moralo in močjo, ki tehnike vodenja zamenjuje z modrostjo, ki ne razume, da je merilo civilizacije njeno sočutje, ne pa hitrost ali sposobnost porabe, samo sebe obsoja na propad. (Hedges in Kumar 2009)

V izobraževanju ali pri vzgoji otrok smo včasih opustili pretekla načela poučevanja in učenja, da bi pridobili faktografsko znanje. Zdaj sprejemamo načelo, da je cilj poučevanja in učenja pridobivanje uporabnih in transformativnih znanj in spretnosti s stališči in vrednotami, ki so odprte za inovacije in nadgradnjo v skladu s hitrimi spremembami v družbi, kulturi, gospodarstvu, znanosti in tehnologiji.

K doseganju ciljev izobraževanja prispevajo številni pedagoški dejavniki: kognitivni, afektivni in psihomotorični razvoj. Izobraževalne cilje učencev lahko določimo s spodbujanjem sodelovanja, tekmovanja ali individualnih prizadevanj, vsaka učilnica ali telovadnica pa ima strukturiran učni proces z namenom doseči dogovorjene cilje. Strategije aktivnega učenja lahko povežejo učitelje in učence pri pripravi pouka, učenčevem delu in vrednotenju rezultatov. Neposredna interakcija med učitelji in učenci omogoča izbiro raznolikih metod dela, ki lahko zgradijo ustrezen in kakovosten učni proces. Ozračje kritičnega mišljenja dosežemo s sodelovalnim učenjem. Ta metoda poučevanja ima med drugim svoje filozofsko izhodišče v razvoju mišljenja/mnenja in vsebine.

3.1. Vrednost športne vzgoje

Športna vzgoja ni omejena na trening fizikalnih veščin in ima več kot le rekreacijsko razsežnost. Z vključevanjem v številne telesne aktivnosti prihaja znanje in vpogled, osredotočen na načela in koncepte, kot so »pravila igre«, poštena igra in spoštovanje, taktično zavedanje in zavedanje telesa ter socialno zavedanje, povezano z osebno interakcijo in skupinskim prizadevanjem. Cilji, ki presegajo športno vzgojo in šport – na primer zdravje, dober osebnostni razvoj in socialna vključenost – še bolj poudarjajo pomen tega predmeta v šolskem kurikulumu. O družbeni vrednosti športne vzgoje in športa pišejo v različnih dokumentih. V Beli knjigi o športu je Evropska komisija poudarila, da bi lahko čas, preživet v športu, bodisi v šoli bodisi v občolskih dejavnostih, prinesel znatne koristi za izobraževanje in zdravje.²¹ V Smernicah o telesni dejavnosti za izboljšanje zdravja iz leta 2008²² Delovna skupina EU za šport in zdravje apelira na to, da se posebna pozornost nameni težavam s telesnim in duševnim zdravjem, ki jih povzročajo upadanje telesne aktivnosti mladih in sočasno povečanje sedečega načina življenja in debelosti. Ocenili so, da se do 80 % šoloobveznih otrok s telesno aktivnostjo ukvarja izključno v šoli, in priporočili, naj si vsak dan privoščijo vsaj eno uro lahke telesne aktivnosti. Zadostni čas, namenjen športu in telesni aktivnosti v šoli, bodisi v formalnem učnem načrtu bodisi v občolski dejavnosti, lahko ključno prispeva k bolj zdravemu načinu življenja.

Znanje, državljanske obveznosti in razmere v učilnici poskušajo povezati številne pobude. Program Pestalozzi Sveta Evrope temelji na dolgi zgodovini sodelovanja Organizacije na področju izobraževanja in usposabljanja učiteljev. Razvil se je iz pretekle štipendijske sheme in je bil razvit za odziv na izzive, opredeljene na tretjem vrhu voditeljev držav in vlad Sveta Evrope leta 2005. Ta program, ki povezuje politiko in prakso, preučuje, kako je izobraževalno politiko najbolje prenesti v vsakodnevno prakso poučevanja in učenja, da lahko doseže želeni učinek. Priznava ključno vlogo izobraževalnih delavcev v tem procesu in gradi na zbliževanju kompetenc: dopolniti je treba strokovne in predmetne

21. COM (2007) 391 končno, dostopno na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:l35010> (dostopno 21. oktobra 2017).

22. Več na http://ec.europa.eu/sport/library/policy_documents/eu-physical-activity-guidelines-2008_en.pdf (dostopno 25 oktobra 2017).

kompetence s transverzalnimi znanji, veščinami in stališči, če naj obrodijo sadove v politično, socialno, ekonomsko in okoljsko trajnostnih demokratičnih družbah v Evropi prihodnosti.²³

Obstoj zakonodaje zagotavlja simetrijo pri iskanju ravnovesja med šolo in družbo z odgovornostmi, svoboščinami in obveznostmi. Rešitev je v krepitvi zmogljivosti na vseh ravneh, ne glede na to, v kateri državi živimo. Kritična zavest je rezultat izobraževanja, ki spodbuja trajnostni razvoj posameznikov, ki živijo v enakosti, z enakimi možnostmi in medsebojnim spoštovanjem do drugih. Izobraževanje je pravica, vendar mora biti kakovostno in osredotočeno na družbeni, čustveni, fizični in kognitivni razvoj v obstoječem okolju, da lahko podpira demokratične ukrepe. Za to študentje in učenci potrebujejo spretnosti, znanje, vrednote in stališča za vseživljenjsko učenje in za življenje (Žnidarec Čučković 2014).

Da bi bil ta most močnejši in bolj trajnosten, je zelo pomembno opolnomočiti vse akterje v tem procesu. Upoštovati moramo družbene skupine in spreminjajoče se strukture sodelovanja v organizacijah in družbi s posebnim poudarkom na posameznikih. Razvoj vsake osebe in njen odnos z drugimi bi moral biti naraven. Identiteto in integriteto je treba reševati z razvojem osebne odgovornosti in pripravljenosti za ukrepanje. Potreba po pozitivni ureditvi izhaja iz izključenosti in diskriminacije. Kadar se to vedenje stopnjuje, je potrebno pozitivno ukrepanje.

3.2. Profesionalni razvoj

Številni učitelji menijo, da poklicni razvoj ne ustreza njihovim potrebam: več kot polovica anketiranih v letu 2009 je želela prejeti več, kot so prejeli v preteklih 18 mesecih.²⁴ Opredelitev poklicnega izpopolnjevanja priznava, da ga je mogoče zagotoviti v treh izobraževalnih sektorjih – formalnem, neformalnem in neuradnem. Na voljo je lahko prek

23. Več na www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Source/Documentation/Pestalozzi1_TeacherEducationForChange_EN.pdf (dostopno 21. oktobra 2017).

24. Več na www.oecd.org/berlin/43541636.pdf (dostopno 21. oktobra 2017) za raziskavo TALIS (OECD 2009).

zunanjega strokovnega znanja v obliki tečajev, delavnic ali formalnih kvalifikacijskih programov s sodelovanjem med institucijami, klubi ali kraji v lokalnih skupnostih, kot so hospitacije, ali znotraj institucij, v katerih učitelji, trenerji, sodniki in drugi delajo, prostovoljno sodelujejo ali občasno sodelujejo. Poklicni razvoj je mogoče zagotoviti z mentorstvom, skupnim načrtovanjem in poučevanjem ter izmenjavo dobrih praks. To je mogoče storiti prek spleta ali iz oči v oči (tečaji ali delavnice, konference ali seminarji, kvalifikacijski programi, hospitacije, mreženje, raziskovanje, mentorstvo/medsebojno opazovanje, branje in neformalni dialog).

V vsakem primeru naj bi po mnenju Mizella²⁵ raziskave so pokazale, da sta kakovost poučevanja in vodenje šole najpomembnejša dejavnika pri povečevanju uspešnosti učencev. Da bi bili učitelji ter voditelji šol in okrožij čim bolj učinkoviti, nenehno širijo svoja znanja in spretnosti za izvajanje najboljših izobraževalnih praks. Pedagogi se naučijo pomagati učencem pri učenju na najvišjih ravneh. Enako bi se lahko uporabilo za športno vzgojo. Znano je, da je učinkovitost poklicnega razvoja odvisna od tega, kako skrbno si ga pedagogi zamislijo, ga načrtujejo in izvajajo. Tako lahko ena oseba začne z ustvarjanjem strukture za prožne in inovativne učne izkušnje za posameznike ali skupine. Cilji bi lahko bili informiranje, integracija in komunikacija, kar bi izboljšalo učenje učencev in bi privedlo do sodelujoče in vključujoče učne izkušnje, ustreznega učnega konstrukta, ki je povezan s svetom onstran, intelektualno zahtevne konstrukcije ali različnih vrst ocenjevanja, obenem pa podpiralo družbeni razvoj in vzpostavljanje odnosov.

Poleg tega, da jim pomagamo obvladati osnove predmeta, se moramo vprašati, ali svojim študentom/učencem pomagamo, da postanejo:

- ▶ kritični misleci?
- ▶ reševalci problemov?

25. Hayes Mizell, *Zakaj profesionalni razvoj šteje*, LearningForward, OxfordOH, 2010. Več na https://learningforward.org/docs/pdf/why_pd_matters_web.pdf?sfvrsn=0 (dostopno 21. oktobra 2017).

- ▶ dobri v komunikaciji?
- ▶ dobri sodelavci?
- ▶ prilagodljivi?
- ▶ inovativni in kreativni?
- ▶ globalno kompetentni?
- ▶ finančno, digitalno, vizualno, kritično in tradicionalno pismeni?
- ▶ večši informacij, medijev in orodij?
- ▶ opremljeni s spretnostmi za 21. stoletje?

... in ko odgovorimo na to vprašanje, jih postavimo še pet:

- ▶ Ali smo izkoristiti strasti in odgovornosti udeležencev?
- ▶ Ali sodelujemo z zunanjimi partnerji, ki ponujajo nove perspektive?
- ▶ Ali uporabljamo tehnologijo za podporo sodelovanju?
- ▶ Ali se zanašamo na nove podatkov ali obstoječe podatke na nove načine?
- ▶ Ali omogočamo udeležencem, da na novo premislijo o uporabi virov?

Tehnologija nam je dala priložnost, da ustvarimo vire, ki jih lahko uporablja kdor koli iz iste skupnosti. To je še posebej dragoceno za posameznike, ki niso dovolj samoiniciativni in ne uresničujejo svojega potenciala. Spletna omrežja bi lahko imela kulturo, ki bi spodbujala dajanje pobud. Ljudi bi lahko spremenila v proaktivne, zavzete, predane spodbujevalce izobraževalne uspešnosti in bi lahko pomagala privabiti in obdržati najboljše prakse in ideje. Možnosti, kot sta prenos in decentralizacija odgovornosti, lahko zabrišejo tradicionalne meje med različnimi pozicijami v izobraževanju, to pa nekatere zmoti. Nekateri bodo morda izkoristili priložnost za aktiven, samoiniciativen pristop, drugi pa bodo morda potrebovali več spodbude.

Če imajo svobodo izkazovanja pobude, lahko izločeni, premalo uspešni in procesno usmerjeni posamezniki postanejo energični, navdušeni in predani člani ekipe, ki povečajo izobraževalno uspešnost. Kjer koli ste znotraj sistema ali v neformalnem okolju, poskusite najti namen, ustvariti vizijo, ustrezno ukrepati in s kritičnim razmišljanjem pospešiti svoj profesionalni razvoj, tako da analizirate proces.

3.3. Pristopi k poučevanju

Didaktični pristop k poučevanju je opredeljen kot način poučevanja, pri katerem učitelj učencu neposredno predstavi informacije: učitelj izbere temo pouka, nadzoruje učne dražljaje, zahteva otrokov odziv, ovrednoti otrokove odzive ter potrdi pravilne odgovore in poda povratne informacije za napačne. Didaktični pristopi uporabljajo različne koncepte iz vedenjske teorije, vključno z množičnimi preizkusi, operantnim pogojevanjem, oblikovanjem, spodbujanjem, veriženjem in okrepitevijo. Zdaj smo prišli do širšega smisla opredelitve, ki vodi do teoretične in praktične uporabe poučevanja in učenja. Normativne, instrumentalne, formativno-vzgojne in kognitivne funkcije didaktike nam pomagajo pri oblikovanju celostnega pristopa do otroka ali osebe.

Druga možnost je izkustveno učenje, pri katerem se ljudje sami nestrukturirano učijo o temah, ki jih zanimajo.

Nasprotno pa pristop, ki temelji na kompetencah, zagotavlja moč in opolnomočenje. Tu moderatorji s svojimi udeleženci razmišljanja zavestno delijo demokratično, spoštljivo in motivirajoče. Pomembno je, da uporabimo orodja in metode, ki strokovnjakom na področju izobraževanja omogočijo, da izboljšajo svoja transverzalna stališča, spretnosti, znanje in razumevanje (naloge – TASK in kompetence za demokratično kulturo – CDC) in v njihovem okviru začnejo delovati na področju športne vzgoje. Teh komponent ne moremo naučiti, ne da bi razmišljali o lastni nagnjenosti do njih. Učence je treba povabiti k oblikovanju učnih dejavnosti, ki podpirajo razvoj transverzalnih kompetenc in razmišljajo o lastni rasti in razvoju s pomočjo sodelovalnih in reflektivnih metod ter samostojnega in vrstniškega učenja.

Med načrtovanjem dejavnosti ali celotnega učnega procesa je treba upoštevati naslednje:

- ▶ ustvarjanje varnega učnega območja – heterogene skupine so lahko polne dvomov, zato morajo delovni odnosi temeljiti na zaupanju v prostoru za izpolnjevanje potreb in pričakovanj s pravili, preglednostjo, razpravo in raznolikostjo. Aktivno poslušanje in prilagodljivost lahko pomagata pri ustvarjanju varnega učnega območja.
- ▶ uporabo rok, srca in glave – pri načrtovanju dejavnosti ali drugega učnega procesa imamo v mislih pričakovane rezultate, ki vključujejo kognicijo, čustva in aktivne izkušnje v smislu učenja prek dela. Vključimo lahko branje, tolmačenje, razprave, simulacije, projekte in igranje vlog, vključno s čustvenimi izkušnjami in ocenjevanjem.
- ▶ kooperativno učenje – za to je potrebno sodelovanje med udeleženci in moderatorji pri oblikovanju učne ureditve ter skupnih ciljev, vsebin in metod. Temeljna načela so: pozitivna soodvisnost, individualna in skupinska odgovornost, spodbujevalna interakcija, medosebne in skupinske veščine ter skupinska obdelava. Obstajajo trije priznani slogi: formalno in neformalno kooperativno učenje ter kooperativne osnovne skupine/pobude.
- ▶ spodbujanje aktivne udeležbe – upoštevamo dobro počutje skupine in posameznikov, da jih razumemo kot njihovo znanje in izkušnje. S tem je pomembno povečati samozavedanje z vključevanjem raznolikih in verodostojnih perspektiv. Z delitvijo odgovornosti in pristojnosti se lotevamo odgovornosti in pridobivamo večji vpliv in verodostojnost.
- ▶ komunikacijske strategije in strategije vzpostavljanja miru – vsaka oseba je drugi vzor. Ni pomembno, v kateri vlogi ste in koliko jih imate. Prenos nenasilne komunikacije, posredovanja in vzpostavljanje miru zahteva pospeševanje na transformativen način, zlasti na področju čustev. Tu lahko uporabimo številne metode, na primer igranje vlog, ogrevalne vaje, forumsko gledališče ali igrske dejavnosti. Naj bodo odprtega tipa za kritičen razmislek in poročanje.
- ▶ mešanje metod – učni slogi so različni, zato mora biti postopek kreativen in raznolik, da obravnava različne čute in spodbudi motivacijo pri udeležencih. Dobro uravnotežen dinamični proces v kombinaciji s tihim individualnim delom mora udeležencem zagotoviti zadovoljstvo. Dobro je uporabljati aktivne metode, kot so igre, razprave in skupinsko delo, pomešano z opazovanjem in razmišljanjem.

- ocenjevanje – formativno ocenjevanje ali naloga je orodje, ki ga učitelji uporabljajo za povratne informacije učencem in/ali za vodenje pouka. Ni vključeno v učenčevo oceno in tudi se ne bi smelo biti uporabljati za presojo učiteljeve uspešnosti. Oboje se upošteva v skupnih ocenjevanjih. Uporabimo lahko: povzemanje, seznam treh stvari, Vennov diagram, vizualizacijo, kvize, diorame, plakate, mape datotek, kolaže, ABC knjige, metakognicijo, opazovanje govorice telesa, palci navzgor/na sredini/navzdol, termometer, besedilo odgovora, zasukanje skupine in še veliko več.

Pedagoški pristopi, ki spodbujajo učence k aktivni vključenosti in ki naredijo učenje premišljeno, poudarjajo aktivni vidik učenja z odkrivanjem, reflektivnim opazovanjem in poskusi in napakami ter potencial za rast, ki ga prinašajo izzivi in/ali sodelovanje. Celostni so v smislu, da vplivajo na osebo kot celoto, na vsa čutila in številna področja, na katerih učenec deluje kot dejanski ali potencialni dejavnik sprememb v družbi. Moderatorji oblikujejo učne dogovore, v katerih lahko njihovi udeleženci izkusijo, razmislijo in razvijejo svoje obstoječe veščine in vire ter skupaj z vrstniki razvijejo nove.

3.4. Najboljša praksa in predlogi za spodbujanje strpnosti in raznolikosti

Cilji športne vzgoje in športa zajemajo številna fizična, socialna in etična vprašanja, vendar pa teh ciljev v vsakdanji praksi pogosto ne izvajamo. Športna vzgoja in šport imata sposobnost spodbujanja in razvijanja vrednot, kot so človekove pravice, človekovo dostojanstvo in sodelovanje, vključno s konstruktivnim, spoštljivim odnosom do sebe in drugih. Tečaj usposabljanja za trenerje v programu Pestalozzi se je skupaj z EPAS²⁶ osredotočil na prispevek športne vzgoje in obšolskih športnih dejavnosti k osebnostnemu razvoju ter na te transverzalne cilje izobraževanja – zlasti na to, kako je mogoče pri pouku športne vzgoje in pri obšolskih športnih dejavnostih spodbujati vrednote, ki jih poudarja Svet Evrope, kot so strpnost, medkulturno razumevanje in raznolikost.

26. Več na www.coe.int/en/web/pestalozzi/modprev (dostopno 22 oktobra 2017).

Udeleženci so bili iz držav podpisnic Evropske kulturne konvencije in so bili večinoma mentorji učiteljev športne vzgoje za vse starostne skupine v preddiplomskem izobraževanju in poklicnem usposabljanju učiteljev, pa tudi učitelji ali trenerji, ki delajo v šolah in pri nekaterih obšolskih športnih dejavnostih. Pripravljen je bil razpis za zdravstvene delavce, ki lahko sodelujejo pri kurikularnih in obšolskih dejavnostih, povezanih s športom, vključno s psihologi in učitelji, skupaj s sodniki in predstavniki nevladnih organizacij, s splošnim ciljem, da te strokovnjake usposobijo za promotorje standardov in vrednot Sveta Evrope v izobraževanju in športu. Po raziskovanju področja in ob jasnem razumevanju tematike v interdisciplinarnih okoliščinah so bili pričakovani rezultati naslednji:

- ▶ razviti jasen, konceptualni okvir za športno vzgojo in šport, vključno z njuno usmeritvijo in obsegom;
- ▶ razvijati stališča, spretnosti in znanja ter učinkovite metode za razvoj športne vzgoje v šolah;
- ▶ ozavestiti kompleksno in pogosto nasprotujočo si resničnost športa in športne vzgoje;
- ▶ odkriti povezave/odnose med športom/športno vzgojo in človekovimi pravicami/demokracijo;
- ▶ ublažiti nekatere težave in vrniti veselje do telesne aktivnosti brez kršitve pravic;
- ▶ razviti preizkušene materiale za usposabljanje in primere praks/ukrepov za mentorje učiteljev;
- ▶ ustvariti skupni pogled na kompetence vzgojiteljev v športni vzgoji in športu;
- ▶ razviti ustrezno metodologijo za uspešno usposabljanje in poučevanje športne vzgoje in športa;
- ▶ zgraditi mrežo izobraževalnih strokovnjakov, ki so sposobni nadaljevati usposabljanje na mednarodni, nacionalni, regionalni in lokalni ravni;
- ▶ razviti zavest o lastnih praksah z osebno odgovornostjo postati premišljen aktiven izvajalec;
- ▶ raziskati nove izzive etike na športnem področju.

V skladu s temi pričakovanji in ob razmisleku o orodjih in metodah, ki so izobraževalnim strokovnjakom omogočili izboljšanje njihovih transverzalnih veščin in znanj na področju športne vzgoje, smo se osredotočili na stališča, spretnosti ter znanje in razumevanje.

Stališča

- a. Sprejemanje raznolikosti kot pozitivne vrednote za okolje in preživetje človeštva.
- b. Pripravljenost za prevzem odgovornosti in odgovornost za osebna dejanja in odločitve.
- c. Pripravljenost za ukrepanje – in spodbujanje drugih k ukrepanju – proti diskriminaciji, predsodkom, stereotipom in krivicam.
- d. Sprejemanje dejstva, da vsak posameznik znanje gradi drugače.
- e. Sprejemanje dejstva, da lahko osebna dejanja bolj verodostojno odražajo osebne vrednote in prepričanja kot besede.

Spretnosti

- a. Sposobnost pridobivanja in odzivanja na prepričanja, vrednote, občutke in vedenja drugih.
- b. Sposobnost ocenjevanja situacij in vprašanj za iskanje rešitev z vsemi vpletenimi stranmi.
- c. Sposobnost spodbujanja mirnega sobivanja.
- d. Sposobnost obvladovanja kompleksnih vprašanj in izogibanje enodimenzionalnim odgovorom.
- e. Sposobnost soočanja z izzivom dvoma in negotovosti.

Znanje in razumevanje

- a. Razumevanje glavnih konceptov, povezanih z raznolikostjo (kultura, identiteta, enakost, empatija, predsodek, stereotip, diskriminacija, rasizem, državljanstvo, globalna soodvisnost, trajnost).
- b. Razumevanje, da ima vsaka skupina strukturo moči.

- c. Poznavanje različnih oblik diskriminacije in nasilja.
- d. Razumevanje, kako na pomene konceptov vplivajo konteksti in odnosi moči.
- e. Razumevanje subjektivne narave vsega znanja o sebi in drugih.

Program je obsegal dva modula s šestmesečnim premorom za razvoj materiala. Modul A je obsegal štiridnevno usposabljanje, razdeljeno v štiri korake: Štartna črta, Gibanje za učenje, Učenje gibanja in Pripravljeni, pozor, zdaj! Ti koraki so dali možne odgovore na vprašanja, kot so zakaj, za kaj, od koga in kako, pri določanju konteksta športne vzgoje in športa za današnje človekove pravice in demokracijo. Skupina moderatorjev se je odločila za delo z definicijami, olajševalnimi dejavniki, praksami učiteljev, posledicami različnih metod in izobraževalnimi strategijami. Poudarek je bil na strokovnih in osebnih refleksijah udeležencev s transverzalnimi stališči, spretnostmi in znanjem (naloge – TASK) ter med vrstniškim učenjem. Večino učnih enot so voditelji pripravili in vodili sodelovalno, kar je prispevalo k bogastvu in globini učnih enot ter različnosti dejavnosti.

Modul B se je začel s poglobljanjem v vsebino športa in športne vzgoje ter z zapolnitvijo vrzeli prejšnjega dela. Namen je bil izboljšati povezave med temami z nalogami (TASK), osnovnim dokumentom o predpostavkah in prakso udeležencev. Osredotočili smo se na poglobljanje kompetenc udeležencev v pedagogiki in metodologiji v programu Pestalozzi z vključevanjem učne prakse. Udeleženci so nadaljevali z delom v trenerskih skupinah in zaključili pilotno uro pred predhodno nalogo. Prosili so jih, naj na tej pilotni uri izvajajo nekatere svoje vadbene enote, tako da jih preizkusijo v skupini drugih udeležencev in trenerjev. Pri poročanju po vsaki pilotski uri so prejeli ustne in pisne povratne informacije za izboljšave. Poleg tega so udeleženci globlje razumeli pomen in prakso sodelovalnega učenja ter kritične povratne informacije.

Viri za usposabljanje²⁷, ki so bili izdelani po dveh modulih, so pripravljeni za uporabo in so na voljo na spletu. Tu so kratki opisi enot in posameznih tem.

27. Več na www.coe.int/en/web/pestalozzi/modprev (dostopno 22 oktobra 2017).

Ukvarjanje z raznolikostjo pri pouku športne vzgoje

Ta vadbena enota – štiriurna delavnica za strokovni razvoj za 20 učiteljev športne vzgoje v srednji šoli – obravnava vprašanja raznolikosti v športni vzgoji. Delavnica se preprosto prilagodi drugim težavam pri športni vzgoji in vključuje sodniško perspektivo. Avtor: Ronald Zammit, Malta.

Poštena igra in človekove pravice: kaj, zakaj in kako?

Ta vadbena enota naj bi pomagala učiteljem pri raziskovanju in razumevanju poštene igre s pomočjo sodelovalnih metod. Izkustvene dejavnosti so namenjene krepitvi občutka udeležencev za pošteno igro, uresničevanju njihovih vrlin in omejitev, vključevanju v kritične povratne informacije ter razvoju strategij in dejavnosti za pošteno igro. Sem spadajo naslednje dejavnosti.

Strinjanje/nestrinjanje s trditvami ter prepoznavanje in preverjanje njihovega znanja (kaj?), kar udeležence spodbudi, da kritično razmisli o tem, kaj pomeni poštena igra, in se naučilo svoje vloge (zakaj?) pri spodbujanju in spoštovanju praks poštene igre (kako?).

Pri igranju vlog ob možnih scenarijih poštene igre bi morali udeleženci odločno in samozavestno komunicirati z vrstniki z uporabo verbalnih in neverbalnih veščin. Oblikovati je treba listino o poštenu igri in seznam dobrih praks za sporočanje vrednot in spoštovanje pravic drugih. Te trditve o poštenu igri lahko pozitivno vplivajo na njihovo šolsko okolje, seznam dobrih praks pa je mogoče uporabiti pri pouku pri določenem predmetnem področju športne vzgoje.

To usposabljanje je namenjeno skupini 20 ljudi. Trenerji bi morali izvesti vse potrebne prilagoditve glede na število svojih udeležencev (npr. pri organiziranju skupinskih delovnih dejavnosti ali glede na potreben prostor). Avtor: George Yiallourides, Ciper.

Kako lahko stili poučevanja pri športni vzgoji spodbujajo človekove pravice

Štiriurna delavnica obravnava človekove pravice, sloge poučevanja in posledice za pouk športne vzgoje in je namenjena skupini 20 učiteljev športne vzgoje, vendar jo je mogoče zlahka uporabiti za strokovno usposabljanje izvajalcev. Dejavnosti obravnavajo kršitve človekovih pravic v naših družbah, kršitve človekovih pravic v športu in vlogo medijev, sloge poučevanja in posledice za učitelje športne vzgoje. Cilj dejavnosti igre vlog je spodbujati empatijo in nuditi podporo učiteljem pri razmisleku o njihovi praksi glede človekovih pravic in učnih slogov. Avtorica: Jana Vašíčková, Češka.

Izključitev pri športni vzgoji: kako jo prepoznati in kako se z njo spoprijeti

PE je eno izmed področij, na katerih je treba okrepiti elemente izobraževanja. Socialno učenje je še posebej prisotno pri športnih igrah, pri katerih se učenci – s sprejemanjem pravil igre – učijo odnosov v skupini. Njihovi interesi so podrejeni interesom skupine, medsebojni pomoči, premisleku, razumevanju in sprejemanju razlik.

To usposabljanje se osredotoča na vprašanje izključenosti pri pouku športne vzgoje. Ukvarja se z vprašanjem, kako ozavestiti to težavo. Z uporabo posebnih primerov iz izkušenj udeležencem lahko pomagamo prepoznati različne vrste izključevalnih situacij ter jim damo metode in nasvete za reševanje. Avtorja: Špela Bergoč in Gorazd Sotošek, Slovenija.

Etika in vrednote pri športni vzgoji

Ta tečaj obravnava vprašanje etike in morale pri športni vzgoji in izpodbija stališče, da so športna vzgoja, šport in tekmovalnost nekako ločeni od resničnega življenja in zasedajo področje, kjer etika in moralni kodeksi ne veljajo. Zagotavlja dejavnosti, ki udeležencem nudijo podporo pri globljem razumevanju etičnih in moralnih vprašanj

v športni vzgoji in njihovi vlogi učiteljev. Vsaka od predstavljenih dejavnosti temelji na prejšnji, nekatere pa lahko uporabimo kot samostojne dejavnosti ali pa metodologijo prilagodimo drugim vprašanjem/potrebam; priporočljivo je razporediti dejavnosti po predstavljenem vrstnem redu. Avtorja: Claude Scheuer in Jean-Luc Thill, Luksemburg.

Projekti v športu in pri športni vzgoji z miselnostjo o človekovih pravicah

Namen te vadbene enote je podpreti razvoj projektov v športu in pri športni vzgoji, ki se osredotočajo na spodbujanje človekovih pravic. Podpira povezave med človekovimi pravicami, športom in športno vzgojo ter zasnovo projektov. Poudarja tudi pomen sodelovanja pri snovanju in izvajanju projektov. Trening je sestavljen iz štirih 90-minutnih enot, namenjenih skupini 20 udeležencev. Avtor: António M. Rodrigues, Portugalska.

Olimpizem – demokracija in človekove pravice

Obstajajo dobra pravila, kot so človekove pravice ter načela in vrednote olimpizma, ki zagotavljajo, da je igra poštena, z omejevanjem uporabe premoči nekaterih igralcev nad drugimi. Pravila morajo veljati za vse igralce, enako kot so človekove pravice ter načela in vrednote olimpizma univerzalni. Cilj te vadbene enote je razmisliti o tem, kako lahko učitelji spodbujajo te univerzalne pravice in načela v svojem poučevanju, zlasti ko gre za športna vprašanja. Ne nagovarja samo učitelja športne vzgoje, ampak vse učitelje, ki so se pripravljene s svojimi učenci vključiti v izobraževanje o človekovih pravicah. Avtorica: Phani-Anna Poiriaz, Ciper.

Vključenost učencev v učni proces

Ta vadbena enota je sestavljena iz treh delov. Prvi predstavlja spremenjene igre z namenom spodbujanja motivacije učencev in večje vključenosti v dejavnost. Drugi del se nanaša na skupno življenje in sodelovalno učenje. Poteka v delu

učnega načrta, kjer je tema učenje plesa. Učenci v skupinah predstavljajo in poučujejo osnovne korake angleškega valčka in četrtinski obrat. Tretji del poteka v obliki igranja vlog, s pomočjo katerega učenci zaznavajo in odreagirajo na nespoštovanje človekovih pravic. Avtor: Antonio Perić, Hrvaška.

Spoštovanje človekovih pravic pri športni vzgoji

Spoštovanje človekovih pravic je zelo pomembno za izgradnjo zdrave družbe. Zlasti med poukom športne vzgoje bi morali dejavnosti izbirati zelo previdno, da lahko pri svojih urah spodbujamo vrednote človekovih pravic. Učitelji imajo pri tem veliko vlogo. Dejansko je njihova naloga, da pri poučevanju uporabljajo metode, ki lahko okrepijo demokracijo in človekove pravice ter izpodbijajo diskriminacijo, krivico in predsodke. Namen te vadbene enote je vzbuditi pri učiteljih razmislek o lastni praksi in jim pomagati pri razvijanju učnih stilov, ki lahko prispevajo k spoštovanju človekovih pravic. Avtorica: Katarzyna Pankowska-Koc, Poljska.

Odraž človekovih pravic pri osnovnošolski športni vzgoji

Ta enota spodbuja razmišljanje o človekovih pravicah in kršitvah človekovih pravic pri pouku športne vzgoje v osnovnih šolah. Vsebinska ista enota se uporablja v preddiplomskem izobraževanju in poklicnem usposabljanju učiteljev, namenjenem predstavitvi kršitev človekovih pravic v igrah vlog, ob video posnetkih in razpravah. Avtorica: Dana Masarykova, Slovaška.

Motivacijska klima pri športni vzgoji in športu:

Kako spodbujati aktiven življenjski slog, demokracijo in človekove pravice

Obsežne raziskave kažejo, da lahko učitelji športne vzgoje in športni trenerji ustvarijo motivacijsko klimo, ki jo povezujemo z uspehom. Številni raziskovalci so dokazali, da je motivacijska klima, ki vključuje naloge v športni vzgoji in športu, povezana z bolj prilagodljivimi vedenjskimi, afektivnimi in kognitivnimi izidi, medtem ko je egoistična klima

povezana z manj prilagodljivimi izidi. Natančneje, naloga, ki vključuje motivacijsko klimo, je pozitivno povezana z dvema temeljnima konceptoma te vadbene enote, in sicer z rednim udejstvovanjem v telesni aktivnosti (aktivni življenjski slog) ter demokratičnimi vrednotami in človekovimi pravicami. Namen te enote je zato razviti odnos učiteljev športne vzgoje in trenerjev športa do spretnosti in znanja o tem, kako v pri pouku oz. na treningih vzpostaviti motivacijsko klimo, ki sloni na nalogah. Avtor: João Martins, Portugalska.

Razprava kot orodje poučevanja demokracije in človekovih pravic prek športne vzgoje in športa

Enota je sestavljena iz dveh delov. Prvi je namenjen učiteljem različnih predmetov, ki želijo uporabiti debatno tehnologijo kot orodje, s katerim učence lahko učijo o demokraciji in človekovih pravicah. Udeleženci se naučijo uporabljati debato v svoji praksi in spoznavajo raznolikost, načela debate, debatno strategijo in presojo. Drugi del je debatno tekmovanje, organizirano za učence iz različnih delov države, ki jih zanimajo človekove pravice, problemi z mladino in problemi na področju športne vzgoje in športa. Avtorica: Valiantsina Liauchuk, Belorusija.

Razvijanje in ustvarjanje enakih možnosti z urami športne vzgoje na ledu

Ta vadbena enota se osredotoča na oceno petih dejavnosti na ledu in poročanje. V tej enoti učitelji, študentje in moderatorji poskušajo najti načine, kako na ledu nadomestiti različne veščine, ne da bi zmanjšali motivacijo (med motiviranimi učenci) in hkrati poskušali povečati motivacijo (pri manj motiviranih učencih).

Poskrbite, da bodo učenci imeli primerno opremo (drsalke, čelade, rokavice). Varnost je na prvem mestu! V prvi dejavnosti si pripravite zabeležke o veščinah učencev. To pomaga vam pri organiziranju skupin. Avtor: Antti Jokinen, Finska.

Spodbujanje vključenosti prek iger z žogo

Igre z žogo se lahko pri športni vzgoji uporabljajo za razvoj sodelovalnih spretnosti učencev. Vendar pa lahko v konkurenčnem kontekstu, kjer sta točkovanje in zmaga igralcem glavna skrb, tradicionalni načini igre vplivajo na vrednote človekovih pravic, kot so solidarnost, spoštovanje, vključenost in poštena igra. Cilj te vadbene enote je razviti metode, ki to lahko uravnotežijo, in učence spodbuditi k razvoju vključujočih in spoštljivih načinov igre. S pomočjo sodelovalnega in izkustvenega učenja se udeleženci seznani z načeli iger z odbijanjem, dejavnost pa jih spodbudi k razmišljanju o lastnih praksah. Avtorica: Annepetra Røkke Jenssen, Norveška.

Konstruktivno tekmovanje za vse

Ta vadbena enota je sestavljena iz štirih dvournih delov in je namenjena skupini od 20 do 24 učiteljev športne vzgoje. Obravnava vpliv medijev na udeležbo učencev med poukom športne vzgoje in pri športu. Učitelje spodbuja k razvoju dejavnosti, ki razvijajo konstruktivno tekmovalnost, hkrati pa zagotavljajo sodelovanje vseh učencev. Avtorica: Andra Fernate, Latvija.

Kreativnost in vključenost v športni vzgoji

Ta vadbena enota je sestavljena iz šestih dejavnosti, ki jih je mogoče izvesti ločeno ali v enem dnevu. Močno se osredotoča na interakcijo med učencem in učiteljem/trenerjem ter na pozitivno vzdušje, ki ga lahko dosežemo s številnimi kreativnimi pristopi.

Kolektivno učenje ustvarja močno obliko sodelovanja in razumevanja, saj učenje izhaja iz izkušenj učencev. Vaje morajo spodbujati ustvarjanje dobrih skupin in pozitivnega skupinskega vzdušja. Trener mora spodbujati odprtost, dialog, občutek varnosti in sodelovanja. Avtorica: Ruta Dadelienė, Litva.

Ukrepanje proti diskriminaciji na področju športne vzgoje in športa

Športna vzgoja in šport sta pomembni področji s širokim pomenom, kjer se lahko razvije mir in človekove pravice. V tem smislu imajo učitelji športne vzgoje ključno vlogo. V tej vadbeni enoti imajo učitelji športne vzgoje priložnost razmisliti o tem, kaj bi lahko bila »kakovostna« športna vzgoja, ki vodi k spodbujanju integracije, miru, pravičnosti in enakosti, ter o tem izmenjajo mnenja. Z ozaveščanjem o različnih oblikah diskriminacije in nasilja lahko učitelji pri svojih učencih razvijejo nove veščine za povečanje sodelovanja, človeškega dostojanstva in spoštovanja. Avtorica: Zlata Crnogorcevic, Črna gora.

Ustvarjanje vključujočega in varnejšega učnega okolja ter preprečevanje nasilnih dejanj pri športni vzgoji z uporabo spremenjenih iger

Ta enota, ki jo vodita dva trenerja, je sestavljena iz dveh delov, ki obravnavata različne vidike športne vzgoje. Vsak od obeh trenerjev ima svoj del, a si tudi pomagata. Vadbeno enoto ustvarjajo in izvajajo učitelji, nato pa jo ti učitelji lahko takoj delijo med svoje učence.

Pomembno je biti previden pri podajanju navodil in po potrebi hitro reagirati. Refleksija je ključnega pomena in treba je biti osredotočen na učitelja in učence, saj se v tej vadbeni enoti vsi učijo. Avtorici: Elvira Baze in Majlinda Hala, Albanija.

Metode poučevanja in učenja za demokracijo pri športni vzgoji

Kako lahko športna vzgoja s sodobnimi učnimi metodami prispeva k spodbujanju demokracije? Cilj te vadbene enote je razviti razmišljanje o vprašanju demokracije v športu. Je šport v nasprotju z demokracijo? Kako se lahko spoprimemo z opaženimi protislovji, zlasti ko gre za športno vzgojo? Kako lahko šport in športna vzgoja postaneta

način za boj proti diskriminaciji, predsodkom in nepravičnosti? Skozi to vadbeno enoto imajo učitelji športne vzgoje možnost, da se vprašajo o lastni disciplini in najdejo načine ne le demokratičnega poučevanja, temveč tudi poučevanja demokratičnih vrednot z uporabo sodobnih metod. Avtor: Olegas Batutis, Litva.

Ustvarjanje resnično vključujočega okolja pri športni vzgoji

Ta štiriurna delavnica je namenjena podpori učiteljev športne vzgoje pri ustvarjanju resnično vključujočega okolja za vse učence, s poudarkom na metodah združevanja in ustvarjanju spremenjenih iger, obenem pa obravnava vprašanja, kot so neenakost, kršitev človekovih pravic in izključenost pri športni vzgoji. Idealno število udeležencev je med 20 in 24. Avtorica: Monika Baran, Poljska.

3.5. Videnje okvira, konteksta in jedra

Izobraževalna gradiva v nadaljevanju so pripravile Rose-Marie Repond, Angeliki Aroni in Ana Žnidarec Čučković za serijo modulov programa Pestalozzi, z namenom povezati udeležence s kompetenčnim pristopom pri športni vzgoji in športu. Tu so vključena za splošno uporabo z dovoljenjem avtoric, za kar smo jim zelo hvaležni, in sekretariata programa Pestalozzi. Avtorice so skupaj ustvarile izbor prepotrebnih pedagoških in didaktičnih pregledov za učenje in razumevanje na celostnem področju športne vzgoje in športa.

4. Vadbene enote

4.1. Načrtovanje, igra z definicijami – kakšna bi morala biti športna vzgoja?

Trajanje: 90 minut

Udeleženci: pet skupin – vsaka po pet ali šest članov

4.1.1. Pregled

Znanje oblikujemo s svojimi definicijami športne vzgoje, športa, človekovih pravic in demokracije ter to znanje obravnavamo v soodvisnosti od strategij sodelovalnega učenja. V tej dejavnosti načrtujemo osnovna področja, da se lahko medsebojno razumemo. V ta namen uporabljamo strukture sodelovalnega učenja – oblikovanje sestavljanke.

Učni izidi:

- ▶ spoznavanje osnovnih elementov sodelovalnega učenja
- ▶ pridobivanje vpogleda v teoretični okvir športne vzgoje in znanje o njem
- ▶ primerjava trenutnega samoopazovanja športne vzgoje in športa z vidika človekovih pravic in demokracije
- ▶ načrtovanje izvajanja sodelovalnega učenja v svoji praksi
- ▶ prepoznava možnih vprašanj o sodelovalnem učenju v športni vzgoji in športu
- ▶ razumevanje pomena človekovih pravic in demokracije na tem področju

Gradiva in priprava: 10 blokov z listi, šest barvnih markerjev za vsako od petih skupin, tiskani material, lepilni trak. Za skupine naj bodo pripravljene mize z markerji in bloki z listi. Tiskano gradivo se razdeli med učno enoto (za zamisli glejte spodaj v razdelku 4.1.3).

4.1.2. Dejavnost

1. korak: udeleženci so ločeni v skupine – ne pozabite, da je razvrščanje v skupine mogoče izvesti na več zabavnih načinov (5 minut)

2. korak: oblikovanje/razporeditev vlog za člane skupine (10 minut)

- ▶ Sledilci: njihova naloga je pomagati pri skupinskem postopku. Skupino morajo držati na zastavljeni poti, pri opravljanju zadane naloge. Na primer, sledilec lahko redno skrbi za zapis povzetka delovnih rezultatov, da skupini pomaga pri nadaljevanju naloge.

- ▶ Spodbujevalci: njihova naloga je zagotoviti enakovreden dostop in udeležbo za vse člane skupine. So praktični pomočniki, ki morajo zagotoviti, da vsi člani enakovredno prispevajo k delu. Na primer, spodbujevalec lahko tihe člane pozove, naj spregovorijo, in zgovorne člane, naj ostanejo tihi, če je treba.
- ▶ Časomerilci: njihova naloga je pomagati mikroskupini, da je pravočasna, z iskanjem skupnih rešitev in pomaga najti učinkovitejše ali hitreje načine za izvedbo naloge in pravočasen zaključek.
- ▶ Zapisovalci: njihova naloga je zagotoviti, da se upošteva in zapiše mnenje vsakega člana skupine. Poskrbijo, da vsak član prispeva svoj del pri zaključnem izdelku.
- ▶ Vohun: ko ima skupina težave in se ji zatakne, je naloga vohuna vohuniti za zamislimi pri drugih skupinah. Počakati mora, da mu skupina da jasno nalogo. Biti morajo tihi in se truditi, da ne motijo drugih, ko poslušajo in gledajo. Biti morajo vljudni in pri svojem delu spoštovati druge.

3. korak: razdelitev udeležencev v strokovne skupine (sestavljanje), tako da so tisti z enakim barvnim markerjem za isto mizo (5 minut) in razlaga naloge strokovnim skupinam (5 minut). Vse skupine bodo prejele tiskano gradivo o športni vzgoji, športu, človekovih pravicah, demokraciji in sodelovalnim učenjem.

4. korak: člani skupine samostojno preberejo svoje gradivo in nato o njem razpravljajo znotraj skupine, da sprejmejo skupno odločitev o znanju, ki ga bodo delili z drugimi (10 minut).

5. korak: razdelitev udeležencev v mešane skupine strokovnjakov, kjer si delijo tisto, kar so izvedeli, in zapišejo na liste (20 minut).

6. korak: udeleženci se vrnejo v svoje prvotne strokovne skupine in vzamejo blok z listi. Vsaka skupina preveri, ali kaj manjka, in razpravlja o tem, kaj bo napisala na sredino lista (povedi, ki najboljše opisujejo okvir z njihove perspektive – kakšna naj bo športna vzgoja?)

7. korak: povedi napišejo in postavijo na vidno mesto (kot galerija).

Poročanje: sledi predstavitvi vseh skupin (samo srednji del) in zastavlja vprašanja o razumevanju skupnih točk na področju športne vzgoje.

4.1.3. Predlogi za izročke za vadbeno enoto 4.1

Tiskani izročki, ki pokrivajo pet tematik (športna vzgoja, šport, človekove pravice, demokracija in sodelovalno učenje), so lahko katero koli besedilo, ki opredeljuje posamezno temo, če je objektivno in se prilega papirju formata A4. Spodaj je nekaj kratkih primerov in povezav za navdih.

1. strokovna skupina: športna vzgoja

Telesna vzgoja, telovadba ali športna vzgoja je izobraževalni tečaj, povezan s človeškim telesom, ki se izvaja med osnovnošolskim in srednješolskim izobraževanjem in ki spodbuja psihomotorično učenje prek igre ali raziskovanja gibov za spodbujanje zdravja.

Trendi športne vzgoje so se v zadnjem času razvili na način, da poleg tipičnih športov vključujejo tudi več različnih dejavnosti. Predstavitev dejavnosti, kot so kegljanje, hoja/pohodništvo ali frizbi, učencem v zgodnjih letih, lahko učencem pomaga razviti dobre navade glede aktivnosti, ki se bodo prenesle v odraslo dobo. Nekateri učitelji so celo začeli uporabljati tehnike za zmanjševanje stresa, kot so joga, globoko dihanje in tai chi.

Raziskave so pokazale, da obstaja pozitivna povezava med razvojem možganov in gibanjem. Študije kažejo, da lahko športna vzgoja pomaga izboljšati akademske dosežke. V članku iz leta 2007 so raziskovalci po standardiziranem testiranju pri učencih, ki so imeli 56 ur športne vzgoje na leto, ugotovili močno povečanje znanja angleščine ali umetnosti v primerjavi z vrstniki, ki so imeli 28 ur športne vzgoje na leto.

Nova tehnologija v športni vzgoji ima pri pouku pomembno vlogo. Ena najbolj dostopnih in učinkovitih naprav je preprost video snemalnik. S tem lahko učenci vidijo napake, ki jih delajo na primer pri gibu v metu ali položaju pri nihanju. Študije kažejo, da se učencem to zdi bolj učinkovito, kot če bi jim nekdo poskušal razložiti, kaj delajo narobe, in da bi nato poskusili to popraviti. Pedagogi so ugotovili, da je tudi uporaba drugih tehnologij, kot so števcji korakov in merilci srčnega utripa, zelo uspešna, saj jih uporabljajo, da učencem postavijo cilje števila korakov in srčnega utripa.

Druge tehnologije, ki jih je mogoče uporabiti pri športni vzgoji, vključujejo video projektorje, GPS naprave in celo igralne sisteme, kot so Kinect, Wii Fit in Dance Revolution. S projektorji lahko učencem pokažemo stvari, na primer pravilen položaj ali kako se igra določena igra. Sistemi GPS se lahko uporabijo za aktivnosti učencev na prostem, učitelji pa lahko z aktivnimi igrami pokažejo učencem dober način za ohranjanje kondicije v učilnici in zunaj nje.

Ni nujno, da pedometer spremlja, kako daleč gremo, prešteje pa povprečno število korakov in spodbuja, da si prizadevamo prehoditi več. Obstaja veliko lekcij, ki jih lahko uporabimo na številnih stopnjah, ko učimo učence uporabe pedometra Pomembno je, da je to igra, zlasti za mlajše učence.²⁸

2. strokovna skupina: šport

Izrazi telesna aktivnost, vadba in šport se pogosto uporabljajo z istim pomenom. Vendar pa so si v nekaterih pogledih različni.

Telesno aktivnost lahko definiramo kot dejavnost, ki vključuje neko obliko fizičnega napora in prostovoljne gibe, ki porabljajo kalorije. Takšna aktivnost povzroči, da človekovo telo deluje intenzivneje kot običajno. Primeri telesne aktivnosti so vse od vrtnarjenja, plesa in sprehajanja psa do izkopavanja snega in grabljenja listja.

Vadba tudi vključuje fizični napor, prostovoljne gibe in kurjenje kalorij. Vendar je ta oblika telesne aktivnosti posebej načrtovana, strukturirana in ponavljajoča se. Običajno ne zajema tekmovanja. Primeri vadbe so tek, tek na smučeh, rekreacijsko plavanje, kolesarjenje in aerobika.

Tudi **šport** vključuje telesno aktivnost in vadbo, vendar se razlikuje po tem, da ima tudi niz pravil ali ciljev za trening in ga odlikujejo določene atletske veščine. Nekateri športi so individualni, kot sta na primer golf in plavanje. Drugi se igrajo v moštvih, na primer nogomet in hokej. Športi so pogosto, a ne vedno, tekmovalni.

28. Več na https://en.wikipedia.org/wiki/Physical_education.

Šport (ali športi) vključuje(jo) vse oblike običajno tekmovalne telesne aktivnosti, katere cilj je z naključnim ali organiziranim sodelovanjem uporabiti, ohraniti ali izboljšati telesne sposobnosti in veščine, hkrati pa zagotoviti zabavo udeležencem in v nekaterih primerih gledalcem. Obstaja na stotine športov, od tistih, ki zahtevajo samo dva udeleženca, do tistih z več sto udeleženci, bodisi v moštvih bodisi kot posamezniki.

Šport je splošno priznan kot dejavnost, ki temelji na fizični atletskost ali fizični spretnosti. Na največjih tekmovanjih, kot so olimpijske igre, so priznani le tisti športi, ki ustrezajo tej definiciji, druge organizacije, kot je Svet Evrope²⁹, pa uporabljajo definicije, ki onemogočajo dejavnostim brez fizičnega elementa, da bi se uvrstile med športe. Vendar pa številne tekmovalne, vendar nefizične dejavnosti dobivajo priznavanje kot miselni športi. Mednarodni olimpijski komite (prek ARISF, Združenja mednarodnih športnih zvez, ki jih priznava MOK) tako šah kot bridž priznava kot verodostojni šport, Sport Accord, generalno združenje mednarodnih športnih federacij, pa pet nefizičnih športov, čeprav omejuje obseg miselnih iger, ki jih lahko priznavamo kot šport.

Šport običajno urejajo sklopi pravil ali običajev, ki služijo zagotavljanju poštene konkurence in omogočajo dosledno odločanje o zmagovalcu. Zmago na fizičnih prireditvah je določena s prvo dosego cilja ali prečkanja črte ali pa s pomočjo sodnika, ki ocenjuje elemente športne predstave, vključno z objektivnimi ali subjektivnimi merili, kot sta tehnična uspešnost ali umetniški vtis.³⁰

3. strokovna skupina: človekove pravice

Za prvi izroček glejte Splošno deklaracijo o človekovih pravicah (Dodatek I)³¹.

29. Več na <https://rm.coe.int/16804c9dbb>.

30. Več na <https://en.wikipedia.org/wiki/Sport>.

31. Več na www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/.

Kaj so človekove pravice? Človekove pravice so pravice, ki so neločljivo povezane z vsemi ljudmi, ne glede na njihovo državljanstvo, prebivališče, spol, narodnost ali etnično pripadnost, barvo kože, vero, jezik ali kateri koli drug status. Vsakdo je enako upravičen do svojih človekovih pravic brez diskriminacije. Vse te pravice so medsebojno povezane, soodvisne in nedeljive.

Univerzalne človekove pravice pogosto izražajo in zagotavljajo zakoni v obliki mednarodnih pogodb, običajnega mednarodnega prava, splošnih načel in drugih virov mednarodnega prava. Mednarodno pravo človekovih pravic določa obveznosti vlad, da ravnajo na določen način ali se vzdržijo nekaterih dejanj, da lahko spodbujajo in zaščitijo človekove pravice in temeljne svoboščine posameznikov ali skupin.

Načelo univerzalnosti človekovih pravic je temelj mednarodnega prava človekovih pravic. To načelo, ki je bilo prvič poudarjeno v Splošni deklaraciji človekovih pravic leta 1948, je bilo ponovljeno v številnih mednarodnih konvencijah, deklaracijah in resolucijah o človekovih pravicah. Dunajska svetovna konferenca o človekovih pravicah leta 1993 je denimo ugotovila, da je dolžnost držav spodbujati in varovati vse človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na njihov politični, gospodarski in kulturni sistem.

Vse države so ratificirale vsaj eno, 80 % držav pa je ratificiralo štiri ali več temeljnih pogodb o človekovih pravicah, kar odraža soglasje držav. Ta ratifikacija zanje ustvarja pravne obveznosti in daje konkreten izraz univerzalnosti. Nekatere norme temeljnih človekovih pravic uživajo splošno zaščito po običajnem mednarodnem pravu prek vseh meja in civilizacij.

Človekove pravice so neodtujljive. Odvzeti se jih ne sme, razen v posebnih situacijah in v skladu z ustreznim postopkom. Na primer, pravica do svobode je lahko omejena, če osebo sodišče razglasi za krivo kaznivega dejanja.

Vse človekove pravice so nedeljive, pa naj gre za državljanske in politične pravice, kot so pravica do življenja, enakost pred zakonom in svoboda izražanja, ekonomske, socialne in kulturne pravice, kot so pravice do dela, socialne varnosti in izobraževanja, ali kolektivne pravice, kot so pravice do razvoja in samoodločbe. Izboljšanje ene pravice olajša napredovanje drugih. Podobno odvzem ene pravice negativno vpliva na druge.

Nediskriminacija je načelo mednarodnega prava o človekovih pravicah. Načelo je prisotno v vseh glavnih pogodbah o človekovih pravicah in predstavlja osrednjo temo nekaterih mednarodnih konvencij človekovih pravic, kot sta Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije in Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk.

Načelo velja za vse v zvezi z vsemi človekovimi pravicami in svoboščinami in prepoveduje diskriminacijo na podlagi seznama neizčrpnih kategorij, kot so spol, rasa, barva itd. Načelo nediskriminacije dopolnjuje načelo enakosti, kot je navedeno v 1. Členu Splošne deklaracije človekovih pravic: »Vsi ljudje smo rojeni svobodni in enaki v dostojanstvu in pravicah.«

Človekove pravice vključujejo tako pravice kot obveznosti. Države v skladu z mednarodnim pravom prevzemajo obveznosti in dolžnosti spoštovati, varovati in izpolnjevati človekove pravice. Obveznost spoštovanja pomeni, da se države ne smejo vmešavati ali omejevati uživanja človekovih pravic. Obveznost zaščite zahteva, da države zaščitijo posameznike in skupine pred kršitvami človekovih pravic. Obveznost izpolnjevanja pomeni, da morajo države pozitivno ukrepati, da olajšajo uživanje temeljnih človekovih pravic. Na individualni ravni, čeprav smo upravičeni do človekovih pravic, moramo spoštovati tudi človekove pravice drugih.³²

4. strokovna skupina: demokracija

Demokracija je oblika vladanja, pri kateri vsi upravičeni državljani enakovredno – neposredno ali posredno prek izvoljenih predstavnikov – sodelujejo pri predlogu, razvoju in oblikovanju zakonov. Obsega socialno, versko, kulturno, etnično in rasno enakost, pravičnost in svobodo. Izraz izvira iz grške besede *dēmokratía* (»vladavina ljudstva«), ki so jo skovali iz *dēmos* (»ljudje«) in *kratos* (»moč« ali »vladavina«) v 5. stoletju pr. n. št. za označevanje političnih sistemov, ki so obstajali v grških mestnih državah, zlasti Atenah. Skoraj v vseh demokratičnih vladah skozi starodavno in moderno

32. Več ja www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/WhatareHumanRights.aspx.

zgodovino je bilo demokratično državljanstvo sestavljeno iz elitnega razreda, dokler niso v gibanjih za volilno pravico 19. in 20. stoletja v večini sodobnih demokracij dobili popolne volilne pravice za vse polnoletne državljane. Angleška beseda izvira iz 16. stoletja, iz starejših srednjefrancoskih in srednjelatinskih ustreznikov.

Demokracija je v nasprotju z oblikami vladanja, kjer ima oblast bodisi posameznik kot v absolutni monarhiji bodisi majhno število posameznikov kot v oligarhiji. Kljub temu so ta nasprotovanja, podedovana iz grške filozofije, zdaj dvoumna, ker sodobne vlade poznajo mešane demokratične, oligarhične in monarhične elemente. Karl Popper je demokracijo opredelil v nasprotju z diktaturo ali tiranijo, s čimer se je osredotočil na možnosti, da ljudje nadzorujejo svoje voditelje in jih izrinjajo brez potrebe po revoluciji.

Obstaja več različic demokracije, vendar obstajata dve osnovni obliki, odvisno od tega, kako organ državljanov z volilno pravico izvršuje svojo voljo. Ena od oblik demokracije je neposredna demokracija, pri kateri vsi državljani z volilno pravico neposredno in aktivno sodelujejo pri političnem odločanju. V večini sodobnih demokracij ostaja celotno telo vseh upravičenih državljanov suverena oblast, politična oblast pa se izvaja posredno prek izvoljenih predstavnikov; to se imenuje predstavniška demokracija. Koncept je v glavnem izšel iz idej in institucij, ki so se razvile v evropskem srednjem veku, reformaciji, dobi razsvetljenstva ter ameriški in francoski revoluciji.³³

5. strokovna skupina: sodelovalno učenje (CL)

Brez sodelovanja članov družba ne more preživeti, človeška družba pa je preživela, ker je sodelovanje njenih članov omogočilo preživetje. To ni bilo delo izjemnega posameznika, ki se je pojavil tu ali tam, ampak delo skupine. V človeških družbah so posamezniki, ki bodo najverjetneje preživeli, tisti, ki jim to najbolje omogoči njihova skupina.

33. Več na <https://en.wikipedia.org/wiki/Democracy>.

Sredi šestdesetih let prejšnjega stoletja je bilo sodelovalno učenje sorazmerno neznano in v glavnem prezrto. V osnovnem, srednjem in univerzitetnem poučevanju je prevladovalo tekmovalno in individualistično učenje. Sodelovalno učenje je zdaj sprejeti (in pogosto najprimernejši) postopek poučevanja na vseh stopnjah izobraževanja. Sodelovalno učenje se zdaj uporablja v šolah in na univerzah na vseh koncih sveta, na vseh področjih in pri učencih vseh starosti. Težko je najti besedilo o metodah poučevanja, učiteljev dnevnik ali učna gradiva, ki ne obravnavajo sodelovalnega učenja. Gradivo o sodelovalnem učenju je bilo prevedeno v več deset jezikov. Sodelovalno učenje je zdaj sprejeto in zelo priporočljivo.

Učni cilji učencev so lahko strukturirani tako, da spodbujajo sodelovalne, tekmovalne ali individualne napore. V vseh učilnicah so učne dejavnosti usmerjene k ciljem in se izvajajo v strukturi za doseganje ciljev. Učni cilj je želeno stanje dokazane usposobljenosti ali obvladanja predmeta, ki se ga učimo. Struktura ciljev določa, kako učenci med poukom komunicirajo med seboj in z učiteljem. Vsaka struktura ciljev ima svoje mesto. V idealnih razmerah v učilnici bi se vsi učenci naučili sodelovanja z drugimi, tekmovali za zabavo in užitek ter opravljali delo samostojno. Učitelj se odloči, katero strukturo ciljev bo uporabil pri vsaki učni uri. Najpomembnejša ciljna struktura in tista, ki bi jo morali večino časa uporabljati v učnih situacijah, je sodelovanje.

Sodelovanje pomeni skupno delovanje za doseganje skupnih ciljev. V situacijah sodelovanja posamezniki iščejo izide, ki so koristni zanje in za vse ostale člane skupine. Pri sodelovalnem učenju pri pouku uporabimo majhne skupine, tako da učenci delajo skupaj in tako je njihovo učenje in učenje drugih učinkovitejše. Lahko ga primerjamo s tekmovalnim učenjem (učenci pri delu tekmujejo z drugimi, da dosežejo cilj, kot je ocena 5, ki jo lahko doseže le en ali nekaj učencev) in individualnim učenjem (učenci delajo sami za doseganje učnih ciljev, ki niso povezani s cilji drugih učencev). Pri sodelovalnem in individualnem učenju ocenjujemo učenčeva prizadevanja na podlagi kriterijev. Pri tekmovalnem učenju razvrščamo učence na podlagi normativov. Obstajajo omejitve glede tega, kdaj in kje je primerno uporabljati tekmovalno ali individualno učenje, vendar pa lahko katero koli učno nalogo iz katerega koli predmeta v katerem koli kurikulumu strukturiramo kooperativno.³⁴

34. Več na https://en.wikipedia.org/wiki/Introduction_to_cooperative_learning.

4.2. Resničnost – težave športne vzgoje in športa

Trajanje: 90 minut

Udeleženci: štiri do pet skupin – posameznikov, naključno razdeljenih po barvnih nalepkah.

4.2.1. Pregled

Realnost športa in športne vzgoje, vključno s pozitivnimi (wellness, fitnes, zdravje, zabava, veselje), večinoma pa negativnimi vidiki (nasilje, komercializacija, korupcija, diskriminacija, huliganstvo, nacionalizem, doping).

Učni izidi:

- ▶ ozavestiti kompleksno in pogosto nasprotujočo si resničnost športa in športne vzgoje,
- ▶ raziskati negativne vidike na športnem področju in se zavedati lastnih praks in možnih prispevkov,
- ▶ vadba kritičnega razmišljanja,
- ▶ vadba veščin medijske pismenosti.

Gradiva in priprava: Časopisi in revije, škarje, lepilo, osem listov v bloku, barvna pisala ali markerji, nalepke za skupine. Moderatorji poskrbijo za časopise s slikami vseh težav, ki jih želijo obravnavati pri poročanju (doping, nasilje, diskriminacija, nepoštena igra itd.), a tudi pozitivnih vidikov športne vzgoje in športa (vključno z revijami za zdravje in dobro počutje).

4.2.2. Dejavnost

Udeleženci so razdeljeni v osem skupin po barvnih nalepkah na čelu, da pripravijo kolaž o resničnosti športne vzgoje in športa, kot ga sami vidijo. Lahko izrezujejo slike, postavljajo besede ali besedne zveze, narišejo svoje slike – karkoli menijo, da izraža resničnost športne vzgoje in športa v svetu. Vsaka ekipa postavi svoj kolaž na steno, da skupaj ustvarijo skupen velik kolaž, sestavljen iz izdelkov različnih ekip.

Poročanje: Moderatorji dekonstruirajo svet športa in športne vzgoje, kot je predstavljeno v kolažih, začeni s pozitivnimi podobami (ki jih povežejo s prejšnjo učno enoto o tem, kakšna naj bi bila športna vzgoja in šport), nato pa nadaljujejo s temo težav, tako da udeležence prosijo, naj podrobneje opišejo nekatere fotografije, ki prikazujejo negativno resničnost. Udeležence vodijo tudi do razprave o lastnih praksah v zvezi z resničnostjo, ki so jo upodobili.

4.3. Športna vzgoja in šport za demokracijo in človekove pravice

Trajanje: 90 minut

Udeleženci: štiri do pet skupin.

4.3.1. Pregled

Kako se človekove pravice na področju športa in športne vzgoje izvajajo, kako se odrekajo, kako so zaščitene ali kako si nasprotujejo.

Učni izidi:

- ▶ razvijati zavest o vprašanih pravic v vsakdanjem življenju in videti človekove pravice ne le glede na to, da se kršijo, ampak tudi na to, da jih ščitimo in uživamo,
- ▶ vadba kritičnega razmišljanja,
- ▶ vadba veščin medijske pismenosti.

Materiali in priprava: kolaži prejšnje učne enote (4.2), kopije Splošne deklaracije človekovih pravic (glej Dodatek I), barvna pisala ali markerji. Poskrbite, da je pri delavnici na voljo dovolj izvodov Splošne deklaracije človekovih pravic in dovolj prostora.

4.3.2. Dejavnost

Udeleženci so v istih skupinah kot pri prejšnji aktivnosti (4.2). Vsaka skupina vzame kolaž druge ekipe, škarje, lepilni trak ali lepilo in list papirja. Skupine izdelajo plakat z uporabo elementov iz kolaža, razvrščenih v eno od naslednjih kategorij:

- a. pravice, ki se izvajajo ali uživajo,
- b. pravice, ki se ljudem odrekajo,
- c. pravice, ki so zaščitene,
- d. pravice, ki so v nasprotju z drugimi.

Udeležence spodbudimo, da si pozorno ogledajo slike, zapise in risbe na kolažu (npr. jezik prispevka ponazarja pravico do jezika in kulture, oglasi lahko ponazarjajo pravico do zasebne lastnine, poročila o družabnih dogodkih lahko prikazujejo kulturne pravice). Udeležence prosimo, naj analizirajo:

- ▶ katere posebne pravice so bile vključene v kolaž? Naštejejo naj jih poleg kolaža;
- ▶ poiščejo naj člene v Deklaraciji, ki se nanašajo na vsako pravico, in napišejo številko/-e členu/-ov na seznam.

Skupine svoje ugotovitve predstavijo plenarno.

Poročanje: udeležence vprašamo – katere kategorije zapisov o pravicah je bilo najlažje najti? Najtežje? Zakaj? Ali so se nekateri členi Deklaracije pojavljali pogostejše kot drugi? Ali se drugi sploh niso pojavili? Kako lahko to pojasnite? Na podlagi teh kolažev, kaj lahko sklepamo o današnjem stanju človekovih pravic v svetu športa? V vaši skupnosti? V vaši državi? Katere pozitivne pobude in ukrepe za zaščito in uresničevanje človekovih pravic nakazujejo zgodbe? Kdo izvaja te ukrepe?

4.4. Tekmovalnost proti sodelovanju

Trajanje: 90 minut

Udeleženci: dve skupini v dveh prostorih.

4.4.1. Pregled

Kaj deluje bolje – sodelovanje ali tekmovalnost? Sodelovanje. To je razvidno iz več sto študij. Raziskave celo kažejo, da lahko prevelika tekmovalnost okvari zdravje. Ta delavnica je zamišljena tako, da udeleženci razpravljajo o tem, kako uporabiti tekmovalnost v športu in športni vzgoji ter kako dati prednost sodelovanju znotraj ekipe in skupine udeležencev.

Učni izidi:

- ▶ eksperiment v pomoč sodelovanju: dobro delati (in ne premagati ostale);
- ▶ zagotoviti dovolj časa, uporabljati skupni jezik, deliti si vodenje;
- ▶ deliti vire in informacije;
- ▶ okrepiti skupinska prizadevanja.

Gradiva in priprava: dve žogi, dve piščalki, štiri mize, pripravljene s prigrizki in pijačo za premor za kavo, štirje goli in označevalci za igrišče ter pripravljen seznam možnih kriterijev, ki jih je mogoče upoštevati. Moderator daje informacije skupinam: ena ekipa bo igrala sodelovalno, druga pa tekmovalno. Trener mora poudariti vloge. Dve sobi za isto igro (dve ekipi, ki igrata, dva trenerja, dva sodnika in dva opazovalca).

4.4.2. Dejavnost

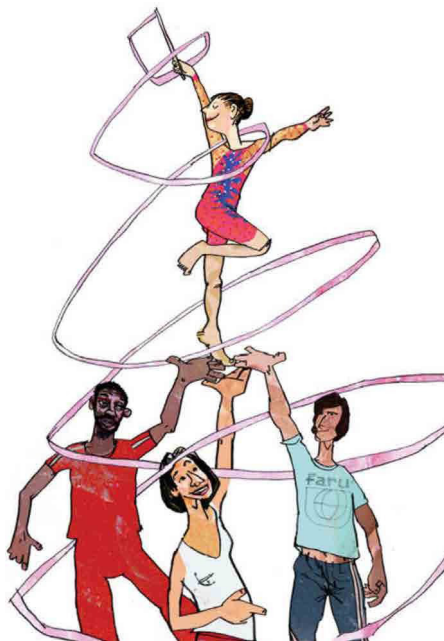
Začnite aktivnost z ogrevalno dejavnostjo, ki bo dvignila energijo v obeh skupinah. Ekipi igrata igro z žogo, dve ekipi v dveh sobah, vsaka s petimi udeleženci in enim trenerjem, enim sodnikom in enim opazovalcem ekipe. Ekipa A dobi informacije o tem, kako sodelovati v skupni igri in razviti moštveni duh. Ekipi B je naročeno, naj zmaga za vsako ceno, trener pa jih bo spodbujal, da bodo delovali temu ustrezno. Ekipi ne vesta, da imata različna navodila. Odmor za kavo bo del delavnice. Opazovalca bosta opazovala vedenje obeh skupin, najprej med igro in takrat, ko bosta ekipi prišli

na pijačo in prigrizke. Opazovalca bosta dobila seznam kriterijev za opazovanje: verbalno in neverbalno vedenje, govorica telesa, nepoštena igra, spoštovanje pravil, spodbujanje partnerjev, pomoč partnerjem itd.

Poročanje: Naj si dajo duška. Po tekmovalnem ekipi z opazovalcema primerjata, kaj sta opravili dobro in česa ne, kaj je delovalo, kaj ni in zakaj je ekipa zmagala ali izgubila. Ekipi odkrijeta naloge, ko razpravljata o različnih primerih prakse (besedišče, vedenje, način treninga). Trenerja ekip pojasnita svoje občutke in način, kako sta trenirala vsak svojo ekipo. Vsi skupaj razmislijo o tem, kako sodelovanje prispeva k uspehu tudi v tekmovalnem kontekstu.

4.5. Diskriminacija in nasilje v športu

Trajanje: 90 minut

Udeleženci: Vsi skupaj, vendar v petih skupinah.

4.5.1. Pregled

Obravnavanje najpogostejših oblik diskriminacije in nasilja v športu pri otrocih.

Učni izidi:

- ▶ seznaniti se z različnimi oblikami nasilja in diskriminacije, ki so jim izpostavljeni otroci športniki;
- ▶ raziskati načine za napredek pri zaščiti in krepitvi človekovih pravic otrok v športu.

Gradivo: izročki s spodnjo študijo primera (razdelek 4.5.3), listi formata A4 in pisala.

Udeleženci v petih ekipah dobijo eno od naslednjih vlog:

1. Trener državne ekipe
2. Marijini starši
3. Marijini prijatelji in fant
4. Učitelj v šoli
5. Marija (profesionalna športnica)

4.5.2. Dejavnost

Vsaka skupina si vzame 20 minut, da preuči Marijin primer in pripravi svoja pričakovanja, želje, komentarje in pritožbe o Mariji glede na svojo vlogo. Člani vsake skupine, ki stojijo v krogu okoli »Marije«, eden za drugim izrazijo eno od stvari, ki ji jih želijo povedati (npr. najprej starši eno, nato trener eno, nato prijatelji eno itd.) in nato spet enako v naslednjem krogu. Ko končajo, naj »Marija« opiše svoja občutja glede pričakovanj, pritiskov in »psihološkega« nasilja, kateremu jo je izpostavila vsaka od vlog. Nato naj izrazi lastne želje in pričakovanja. Moderator predstavi oblike nasilja, s katerimi se morajo spoprijemati otroci športniki.

Udeleženci se vrnejo v svoje skupine in razpravljajo o načinih za napredovanje, s katerimi bi se izognili kršitvam otrokovih pravic v športu. To storijo z viharjenjem možganov o določenih ukrepih, povezanih z dodeljeno vlogo (starš, trener, prijatelj, otrok športnik, učitelj). Skupine predstavijo svoje predloge ali rešitve.

Poročanje naj zajema naslednja vprašanja:

Izobraževanje otrok: boljše razumevanje, da so otroci lahko del rešitve, je vodilo v mednarodna prizadevanja za izobraževanje otrok o tveganjih zlorab v športu, o njihovih pravicah in o tem, koga lahko zaprosijo za pomoč.

Ozaveščanje staršev: informiranje staršev o njihovi vlogi in odgovornosti ter o morebitni škodi, ki jo lahko intenzivni treningi naredijo njihovim otrokom, lahko prispeva k preprečevanju zlorab otrok v športu.

Usmerjenost na trenerje: prizadevanja za zmanjšanje pogostosti zlorab otrok zahtevajo usposabljanje in izobraževanje trenerjev o etiki v športu in sprejemljivih tehnikah treninga ter preverjanje za odkrivanje morebitnih kršiteljev.

Razvijanje politik: Da bi zaščitili otroke in mladino, bi morale politike o športnem udejstvovanju, treningih in tekmovanjih ves čas prepoznavati in dajati prednost potrebam in interesom otroka ali mladince športnika.

4.5.3. Priloga: Študija primera: Marija

Marija je 16-letna športnica in članica državne reprezentance ritmične gimnastike v svoji državi. Maria zaradi svoje starosti v svoji disciplini nastopa v ženski kategoriji. Je zelo dobra učenka in obiskuje srednjo šolo v svojem okrožju. Marija, družabna, prijazna najstnica, je zadnjih devet mesecev v romantični zvezi z 18-letnim Mariom. Maria ima z vadbo povezano amenorejo, izpade menstruacije, predvsem zaradi nizke telesne maščobe, kar je posledica njenega omejenega prehranskega režima. Njena država se je uvrstila na prihajajoče evropsko prvenstvo, Marija pa je kot novinka intenzivno trenirala pod vodstvom zelo zahtevnega trenerja, ki je bil obtožen uporabe neobičajnih kazni, da bi športnike privedel do visokih dosežkov. V zadnjem času je Marija večkrat manjkala v šoli, da bi nadomestila počitek, in se ni družila s prijateljki in fantom.

4.6. Pogojene/spremenjene gibalne igre za etični razvoj

Trajanje: 90 minut
Udeleženci: vsi skupaj.

4.6.1. Pregled

Udeležba pri športni vzgoji in športu ne pripomore nujno k etičnemu razvoju otrok in mladine. Športni pedagogi morajo mladim urediti izkušnje z igrami in dejavnosti, da so etične dimenzije udeležbe jasne. Ena od eksplicitnih pedagoških aplikacij, ki ima ta potencial, so pogojene/spremenjene igre.

Učni izidi:

- ▶ vedeti, kaj so pogojene/spremenjene igre in kako jih je mogoče oblikovati;
- ▶ razumeti pedagoško vrednost uporabe teh iger v praksi športne vzgoje;
- ▶ spodbujati kritično razmišljanje;
- ▶ fizično vaditi takšne igre;
- ▶ to novo znanje uporabiti za oblikovanje pogojenih/spremenjenih iger, povezanih s potrebami učencev.

Gradiva in priprava: prazen list A3 in A4, lepilni trak ali patafix, stojalo in blok z listi ter CD predvajalnik za glasbo. Stole razporedimo v krogu, da lahko udeleženci igrajo igro »glasbenih stolov«. Glasba je pripravljena za predvajanje.

4.6.2. Dejavnost

Udeleženci igrajo igro »Glasbeni stoli« (5 minut). Med igranjem glasbe tečejo okoli kroga stolov in poiščejo stol, na katerega bodo sedli, ko se glasba ustavi. Moderator vsakič odstrani en stol, tako da udeleženci, ki ne najdejo stola dovolj hitro, izpadejo, vse dokler ne ostane samo en udeleženec, zmagovalec.

Udeleženci nato igrajo spremenjeno igro »Glasbeni stoli« (5 minut). Tokrat ob odstranitvi stola ne izpade noben udeleženec; namesto tega morajo najti stol in ga z nekom deliti, dokler ne pridejo do točke, ko morajo vsi sodelovati in najti način, da bodo vsi sedeli na samo dveh ali štirih stolihi, odvisno od števila igralcev.

Poročanje: Udeleženci skozi poročanje razpravljajo o razlikah med obema igrama, kako so se počutili med igranjem, kako so se spremenili pogoji v drugi, kakšen je bil namen bila spremembe, ali je bil fizični stik za nekatere neprijeten, ali je bila zaradi netekmovalnosti igra za nekatere dolgočasna itd. Moderator predstavi spremenjene/pogojene igre in njihovo vrednost pri spodbujanju etičnega vedenja pri pouku športne vzgoje.

Udeleženci se seznani s kratico CHANGE IT, orodjem, s katerim lahko spremenimo dejavnost ali igro v skladu s posebnimi cilji športnega pedagoga in potrebami učencev. Kratica CHANGE IT (spremeni to) pomeni:

Coaching style = slog treninga – npr. demonstracija ali uporaba vprašanj, zgledov in ustnih navodil

How to score or win = kako doseči točko ali zmago

Area = površina – npr. velikost, oblika ali površina igralnega okolja

Number = število udeležencev, vključenih v dejavnost

Game rules = pravila igre – npr. število odbojev ali podaj

Equipment = oprema – npr. različne žoge (velikost, teža, barva, tekstura, število) in kiji/loparji, velikost in višina gola/tarče

Inclusion = vključenost – npr. vsi se morajo dotakniti žoge, preden lahko ekipa doseže točko

Time = trajanje – npr. koliko ... v 30 sekundah?

Moderator oblikuje skupine in udeležence prosi, naj samostojno razmišljajo in na papir formata A4 zapišejo tradicionalno igro, ki se igra v njihovi državi, ali igro, priljubljeno med njihovimi učenci. Navodila naj bodo kratka in izčrpna. Vsaka skupina izbere eno izmed iger, s katero se bo ukvarjala. Odločijo se za učni cilj, nato pa spremenijo enega ali dva pogoja po navodilih kratice CHANGE IT. Na plenarni predstavitvi na kratko predstavijo svoje modificirane igre, eno pa moderator izbere (tisto, ki jo je mogoče preprosto izvesti), da jo v praksi izvedejo vsi. Na koncu učne enote udeleženci na stene obesijo pravila za vse igre, da si jih lahko ogledajo tudi ostali udeleženci delavnice. Udeleženci poročajo o vlogi in vrednosti spremenjenih iger pri spodbujanju etičnega razvoja pri otrocih in mladostnikih ter razpravljajo o njihovi praktični uporabnosti v svoji praksi.³⁵

35. Za več informacij obiščite <https://ethicseducationforchildren.org/en/news/latest-news/312-learning-to-play-together-booklet-now-available> (dostopno 24. oktobra 2017).

4.7. Slogi poučevanja, ki podpirajo človekove pravice in demokracijo

Trajanje: 90 minut

Udeleženci: Skupaj v dveh skupinah (igralci in udeleženci).

4.7.1. Pregled

Slavni brazilski gledališki režiser Augusto Boal (1931–2009) je ustanovil gibanje Gledališče zatiranih. Nanj je močno vplivala Freireova Pedagogika zatiranih, ki uporablja oder kot platformo za socialni dialog, ki na koncu spremeni družbo. Boalovi metodi slikovno gledališče in forumsko gledališče se uporabljata za spodbujanje udeležbe občinstva kot »spect-actors« (gledalci in igralci obenem), kot jih je rad imenoval, in ne zgolj gledalci. Tako kot pri Boalu je cilj publiko pritegniti na gledališko vajo za resnična vprašanja človekovih pravic. Tako kot Freire tudi mnogi pedagogi gledajo na izobraževanje kot na prizadevanje za osvoboditev ljudi in ne kot na še en instrument, s katerim lahko prevladujejo nad njimi. Gledališče zatiranih je ena takih metodologij, ki zrcali dialoške in transformacijske vidike Freirejeve kritične pedagogike.

Cilj je pokazati, kako lahko gledališče uporabimo za ustvarjanje sveta, v katerem so človekove pravice cenjene in zaščitene.

Učni izidi:

- ▶ spodbujati kritično razmišljanje, tako da lahko udeleženci razmislijo in oblikujejo svoje zamisli o svetu, ki bi ga radi pomagali ustvariti;
- ▶ razumeti moč forumskega gledališča kot orodja za ozaveščanje o človekovih pravicah in za izgradnjo socialnega dialoga;
- ▶ odkriti, kako lahko forumsko gledališče spodbuja osebni razvoj (samopodobo, samozavest, podjetništvo in komunikacijske veščine);
- ▶ izkusiti postopek ustvarjanja forumskega gledališča (odigrati ogrevalne dejavnosti, graditi scenarije, igrati, vloga Jokerja);
- ▶ načrtovati lokalne dejavnosti na podlagi metodologije forumskega gledališča;
- ▶ ustvariti prostor za izmenjavo in promocijo dobrih praks pri uporabi forumskega gledališča v neformalnem izobraževanju;
- ▶ povezati športno vzgojo in sloge poučevanja s to tehniko za prihodnje namene;

- obravnavati vrednote, kot so zaupanje, spontanost in ustvarjalnost, sodelovanje, poslušanje in zavedanje, komunikacija, učinkovita interakcija, zaupanje in sposobnost, informacije, zbiranje, reševanje problemov, spodbujanje k spremembam v primerjavi s katarzo in razvoj skupnosti.

Gradiva in priprava: tabla in kreda oz. bela tabla in pisalo (s prikazanimi učnimi slogi, glej 4.7.3 spodaj) in veliko prostora. Udeleženci bodo razdeljeni v dve skupini – igralci in občinstvo.

4.7.2. Dejavnost

Uvod: Forumsko gledališče naj se začne z dramatičnim, zabavnim in samozavestnim uvodom, ki pritegne pozornost občinstva. Nato pojasnite pravila igre: »Najprej igramo mi, potem igrate vi, nato se pogovorimo.«

1. korak: igralci vadijo svoje vloge za scenarij, ki ga izberejo, ali podobnega spodnjemu, ki vsebuje uvodni prizor, naraščajočo akcijo, zaplet in razrešitev.

Igralci:

John – 13-letni fant, športnik, z močno starševsko podporo;

Mark – 14-letni fant, ki ni navdušen nad šolo, pogosto zaide v težave;

Maya – 13-letno dekle, ima dobre ocene, je negotova

Učitelj športne vzgoje – šef

Učitelj poda nalogo: (besedilo zavpije) »Košarka – metanje žoge/dvostopenjsko« in zapusti dvorano. Učenci nadaljujejo nalogo (v dveh vrsticah). John meče in zadene ter je srečen, Maya pa začne vpiti, »To je proti pravilom!« John jo ignorira in nadaljuje z igro. Maya izgubi živce in mu poskuša vzeti žogo, ker verjame, da John ni več primeren za igro v napadu. Mayi se pridružijo še drugi učenci, ki vpijejo in se postavijo na njeno stran. Vstopi učitelj, utiša učence (zavpije, zažvižga) in vpraša, kaj se je zgodilo, ne da bi resnično želel odgovor. Učenci začnejo glasno odgovarjati, učitelj jih prekine in reče, naj žogo dobi Maya – v želji, da ustavi krike in nadaljuje s poučevanjem. Mark ima žogo in za učiteljevim hrbotom jezen močno udari Mayo po glavi. Pade, poškodovana. Učitelj Johna obtoži in mu zagrozi, da bo poklical starše in drugo šolsko osebje, na kar Mark in Maya oba prosita, »Prosim – NE«. Učenci se strinjajo: »Ne, učitelj, vse bo v redu!« Da bi utišal hrup, učitelj nadaljuje s poukom. Takrat po hodniku pride ravnatelj.

2. korak: udeleženci imajo dve možnosti – zamrzniti sceno, da lahko igralcem zastavljajo vprašanja, ali pa sami igrati katero koli od vlog razen Marka (ustrahovalca).

3. korak: Slogi poučevanja so na tabli, tako da lahko udeleženci preizkusijo različne vloge.

Poročanje: pomembno je, da se seznanimo z vsemi vidiki dejavnosti – od metode do slogov.

4.7.3. Priloga - slogi poučevanja

Spektralni slog	Učni nameni	Učenci
Ukaz	Fizično: pridobivanje motoričnih spretnosti	Učitelj sprejema vse odločitve
Vaja	Fizično: razvoj motoričnih spretnosti	Učenci izvajajo naloge, ki jih predpiše učitelj.
Vzajemno	Socialno: sodelovanje z drugimi Kognitivno: opazovanje, analiza	Učenci delajo v parih: eden nastopa drugi pa poda povratne informacije
Samopreverjanje	Socialno: pomagati drugim oceniti svoj nastop	Učenci ocenjujejo lastno uspešnost glede na kriterij
Vključenost	Družbeno: čim večja vključenost, pomoč drugim pri uspehu	Učiteljev načrt: učenci spremljajo lastno delo
Vodeno odkrivanje	Kognitivno: učenje odkrivanja	Učenci ob pomoči rešujejo gibalne probleme, ki jih določi učitelj
Divergentno	Kognitivno: samostojno razmišljanje Socialno: samozavest, skupinsko delo	Učenci rešujejo probleme brez pomoči učitelja
Individualno	Kognitivno: načrtovanje	Učitelj določi vsebino: učenci načrtujejo program
Učenci dajo pobudo	Kognitivno: izbira in uporaba Socialno: osebno in odgovorno	Učenci načrtujejo lastne programe: učitelj je svetovalec
Samoučenje	Kognitivno: razumevanje Socialno: neodvisnost	Učenci prevzamejo vso odgovornost za učni proces

4.8. Empatija in pričakovanje

Trajanje: 90 minut

Udeleženci: tri skupine za dejavnosti, pari za ocenjevanje.

4.8.1. Pregled

V idealnem primeru bi popolnoma razumeli, kaj učenci v našem razredu/skupini pričakujejo od našega poučevanja/treninga. Žal je to težko, ker njihova pričakovanja pogosto niso očitna, dokler spremembe niso že narejene – v dobro ali v slabo. V tej vadbeni enoti z zemljevidom empatije (glej 4.8.3) sodelujemo z vrstniki – z vidika svojih učencev/športnikov – da strateško analiziramo njihove želje in potrebe ter odkrijemo načine za izboljšanje pouka/treningov.

Učni izidi:

- ▶ eksperimentirati in razumeti, kaj je vir čustev,
- ▶ gledati iz perspektive drugih,
- ▶ deliti čustva, ko spoznamo razliko med perspektivo drugih in lastno.

Gradiva in priprava: 12 nahrbtnikov, napolnjenih z bremenom 5 kilogramov, material za označevanje tal, tarče in žoge ter kopije zemljevida empatije (priloga 4.8.3). Tri skupine izvajajo tri dejavnosti: vzpenjanje po stopnicah z nahrbtnikom, metanje žoge v tarčo in skok v daljino. Za vsakega udeleženca je pripravljen en zemljevid empatije.

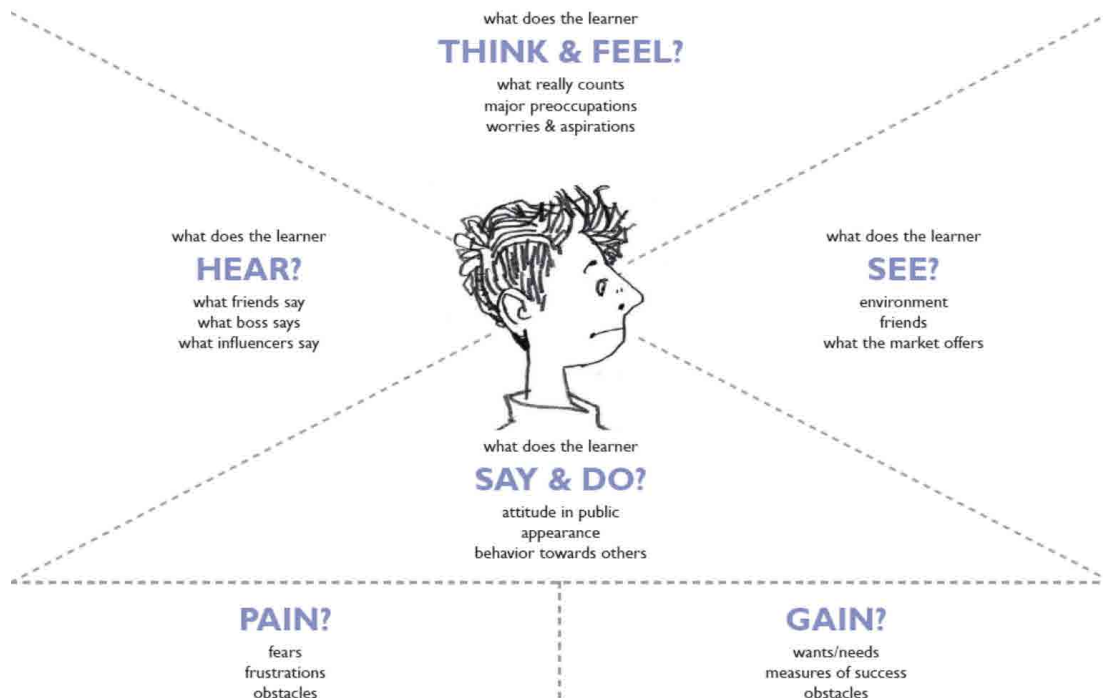
4.8.2. Dejavnost

Sodelovanje na treh različnih igralnih postajah v obliki poligona. Prva postaja vključuje vzpenjanje med prenašanjem teže; drugi vključuje poskus z majhno in veliko žogo zadeti tarče, ki so različnih velikosti in od udeležencev različno oddaljene; tretja pa vključuje skok v daljino. Skupine se zamenjajo po 5 minutah na vsaki postaji. Razmislite o čutnih in čustvenih izkušnjah, ki ste jih imeli med igrami (v parih). Postavite se v vlogo učenca in zapišite svojo izkušnjo na zemljevid. Ko razpravljate v paru, sočustvujte s partnerjem, da boste razumeli, kako lahko izboljšate svoj pouk/trening in učne ure.

Poročanje: Ko je tabela izpolnjena, vsak udeleženec analizira zemljevid empatije in razmisli, kako rezultate uporabiti pri svojem poučevanju/treniranju. Pomagajte udeležencem, da svoje ugotovitve prenesejo v pouk/trening v praktični situaciji.

4.8.3. Priloga

Vir: Ana Žnidarec Čučković, 2017.

4.9. Od namere do rezultatov (TASK)

Trajanje: 90 minut
Udeleženci: pet skupin.

4.9.1. Pregled

Pri tej dejavnosti uvajamo in uporabljamo naloge (TASK) ali kompetence za demokratično kulturo (ali kateri koli drug ustrezen okvir kompetenc). Tu obravnavamo naloge (TASK), opisane v 3. poglavju tega priročnika.

Učni izidi:

- ▶ uresničiti naloge (TASK) v praksi;
- ▶ boljša pripravljenost za razvoj dejavnosti, ki prispevajo k razvoju nalog (TASK).

Gradiva in priprava: pet vrečk, ki vsebujejo številke od 1 do 5, pet tabel s števkami od 1 do 5, tri naloge (TASK) na papirnatih trakovih na vsaki mizi (skupaj 15 trakov), pet trakov z napisom »Vrzi in ujemi«, pet listov pritrjenih na steno, pet blokov z listi, ki delujejo kot pogrinjki, 10 listov papirja formata A4 za vsako mizo, lepilni trak in markerji. Delovni prostor je pripravljen za skupine, ki delajo za petimi mizami (oštevilčene so od 1 do 5).

4.9.2. Dejavnost

Udeleženci na slepo izberejo številko (od 1 do 5) iz torbe, nato pa gredo v delovni prostor in sedejo za mizo z njihovo številko. Na mizah jih čakajo tri naloge – TASK (napisane na trakovih papirja) in ime možne ure športne vzgoje: »Vrzi in ujemi« (na drugem traku). Prosimo jih, naj individualno razmislijo o načinih, kako naloge povezati z dejavnostjo »Vrzi in ujemi« (načini, kako »Vrzi in ujemi« lahko postane dejavnost, igra, vaja itd.), in svoje zamisli zapišejo na papir formata A4. Udeleženci v svojih skupinah delijo svoje zamisli na pogrinjku. Iz zamisli, ki jih ustvarijo o dejavnosti, zapišejo jasen povzetek na list formata A4. Svojo dejavnost predajo skupini na njihovi desni, da preverijo jasnost in zapišejo svoje komentarje, ko se vrne. Zapiske lahko kasneje ponovno zapišejo. Skupine na strukturiran način ustvarijo plakat, ki vključuje naloge (TASK), dejavnost in opis dejavnosti. Pripravijo petminutno predstavitev vsakega plakata (pokažejo, kaj so ustvarili). Med predstavitvami moderator izpostavi morebitne prispevke, o katerih se bo kasneje razpravljalo.

Poročanje: pomembno je povzeti reakcije udeležencev. Ustvarili so pet različnih dejavnosti z istim naslovom, zato je raznolikost jasno vidna. Zastavite jim vprašanja, na primer: kako se to razlikuje od vaše vsakodnevne rutine v razredu? Se jo splača spremeniti? Kako globoko lahko dosežete učencev razvoj odnosov, spretnosti in znanja?

5. Zaključek

Šport in telesna aktivnost nas navdihujeta prek iger; športniki nas navdušujejo s svojimi sposobnostmi in nam vzbudijo občutek spoštovanja. Toda širni svet je poln sovraštva, diskriminacije, negativne politike, nestrpnosti, lenobe, kriminala, nepotrebne medijske pozornosti in številnih drugih negativnih pojavov, zaradi katerih naša družba zboli. Uspešnim in pozitivnim dogodkom sledijo negativni dogodki in zdi se, kot da se krog ne bo nikoli končal. Toda svojih prizadevanj ne bi smeli opustiti. Šport in športna vzgoja sta močni orodji, ki lahko na več načinov pomagata zgraditi družbo aktivnih državljanov.

Priznanje pozitivnega prispevka aktivnih državljanov v družbi zahteva razumevanje športa in športne vzgoje kot nosilcev povezave. Razvijanje tega prek izobraževanja je celostni proces, ki zahteva polno predanost – in vključenost v spremembe v družbi – od pedagogov, strokovnjakov, praktikov in akademikov ter združenj, ustanov in organizacij, ki upravljajo in podpirajo šport.

Šport in športna vzgoja sta pomembno sredstvo pri vzgoji prihodnjih generacij v duhu temeljnih vrednot, ki jih spodbuja Svet Evrope. Šport pomeni spoštovanje pravil in omogočanje enakih možnosti za udeležbo vsem; vključuje koncepte prijateljstva, spoštovanja do drugih in športnega vedenja.

Preobrazbe v družbah zahtevajo aktivne udeležence, ki lahko vplivajo na spremembe. Pozitivne vrednote, stališča in vedenje, vključno s strpnostjo in spoštovanjem raznolikosti, je treba vzgajati in spodbujati s športno vzgojo in športom. Eni od nosilcev sprememb za odličnost v poučevanju so učitelji in trenerji, ki prepoznavajo in spodbujajo kulturno raznolikost in strpnost. Ti so ključnega pomena za ustvarjanje in vzdrževanje ustreznih programov za učence in mlade športnike.

Vsi akterji na področju športa in športne vzgoje, ki prinašajo dodatno izobrazbo in opolnomočenje, lahko prispevajo k pomembnim spremembam v športu, saj ponujajo znanja in veščine, ki pomagajo razvijati socialno kohezijo ter spoštovanje raznolikosti in strpnosti med ljudmi različnih identitet.

Športna vzgoja in šport imata moč ozaveščati o demokratičnih in človekovih pravicah ter ustreznih stališčih. Raznolikost je naravni vidik skupnosti in družbe, športna vzgoja in šport pa lahko pomagata ljudem, da se naučijo živeti skupaj. Sodelovanje med različnimi sektorji, zlasti med športom in izobraževanjem, je pomembno za doseganje največjega možnega vpliva športa kot orodja za spodbujanje teh vrednot.

Športna vzgoja in šport sta tudi ekonomski dejavnik: ne le fizična naložba, temveč tudi del psihološkega, duševnega, socialnega in intelektualnega kapitala državljanov. Športna vzgoja in šport razvijata fizikalno pismenost in državljansko udejstvovanje, združujeta in povezujeata fizikalne sposobnosti z učenjem na podlagi vrednot in komunikacije ter izboljšujeta kognitivne procese. Učenje s pomočjo športne vzgoje in športa bi morala spodbujati in nadgrajevati tudi pedagogika.

Poučevanje športne vzgoje in športa z implicitnimi dejanji ponuja možnosti novega znanja, zlasti veščin in kompetenc, ki se bodo prenesle v vsakdanje življenje kot del državljskih dejavnosti, ki lahko vodijo do družbenih sprememb.

Težava je pogosto v neizvajanju teh ciljev v vsakdanji praksi. Športni vzgoji in športu bi bilo treba marsikje priznati sposobnost spodbujanja in razvijanja vrednot, kot so človekove pravice, človekovo dostojanstvo in sodelovanje, pa tudi konstruktiven, spoštljiv odnos do sebe in do drugih.

Bibliografija

Andonova D., Acs M. in Holmes D. (2013), *Move and learn*, International Sport and Culture Association, Copenhagen, dostopno na www.eplusifjusag.hu/public/files/press/move_learn-moveandlearn_manual.pdf (dostopno 14. oktobra 2017).

Armour K. (2011), *Sport pedagogy: an introduction for teaching and coaching*, Routledge, London.

Arnold P. (1979), *Meaning in movement, sport and physical education*, Heinemann, London.

Bailey R. (2005), »Evaluating the relationship between physical education, sport and social inclusion«, *Educational Review* Let. 57, št. 1: 71–90.

Bailey R. (2006), »Physical education and sport in schools: a review of benefits and outcomes«, *Journal of School Health*, št. 76, 397–401.

Bailey R. in Dismore H. (2004), »The role of physical education and sport in education«, poročilo o projektu SpinEd, predstavljeno na 4. mednarodni konferenci ministrov in visokih uradnikov, odgovornih za športno vzgojo in šport (MINEPS IV), Atene.

Bailey R. in dr. (2009), »The educational benefits claimed for physical education and school sport: an academic review«, *Research Papers in Education*, št. 23: 1–26.

Braslavsky C. (1999), »Rehaciendo escuelas: hacia un nuevo paradigma en la educación latinoamericana«, Santillana, Buenos Aires.

Coalter F. (2001), »Realising the potential: the case for cultural services: sport«, Local Government Association, London.

Cornelißen T. in Pfeifer C. (2010), »The impact of participation in sports on educational attainment: new evidence from Germany«, *Economics of Education Review*, Let. 29, št. 1: 94–103.

Svet Evrope (2016), *Kompetence za demokratično kulturo*, Svet Evrope, Strasbourg, dostopno na [www.coe.int/en/web/education/competences- za demokratično kulturo](http://www.coe.int/en/web/education/competences-za-demokratično-kulturo) (dostopno 21. oktobra 2017).

Cox C. (2005), »Cecilia Braslavsky and the curriculum«, *Quarterly Review of Comparative Education*, Let. 35, št. 4 (december): 415–27.

Department for Education and Employment (2000), *Physical education: the National Curriculum for England and Wales*, Qualifications and Curriculum Authority, London.

Drummond M. in Pill S. (2011), »The role of physical education in promoting sport participation in school and beyond«, v S. Georgakis in K. Russell (ur.), *Youth sport in Australia: history and culture*, Sydney University Press, Sydney NSW, str. 165–78.

Giroux H. (2010), »Lessons from Paulo Freire«, *Chronicle of Higher Education*, Let. 57, št. 9: 1–6.

Green K. in Hardman K. (ur.) (2011), *Contemporary issues in physical education*, Meyer & Meyer, Oxford.

Green K. in Hardman K. (ur.) (2005), *Physical education: essential issues*, Sage, London.

Hardman K. in dr. (2013), »World-wide survey of school physical education«, končno poročilo, neobjavljen dokument.

Hartmann D. in Kwauk C. (2011), »Sport and development: an overview, critique, and reconstruction«, *Journal of Sport and Social Issues*, Let. 35, št. 3: 284–305.

Hedges C. (2009), *Empire of illusion: the end of literacy and the triumph of spectacle*, Nation Books, New York.

Hedges S. B. and Kumar S. (2009), *The timetree of life*, Oxford University Press, New York.

Holzweg M. in dr. (2013), »Schulsport in Europa aus Perspektive des europäischen Sportlehrerverbands (EUPEA)«, *Sportunterricht*: 229–34.

Jonnaert P. in dr. (2007), »From competence in the curriculum to competence in action«, *Prospects*, Let. 37, št. 2: 187–203.

Koehler MJ in Mishra P. (2008), »Introducing TPCK“« v Odboru za inovacije in tehnologijo AACTE (ur.), *The handbook of technological pedagogical content knowledge (TPCK) for educators*, Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah NJ, str. 3–29.

Lidner K. (1999), »Sport participation and perceived academic performance of school children and youth«, *Pediatric Exercise Science*, št. 11: 129–43.

Murdoch E. B. (1990), »Physical education and sport: the interface« v *New directions in physical education*, ur. Neil Armstrong, Cassell, London.

Onofre M. in dr. (2012), Physical education and sport in Europe: from individual reality to collective desirability, *International Journal of Physical Education*, 1. del: Let. 49, št. 2: 31–5; in 2. del: Let. 49, št. 3: 17–30.

Patriksson G. (1995), »The significance of sport for society – health, socialisation, economy: a scientific review«, prispevek, pripravljen za 8. konferenco evropskih ministrov, odgovornih za šport, Lizbona, 17. in 18. maja 1995.

Pill S. (2009), »Sport teaching in physical education: considering sport literacy«, prispevek, predstavljen na 26. mednarodni konferenci ACHPER, 3.–5. julija 2009, Brisbane.

SDP IWG [Mednarodna delovna skupina za šport za razvoj in mir] (2008), *Harnessing the power of sport for development and peace: recommendations to governments*, Right to Play, Toronto, dostopno na [www.righttoplay.com/moreinfo/aboutus/Documents/Sport%20For%20Dev%20\(Summary\)%20-%20ENG.pdf](http://www.righttoplay.com/moreinfo/aboutus/Documents/Sport%20For%20Dev%20(Summary)%20-%20ENG.pdf) (dostopno 14. oktobra 2017).

Stead R. in Neville M. (2010), *The impact of physical education and sport on education outcomes: a review of literature*, Institute of Youth Sport, Loughborough.

Talbot M. (2001), »The case for physical education« na *World Summit on Physical Education*, ur. G. Doll-Tepper in D. Scoretz, ICSSPE, Berlin.

Trudeau F. in Shephard R. (2008), »Physical education and school activity, school sports and academic performance«, *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, Let. 5, št. 10, dostopno na www.ijbnpa.org/content/pdf/1479-5868-5-10.pdf (dostopno 25. oktobra 2017).

UNESCO (1978), Mednarodna listina o športni vzgoji in športu, ki jo je sprejela Generalna konferenca Organizacije Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo na svojem dvajsetem zasedanju v Parizu, 21. novembra 1978.

UNESCO (2011), *The hidden crisis: armed conflict and education*, Education for All global monitoring report, UNESCO, Pariz.

UNESCO (2015), Mednarodna listina o športni vzgoji, telesni dejavnosti in športu, ki jo je sprejela Generalna konferenca Organizacije Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo na svojem osemindesetem zasedanju v Parizu, 18. novembra 2015, dostopna na unesdoc.unesco.org/images/0023/002354/235409e.pdf (dostopno 14. oktobra 2017).

Whitehead J., Telfer H. in Lambert J. (ur.) (2013), *Values in youth sport and physical education*, Routledge, London.

Whitson D. J. in Macintosh D. (1990), »The scientization of physical education: discourses of performance«, *Quest* Let. 42, št. 1: 40–51.

Žnidarec Čučković A. (2014), »Understanding the right to education from critical pedagogy point within human rights and democracy teaching«, *Hungarian Educational Research Journal* (ISSN 2064-2199) let. 4, št. 3: 29–46.

Priloga I: Splošna deklaracija človekovih pravic

PREAMBULA

Ker priznanje prirojenega dostojanstva ter enakih in neodtujljivih pravic vseh članov človeške družine pomeni temelj svobode, pravičnosti in miru v svetu,

ker sta zanikanje in teptanje človekovih pravic pripeljala do barbarskih dejanj, ki so pretresla zavest človeštva, in ker je bila za najvišjo spoznana težnja človeštva, da bi nastopil svet, v katerem bodo ljudje uživali svobodo govora in prepričanja ter svobodo živeti brez strahu in pomanjkanja,

ker je nujno potrebno človekove pravice zavarovati z vladavino prava, da se človek v skrajni sili ne bi bil prisiljen zateči k uporabi zoper tiranijo in zatiranje,

ker je nujno potrebno spodbujati razvoj prijateljskih odnosov med narodi,

ker so ljudstva Organizacije združenih narodov v Ustanovni listini potrdila svojo vero v temeljne človekove pravice, dostojanstvo in vrednost človeškega bitja ter v enake pravice moških in žensk ter se odločila, da bodo spodbujala družbeni napredek in boljše življenjske razmere v večji svobodi,

ker so se države članice zavezale, da bodo, v sodelovanju z Organizacijo združenih narodov, zagotavljale splošno spoštovanje in upoštevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin,

ker je skupno razumevanje teh pravic in svoboščin največjega pomena za celovito uresničitev te zaveze,

Generalna skupščina razglša Splošno deklaracijo človekovih pravic kot skupen ideal vseh ljudstev in vseh narodov z namenom, da bi vsi posamezniki in vsi organi družbe, vselej ob upoštevanju te deklaracije, z vzgojo in izobraževanjem spodbujali spoštovanje teh pravic in svoboščin ter s postopnimi državnimi in mednarodnimi ukrepi zagotovili njihovo splošno in dejansko priznanje in upoštevanje, tako med ljudstvi držav članic samih kakor tudi med ljudstvi ozemelj pod njihovo upravo.

Splošna deklaracija človekovih pravic je deklaracija, ki jo je Generalna skupščina Združenih narodov sprejela 10. decembra 1948 v palači Chaillot v Parizu.

1. člen

Vsi ljudje se rodijo svobodni ter imajo enako dostojanstvo in pravice. Dana sta jim razum in vest, in bi morali drug z drugim ravnati v duhu bratstva.

2. člen

Vsakdo je upravičen do uživanja vseh pravic in svoboščin, zapisanih v tej deklaraciji, brez vsakršnega razlikovanja, zlasti glede na raso, barvo kože, spol, jezik, vero, politični ali drugi nazor, narodno ali družbeno poreklo, premoženje, rojstvo ali katerokoli drugo okoliščino. Poleg tega ni dopustno nikakršno razlikovanje na podlagi politične ali pravne ureditve ali mednarodnega položaja dežele ali ozemlja, ki mu kdo pripada, pa naj bo to ozemlje neodvisno, pod skrbništvom, brez samouprave ali kakorkoli omejeno v svoji suverenosti.

3. člen

Vsakdo ima pravico do življenja, prostosti in osebne varnosti.

4. člen

Nikogar se ne sme držati v suženjstvu ali podložnosti; suženjstvo in trgovina s sužnji sta prepovedana v vseh oblikah.

5. člen

Nikogar se ne sme podvreči mučenju ali krutemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju.

6. člen

Vsakdo ima pravico, da mu je povsod priznana pravna osebnost.

7. člen

Vsi so enaki pred zakonom in vsi imajo brez kakršnegakoli razlikovanja pravico do enakega pravnega varstva. Vsi imajo pravico do enakega varstva pred sleherno diskriminacijo, ki bi kršila to deklaracijo, kakor tudi pred vsakršnim spodbujanjem k takšni diskriminaciji.

8. člen

Vsakdo ima pravico do učinkovitega pravnega sredstva pred pristojnimi državnimi sodišči za dejanja, ki kršijo temeljne pravice, ki so mu priznane po ustavi ali zakonu.

9. člen

Nikogar se ne sme samovoljno prijeti, pridržati ali izgnati.

10. člen

Vsakdo je pri odločanju o njegovih pravicah in dolžnostih in v primeru kakršnekoli kazenske obtožbe zoper njega upravičen ob polni enakosti do pravične in javne obravnave pred neodvisnim in nepristranskim sodiščem.

11. člen

- (1) Kdor je obtožen kaznivega dejanja, ima pravico veljati za nedolžnega, dokler ni v skladu z zakonom dokazana njegova krivda v javnem sojenju, v katerem so mu bile zagotovljene vse možnosti za obrambo.
- (2) Nihče ne sme biti spoznan za krivega kateregakoli kaznivega dejanja zaradi storitve ali opustitve, ki ni bilo določeno kot kaznivo dejanje po notranjem ali mednarodnem pravu v času, ko je bilo storjeno. Prav tako se ne sme izreči strožja kazen od tiste, ki jo je bilo mogoče izreči, ko je bilo kaznivo dejanje storjeno.

12. člen

Nikomur se ne sme nihče samovoljno vmešavati v zasebno življenje, družino, dom ali dopisovanje niti ne sme žaliti njegove časti in dobrega imena. Vsakdo ima pravico do pravnega varstva pred takšnim vmešavanjem ali napadi.

13. člen

(1) Vsakdo ima pravico do svobodnega gibanja in prebivanja znotraj meja določene države.

(2) Vsakdo ima pravico zapustiti vsako državo, tudi svojo, in se vrniti v svojo državo.

14. člen

(1) Vsakdo ima pravico v drugih državah iskati in uživati pribežališče pred preganjanjem.

(2) Na to pravico se ni mogoče sklicevati v primeru pregona, ki dejansko temelji na nepolitičnih kaznivih dejanjih ali dejanjih, ki so v nasprotju s cilji in načeli Organizacije združenih narodov.

15. člen

(1) Vsakdo ima pravico do državljanstva.

(2) Nikomur se ne sme samovoljno odvzeti državljanstva ali odreči pravice do spremembe državljanstva.

16. člen

(1) Polnoletni moški in ženske imajo brez kakršnihkoli omejitev glede rase, državljanstva ali vere pravico skleniti zakonsko zvezo in ustvariti družino. Imajo enake pravice glede zakonske zveze, med njenim trajanjem in ob razvezi.

(2) Zakonska zveza se sme skleniti samo s svobodno in polno privolitvijo obeh bodočih zakoncev.

(3) Družina je naravna in temeljna enota družbe ter ima pravico do družbenega in državnega varstva.

17. člen

- (1) Vsakdo, bodisi sam bodisi skupaj z drugimi, ima pravico imeti v lasti premoženje.
- (2) Nikomur ne sme biti premoženje samovoljno odvzeto.

18. člen

Vsakdo ima pravico do svobode misli, vesti in vere; ta pravica vključuje svobodo spremeniti vero ali prepričanje ter svobodo, da bodisi sam bodisi skupaj z drugimi ter javno ali zasebno izraža svojo vero ali prepričanje s poučevanjem, prakso, bogoslužjem in verskimi obredi.

19. člen

Vsakdo ima pravico do svobode mnenja in izražanja; ta pravica vključuje svobodo imeti mnenje brez vmešavanja ter svobodo iskati, sprejemati in širiti informacije in ideje na kakršenkoli način in ne glede na meje.

20. člen

- (1) Vsakdo ima pravico do svobode mirnega zbiranja in združevanja.
- (2) Nikogar se ne sme prisiliti k članstvu v kateremkoli združenju.

21. člen

- (1) Vsakdo ima pravico sodelovati pri upravljanju svoje države neposredno ali po svobodno izbranih predstavnikih.
- (2) Vsakdo ima pravico do enakega dostopa do javnih služb v svoji državi.
- (3) Volja ljudstva je temelj javne oblasti; ta volja se izraža na rednih in poštenih volitvah ob splošni in enaki volilni pravici ter s tajnim glasovanjem ali po drugem enakovrednem postopku svobodnega glasovanja.

22. člen

Vsakdo ima kot član družbe pravico do socialne varnosti in je, na podlagi nacionalnih prizadevanj in mednarodnega sodelovanja ter ob upoštevanju organizacije in virov vsake države, upravičen do uresničevanja ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic, ki so nepogrešljive za njegovo dostojanstvo in svoboden razvoj njegove osebnosti.

23. člen

- (1) Vsakdo ima pravico do dela, proste izbire zaposlitve, pravičnih in ustreznih delovnih pogojev in varstva pred brezposelnostjo.
- (2) Vsakdo ima, brez vsakršne diskriminacije, pravico do enakega plačila za enako delo.
- (3) Kdor dela, ima pravico do pravičnega in ustreznega plačila, ki njemu in njegovi družini zagotavlja človeka dostojen obstoj in ki se po potrebi dopolni z drugimi ukrepi socialnega varstva.
- (4) Vsakdo ima pravico do ustanavljanja sindikatov in članstva v njih za varstvo svojih interesov.

24. člen

Vsakdo ima pravico do počitka in prostega časa, vključno z razumno omejitvijo delovnega časa, in pravico do rednega plačanega dopusta.

25. člen

- (1) Vsakdo ima pravico do življenjske ravni, ki njemu in njegovi družini omogoča zdravje in blaginjo, vključno s hrano, obleko, bivališčem, zdravstveno oskrbo in potrebnimi socialnimi storitvami ter pravico do varnosti v primeru brezposelnosti, bolezni, invalidnosti, vdovstva, starosti ali druge nezmožnosti pridobivanja sredstev za preživljanje zaradi okoliščin, neodvisnih od njegove volje.
- (2) Materinstvo in otroštvo sta upravičena do posebne skrbi in pomoči. Vsi otroci, rojeni v zakonski zvezi ali zunaj nje, uživajo enako socialno varstvo.

26. člen

- (1) Vsakdo ima pravico do izobraževanja. Izobraževanje je brezplačno vsaj na osnovnih in temeljnih stopnjah. Izobraževanje na osnovni stopnji je obvezno. Tehnično in poklicno izobraževanje je splošno dostopno; visokošolsko izobraževanje je vsem enako dostopno na podlagi doseženih uspehov.
- (2) Izobraževanje je usmerjeno k polnemu razvoju človekove osebnosti in utrjevanju spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Spodbuja razumevanje, strpnost in prijateljstvo med vsemi narodi in rasnimi ali verskimi skupinami ter podpira dejavnosti Organizacije združenih narodov za ohranjanje miru.
- (3) Starši imajo prednostno pravico pri izbiri vrste izobraževanja svojih otrok.

27. člen

- (1) Vsakdo ima pravico prosto sodelovati v kulturnem življenju skupnosti, uživati umetnost ter biti udeležen pri znanstvenem napredku in njegovih koristih.
- (2) Vsakdo ima pravico do varstva moralnih in premoženjskih koristi, ki izhajajo iz kateregakoli znanstvenega, književnega ali umetniškega dela, katerega avtor je.

28. člen

Vsakdo je upravičen do družbenega in mednarodnega reda, v katerem se lahko v polni meri uresničujejo pravice in svoboščine, določene v tej deklaraciji.

29. člen

- (1) Vsakdo ima dolžnosti do skupnosti, kajti samo v njej je mogoč svoboden in poln razvoj njegove osebnosti.
- (2) Pri uresničevanju pravic in svoboščin za vsakogar veljajo samo omejitve, ki so določene z zakonom in katerih izključni namen je zagotoviti ustrezno priznanje in spoštovanje pravic in svoboščin drugih ter zadostiti upravičenim zahtevam morale, javnega reda in splošne blaginje v demokratični družbi.

- (3) Teh pravic in svoboščin se v nobenem primeru ne sme uresničevati v nasprotju s cilji in načeli Organizacije združenih narodov.

30. člen

Ničesar v tej deklaraciji ni mogoče razlagati v smislu, da katerikoli državi, skupini ali posamezniku daje pravico, da izvaja katerokoli dejavnost ali stori katerokoli dejanje, usmerjeno k uničenju katerekoli od tukaj določenih pravic in svoboščin.

Priloga II: Deklaracija blejske konference (2015) o strpnosti in raznolikosti v okviru športne vzgoje in športa

Strasbourg, 20. novembra 2015

EPAS (2015) 60

Razširjeni delni sporazum o športu

Strpnost in raznolikost prek športne vzgoje in športa

Konferenca v soorganizaciji EPAS in Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije,

19. in 20. novembra 2015

Bled, Slovenija

Deklaracija

Spoštovanje demokracije, človekovih pravic in pravne države kot temeljnih vrednot Sveta Evrope ter razmišljanje o nedavnih terorističnih napadih in sedanjem položaju beguncev in prosilcev za azil v Evropi in njeni okolici,

Upoštevajoč točke iz Priporočila Rec(87)9 Odbora ministrov državam članicam o **testih telesne pripravljenosti** Eurofit, Priporočila Rec(1992)13 REV Odbora ministrov državam članicam o revidiranem dokumentu **Evropske listine o športu**, Resolucije srečanja ministrov za šport na temo **Kodeksa športne etike** (1992), Priporočila Rec(2001)6 Odbora ministrov državam članicam o **preprečevanju rasizma, ksenofobije in rasne nestrpnosti v športu**, Priporočila

Rec(2003)6 Odbora ministrov državam članicam o **izboljšanju športne vzgoje in športa** za otroke in mlade v vseh evropskih državah ter Priporočila CM/Rec(2012)13 Odbora ministrov državam članicam o zagotavljanju **kakovostnega izobraževanja**,

ob sklicevanju na izkušnje in rezultate programa športa in športne vzgoje za demokracijo in človekove pravice v soorganizaciji programa Pestalozzi in razširjenega delnega sporazuma o športu, v skladu z Usmerjevalnim odborom za izobraževalno politiko in prakso Sveta Evrope,

so udeleženci konference prepričani, da če ju oblikujejo in izvajajo usposobljeni akterji na ravni politike in izvajanja ter v skladu z zgoraj omenjenimi standardi,

- ▶ imata **šport**³⁶ in **športna vzgoja** velik potencial, da prispevata k izobraževanju o spoštovanju raznolikosti in medsebojnemu razumevanju drugačnosti,
- ▶ imata športna vzgoja in šport resničen potencial za vključevanje mladih, zagotavljanje lahko dostopnih učnih možnosti in razvoja socialnih in državljskih veščin,
- ▶ politike športne vzgoje in športa lahko vključujejo učne cilje, ki podpirajo razvoj vključujoče družbe, ki spoštuje raznolikost ter izboljšuje strpnost in medsebojno razumevanje svojih članov,
- ▶ imata športna vzgoja in šport pomembno vlogo pri gradnji in vzdrževanju družbe in skupnosti,
- ▶ se vsi izvajalci, ki se ukvarjajo s športom in športno vzgojo, lahko dodatno opolnomočijo in izobražujejo, da prispevajo k spremembam, ki jih šport ponuja v zvezi s socialno kohezijo, raznolikostjo in strpnostjo³⁷ med ljudmi različnih identitet,

36. Šport pomeni vse oblike telesne aktivnosti, ki s priložnostno ali organizirano udeležbo želijo izraziti ali izboljšati telesno pripravljenost in duševno počutje, oblikovati socialne odnose ali doseči rezultate na tekmovanjih na vseh ravneh (Evropska listina o športu).

37. V okviru športa in športne vzgoje je treba različnost obravnavati kot razliko med ljudmi glede na njihov videz, fizične razmere, spolno identiteto, spolno usmerjenost, sposobnosti, kulturno identiteto, jezik, etnično pripadnost, versko identiteto ali drugo značilnost, ki jo imajo ali se z njo identificirajo. Strpnost bi v tem kontekstu morala pomeniti medsebojno razumevanje drugačnosti, hkrati pa enakost med člani skupnosti.

- ▶ sta športna vzgoja in šport orodji za prenos teh vrednot in lahko razvijeta ustrezen odnos,
- ▶ je raznolikost naravni vidik skupnosti in sodobnih družb, pouk športne vzgoje in šport pa lahko podpirata ljudi, da se naučijo živeti skupaj v raznolikih skupnostih,
- ▶ je sodelovanje med različnimi sektorji, zlasti med športom in izobraževanjem, zelo pomembno za doseganje največjega možnega vpliva športa kot orodja za spodbujanje teh vrednot,
- ▶ sta športna vzgoja in šport tudi pomemben ekonomski dejavnik, ki ni le fizična naložba, temveč tudi del psihološkega, duševnega, socialnega in intelektualnega kapitala državljanov
- ▶ športna vzgoja s športom izboljšuje fizikalno pismenost in državljansko zavzetost ter lahko kombinira telesno in fizikalno kompetenco z učenjem in komunikacijo, ki temelji na vrednotah; izboljšuje tudi kognitivne procese, je platforma vključenosti, ki lahko izzove stigmo in premaga stereotipe, ter je odlična vstopna točka v vseživljenjsko sodelovanje in telesno počutje,
- ▶ je treba učenje v telesni vzgoji in športu pedagoško spodbujati in izboljševati,
- ▶ se učne kompetence v športni vzgoji in športu lahko zgodijo, ker športna vzgoja in šport implicitno ponujata možnosti za učenje, vendar lahko te nove socialne veščine in kompetence ostanejo v športni skupnosti in se ne prenesejo samodejno v vsakdanje življenje; zato morda ne bodo postale državljanske kompetence, ki bi lahko povzročile družbene spremembe.

Zaključki konference so naslednji:

- ▶ športna vzgoja in šport morata imeti splošno dogovorjeno dvojno nalogo: učenje gibanja, gibanje za učenje;
- ▶ potrebne so jasne opredelitve in močni teoretični modeli;
- ▶ politike bi morale spodbujati vključujoče in inovativne pristope v športni vzgoji;
- ▶ potrebni so posebni posegi za posebne skupnosti in poseben kontekst, ki zahteva usposobljene strokovnjake;
- ▶ potrebna so tudi globalna in celostna preventiva in posredovanja ustreznih institucij;

- ▶ pri vzgojnem pristopu bi moralo zabavno učenje prevladati nad principom »zmaga ali smrt«;
- ▶ zadevne socialne kompetence je mogoče obravnavati ločeno: enakost spolov, kulturni pluralizem, verska strpnost itd.;
- ▶ udeležba mladih v športu in telesni aktivnosti je tako pomembna kot izboljšanje kakovosti učenja s pomočjo športa;
- ▶ za podporo prenosu potrebnih vrednot v širši družbeni kontekst so potrebni kompleksni in inovativni izobraževalni pristopi;
- ▶ športna vzgoja bi morala biti ključni del šolskih učnih načrtov;
- ▶ športne trenerje in učitelje športne vzgoje je treba poučiti, kako preseči zgolj fiziološke in gibalne cilje športne vzgoje;
- ▶ obvezni pouk športne vzgoje je treba ponovno pregledati v smislu ciljev, ki temeljijo na vrednotah;
- ▶ zadevno športno pedagogiko in raziskovalno metodologijo je treba nadalje razvijati;

opredelili so tri glavne strateške cilje:

- a. učne cilje, ki temeljijo na vrednotah, je treba nadalje razvijati in jih vključevati v šolske programe in pouk športne vzgoje ter v športne programe;
- b. okrepiti je treba politično podporo za spodbujanje demokratičnih vrednot in spoštovanje človekovih pravic na vseh ravneh športa in telesnih aktivnosti;
- c. kakovostni podatki in raziskave morajo podpirati politike, namenjene spodbujanju družbenih vrednot v športni vzgoji in športu.

Konferenca daje naslednja priporočila:

Politika

- a Morali bi obstajati ustrezni **evropski standardi** na področju športne vzgoje in športa, ki bi spodbujali družbene vrednote v skladu s kompetenčnim okvirom za uveljavljanje evropskega državljanstva³⁸ Sveta Evrope.
- b Moral bi obstajati **kazalniki** za oceno zgoraj omenjenih kompetenc mladih skupaj z evropskimi kazalniki za merjenje fizične kondicije (glede na kazalnike Eurofit).
- c Moral bi obstajati **na dokazih temelječ pristop**: raziskave po vsej Evropi, ki temeljijo na zgornjih kazalnikih, da bi primerjali obstoječe podatke in oblikovali politike, programe/projekte, specifične za regije/države.
- d Skupaj z državami podpisnicami bi bilo treba podpreti **smernice politike**, da se podpre oblikovanje političnih ukrepov, ki podpirajo doseganje izobraževalnih ciljev.
- e **Osnovne in srednje šole** bi morale zaposlovati kvalificirane učitelje, ki so kompetentni tudi na področju izobraževanja, ki temelji na vrednotah.

Zagovornišvo, ozaveščanje

- f Spodbujati je treba športno vzgojo, ki temelji na vrednotah, v **javnih medijih in družbenih medijih**.
- g Treba bi bilo opredeliti **prakse dobrih politik**, ki spodbujajo te vrednote, in jih deliti med sodelujočimi državami.

38. »Na področju izobraževanja pozivamo k razvoju in uporabi orodij za izobraževanje za demokratično državljanstvo, medkulturno izobraževanje in poučevanje zgodovine. Pozivamo k sprejetju ključnih elementov kompetenčnega okvira za uresničevanje demokratičnega državljanstva do konca leta 2015 in nato izvedbo konference ministrov za izobraževanje Sveta Evrope za spodbujanje izvajanja tega okvira.« Izjava Odbora ministrov Sveta Evrope »Združeni okoli naših načel proti nasilnemu ekstremizmu in radikalizaciji, ki vodi v terorizem« 125. zasedanja Odbora ministrov (Bruselj, 19. maja 2015).

- d. Programe **športa za vse** je treba še naprej spodbujati na vseh ravneh.

- e. **Rezultate inovativnih projektov, dobre prakse in metodologija** (npr. izobraževanje prek športa: gibanje in učenje in program Pestalozzi) je treba nadalje identificirati, zbrati in razširiti med učitelje športne vzgoje in športne trenerje. Spletno mesto razširjenega delnega sporazuma o športu bi lahko te dobre prakse delilo na spletu.
- f. Obrniti bi se bilo treba tudi na **starše**, da namenijo podporo učenju svojih otrok.

Krepitev zmogljivosti

- a. Dodeliti bi bilo treba **posebne mehanizme financiranja** za obravnavo razvoja športne vzgoje, ki temelji na šolah in športnih strukturah, evropske institucije pa bi morale svoje mehanizme financiranja določiti v skladu s konceptom športa kot orodja za izobraževanje.
- b. Svet Evrope bi moral v sodelovanju z drugimi mednarodnimi partnerji organizirati in usklajevati **študije in raziskave** o družbenem odnosu mladih do raznolikosti in njihovih spremembah v odnosu po udeležbi v izobraževanju, ki temelji na vrednotah.
- c. **Svet Evrope** bi moral še naprej organizirati **evropske tečaje usposabljanja** za mentorje učiteljev športne vzgoje v sodelovanju z državami podpisnicami.
- d. Dodiplomska in podiplomska **usposabljanja učiteljev športne vzgoje** morajo vključevati kompetence na področju vrednot na področju športne vzgoje. Potreben je nadaljnji strokovni razvoj učiteljev športne vzgoje in športnih trenerjev.

Naučite se gibanja in gibajte se, da lahko učite!

O avtorici

Ana Žnidarec Čučković je docentka na Kineziološki fakulteti Univerze v Zagrebu, specializirana za pedagogiko in didaktiko. Je pooblaščen mediatorica in aktivna članica Nacionalne ekipe za krizno posredovanje in posredovanje ob travmatičnih dogodkih. Kot mentorica, raziskovalka in moderatorica sodeluje z več organizacijami civilne družbe. Ga. Žnidarec Čučković je od leta 2013 vključena v program Pestalozzi – program krepitve zmogljivosti Sveta Evrope za izobraževalne delavce – v številnih vlogah, med drugim kot mentorica, koordinatorica učiteljskih skupin, skrbnica spletne skupnosti programa Pestalozzi (s 1600 člani iz skoraj 50 držav) in kot urednica. Poleg akademskih izkušenj ima gospa Žnidarec Čučković že več kot 10 let poklicnih izkušenj v šolskem izobraževanju in raziskovanju, nekatere pa so bile objavljene v knjigah in prispevkih.

Odkar je bil leta 2007 vzpostavljen razširjeni delni sporazum o športu (EPAS), je njegova glavna prednostna naloga reševanje trenutnih izzivov, s katerimi se sooča šport v Evropi. V ta namen so razvili vseevropski program, ki vključuje različne deležnike iz vrst javnih oblasti in sveta športa. Vsi imajo pomembno vlogo pri odpravi diskriminatornih trendov, ki jih trenutno opažamo v športu, in pri spodbujanju športa kot sredstva za spodbujanje raznolikosti in socialne kohezije. Ta priročnik opisuje, kako pomembna sta šport in športna vzgoja pri vzgoji prihodnjih generacij v duhu temeljnih vrednot, ki jih promovira Svet Evrope, in kako je to mogoče učinkovito storiti.

Ta zbirka priročnikov dobrih praks ponazarja trenutne politike in prakse po vsej Evropi. Njegov cilj je širiti in deliti pozitivne izkušnje, ki poudarjajo potencial športa pri spodbujanju temeljnih vrednot Sveta Evrope na področju človekovih pravic, demokracije in pravne države.

www.coe.int/epas

www.coe.int

Svet Evrope je vodilna organizacija za človekove pravice na naši celine. Obsega 47 držav članic, od katerih jih je 28 članic Evropske unije. Vse države članice Sveta Evrope so podpisale Evropsko konvencijo človekovih pravic, pogodbo, namenjeno zaščiti človekovih pravic, demokracije in pravne države. Evropsko sodišče za človekove pravice nadzira izvajanje konvencije v državah članicah.

Enlarged Partial Agreement on Sport
 epas
Accord partiel élargi sur le sport

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE